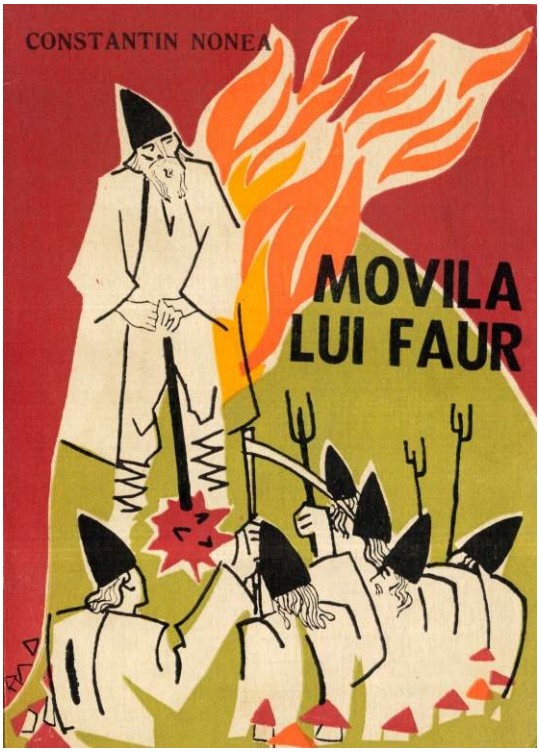

CONSTANTIN NONEA
MOVILA LUI FAUR
1971
EDITURA JUNIMEA
Coperta NICOLAE CONSTANTIN
Redactori VICTOR LEAHU Tehnoredactori CONST. FLOREA
Apărut 1971. Format 61X 86/16. Coli de tipar 10.50 Editura JUNIMEA IAŞI Palatul Culturii România

Cine va fi întemeiat schitul Hadâmbu din inima codrului că poteştilor din ţinutul Cârligătura este un lucru greu de desluşit. Unii spun, câte vorbe nu zboară prin lume, că pe locul unde este ridicat schitul Hadâmbu ar fi poposit, cu armia lui turcească, sultanul Soliman Hadâmbu, conducător iscusit de oaste şi cu anevoie de biruit în lupte. Ca să fie spălată pângărirea pământului moldovenesc de popasul lui Soliman Hadâmbu, nişte oameni, cu mare tragere de inimă pentru ţara lor, au pus

temelia unui schit, au ridicat o bisericuţă pe care au înconjurat-o cu zid, ca pe o cetate. Câţiva călugări făceau slujbe de obşte, rugându-se îndeosebi să nu mai vină alte neamuri peste Moldova, s-o prade şi s-o urgisească, aşa cum se întâmpla cu năvălirea turcilor sau a tătarilor. Moldovenii ştiau că aceste popoare prădalnice sărăceau holdele mai rău decât arşiţa sau lăcustele. Cât puteau ei le stăteau împotrivă cu viaţa lor, luptându-se de istov să-i biruiască. Când, însă, erau biruiţi, atunci îşi îndulceau amarul şi necazul cu rugăciunea.

Alţii spuneau, tot din vorbele lăsate de bătrâni, că schitul Hadâmbu ar fi fost întemeiat de un om hadâmb, beteşug ce-l avea din născare. Omul s-a ferit de căsnicie dintr-un temei pe care numai el îl ştia şi s-a înfundat într-o poiană din inima codrului unde a ridicat lăcaş de închinare departe de vâltoarea lumii. De aceea schitului i s-a mai spus şi sihăstria de la Hadâmbu. Vor mai umbla şi alte tălmăciri cu privire la întemeierea schitului Hadâmbu însă acelea n-au prins rădăcini şi căutare n-au aflat.

Lucru statornic aista rămâne, din toate poveştile ce se înfruntă între ele, că schitul a fost întemeiat de cineva dintr-un imbold puternic, i s-a ales un loc potrivit pentru menirea lui încât el dăinuieşte şi astăzi, ca o mărturie din vâltorile trecutului.

Pe vremea fanarioţilor, când călugării greci puseseră stăpânire pe averile celor mai însemnate mănăstiri, schitul de la Hadâmbu rămăsese pustiu de slujitori, bisericuţa era în ruină, cu acoperişul de şindrilă spart încât un cireş, răsărit dintr-un sâmbure scăpat din pliscul unei păsări între pavelele de piatră, prinsese rădăcini puternice şi se ridicase în mijlocul lăcaşului părăsit, ca un policandru. Albinele roiau în crengile cireşului avându-şi stupul în proscomidiar, iar bufniţele puseseră stăpânire pe turla clopotniţei. Târziu, după alungarea fanarioţilor, schitul şi-a recăpătat viaţa, cireşul a fost tăiat şi scos afară, acoperişul bisericuţei dres la loc cu căpriori uşori de tei, acoperit tot cu şindrilă în solz de peşte iar în clopotniţă s-a suit clopot, glas de chemare la vreme de restrişte şi împrăştietor de

furtuni năpaznice.

Dar nu de soarta schitului de la Hadâmbu, cum a fost şi cum este astăzi, vor să povestească rândurile ce se înşiră mai la vale. Orice clădire are parte de frumuseţe ca şi de paragină. Totul atârnă de grija omului, căci fără strădania omenească nimic bun şi frumos nu se face în lume.

Nu departe de schitul Hadâmbu se înălţau către cer trei movile toate pe coamă de deal; una pe Faur, deasupra satului Pojorâşti, una în coasta de apus a satului Bârnova şi cea din urmă în pădure la Frenciugi. Aceste movile nu erau răsărite din cutremur, la întâmplare, ci au fost ridicate cu sudoare, oftat şi zdrobire de oase de băştinaşii acelor meleaguri, care îşi apărau vatra şi avutul de nesaţul năvălitorilor prădalnici. Vârsta lor era la fel cu vârsta neamului moldovenilor, aşa că pe vremea lui Lupu Vasile voievod movilele erau acoperite cu iarbă deasă ca peria, ştergându-se astfel orice urmă de mână omenească, încât păreau crescute din coama dealurilor. În vârful lor se afla în tot timpul, iarnă şi vară, un stog de fân îndesat, înnegrit de ploi ce părea a fi o imensă căciulă, semn că movilele aveau un rost anume hotărât. Movilele erau locuri de veghe şi de pază, cum era şi movila lui Burcel sau cea de la Cujbă, toate având legătură cu răbiile dintre Prut şi Nistru şi celelalte împrăştiate dincolo de Şiret până la poalele munţilor Carpaţi. Movilele în acele vremuri nestatornice îndeplineau funcţia aparatelor de radar din zilele noastre, ele sesizau apariţia duşmanului şi calea încotro el apuca. Cum trecea năvălitorul hotarele Moldovei, oamenii de la cea mai apropiată movilă dădeau foc la stogul de fân. Limbile de foc şi trâmbele de fum se înălţau în văzduh vestind prezenţa duşmanului în apropiere. Paznicii după ce îşi îndeplineau sarcina lor părăseau movilele şi se retrăgeau în locuri întărite de unde puteau da piept cu duşmanul, care nu cunoştea ascunzişurile şi căpcănile de prin păduri şi dosuri.

Stogul de fân ardea în vârful movilei până ce vântul îi spulbera cenuşa, dacă mâinile vrăjmaşilor nu stingeau

focul să li se piardă urma.

În sătucul Pojorăşti, nu departe de movila de pe Faur, Vasile Lupu se bejenise cu casa lui, în inima codrului, de teamă să nu fie împresurat şi prins în Iaşi de către cazacii lui Hmelniţchi şi cetele tătărăşti puse în slujba lor. Hmelniţchi cel bătrân fusese îndemnat de feciorul său să se ridice împotriva lui Vodă Vasile, pentru că voievodul moldovean se împotrivea să-i dea de nevastă pe una din frumoasele lui fete. Bătrânul Hmelniţchi făcu pe voia fecioru-său, un tânăr urât la chip, dar tare iute şi vrednic în luptele cu potrivnicii lui. Cazacii au trecut Prutul pe la Ştefăneşti, tătarii pe la Ţuţora şi s-au împreunat cu alţii înconjurând laşul, oraşul de scaun al voievodului. Pe Vodă Lupu nu l-au găsit în palatul lui şi nici împotrivire n-au întâmpinat, căci oastea se retrăsese în ascunzişurile codrilor de nepătruns ai că poteştilor.

Cazacii s-au mulţumit cu prădăciunile, căci laşul era stup de bunătăţi, toate magaziile vămii, ale gospodului domnesc ca şi prăvăliile neguţătorilor erau bucşite cu mărfuri liovene şi levantine. Pe tătari i-au trimis să se îndestuleze cu prădăciunile de prin împrejurimi, să răpească hergheliile de cai şi cirezile de vite cornute, dar mai ales turmele de oi, carnea de oaie având mare căutare printre credincioşii lui Mahomet. Lucrul acesta îl şi aşteptau tătarii, să aibă slobozenie pentru prădat, că la astfel de treburi de stricăciuni şi jaf ei nu aveau pereche. Unde tătarii nu se îndestulau cu jaful acolo ei se răzbunau cu pârjolul. Dădeau foc la aşezările omeneşti, prefăcând satele în mormane de scrum, astfel că pustiul să şuiere pe locurile unde răsunau cântecele de veselie. Băştinaşii se ascundeau în codrii negri de bătrâneţă până ce trecea pârjolul, apoi iarăşi se apucau să-şi ridice alte aşezări, ca furnicile alungate din moşuroiul lor. Cu cât moldovenii erau mai încercaţi de năvălitori cu atât mai mult ei îndrăgeau pământul ţărişoarei lor, frământat cu sudoarea şi sângele strămoşilor lor.

Pe vremea bejenării lui Vodă Lupu, Movila lui Faur nu avea nume. I se spunea doar Movila din dealul Pojorăştilor,

o movilă ca toate movilele ce străjuiau coamele şi înălţimile. O întâmplare neobişnuit de dureroasă avea să răscolească sufletele băştinaşilor până în străfunduri, şi din aceste cutremurări să capete movila un nume de persoană, ce dăinuieşte până astăzi în legendele nescrise ale poporului. Faptele de vitejie ale voievozilor s-au păstrat în letopiseţe nu şi cele ale oamenilor de rând, făpturi menite să dispară în uitare ca şi când n-ar fi existat. Numai că poporul, în conştiinţa lui obştească, nu-şi uită eroii ridicaţi din mijlocul lui. Preamărirea lor o slăvesc prin povestiri la şezători, la locuri de popas în drumeţie sau la gura sobei în nopţile lungi de iarnă, când gloata de copii ascultă glasul bunicilor luminaţi de flăcările de pe vatra hornului. Legendele îşi au izvorul nesecat în noianul de întâmplări nescrise dar purtate din gură în gură, cu evlavie, ca o moştenire lăsată cu legământ celor ce ţin la omenie, o iubesc şi o călesc prin faptele lor zilnice.

* * *

La movila din dealul Pojorăştilor străjerii făceau de pază cu schimbul, câte doi pe-o zi şi-o noapte. Schimbul străjilor se făcea în amurg, să nu atragă luarea aminte a duşmanilor ce trimiteau iscoade în jurul sau în apropierea locurilor întărite sau cele de veghe.

Străjerii de la movila din dealul Pojorăştilor nu erau oşteni tocmiţi cu leafă, ci băştinaşi, oameni gospodari ce-şi aveau aşezările chiar sub coama dealului. De aceea schimburile de veghe nu erau prea lungi, ca ei să nu fie stingheriţi de la îndeletnicirile lor de toată ziua. Cămăraşul, mai marele peste străjile din sat, orânduia o dată pe lună cine şi în care zi avea să facă de strajă. El chema la sfat toată partea bărbătească vrednică de încredere, o informa despre veştile de la stăpânire şi din ţară, îi dădea poruncile primite de la armaşul cel răspunzător de toate străjile din ţară, însemna pe răbojul cu crestături cui şi în ce zi îi venea rândul la schimb, pe urmă spărgea sfatul şi fiecare îşi căuta de treaba lui, plecând în linişte acasă. Tot atunci hotăra cine avea să aducă fân sau paie, pe întunericul nopţii, ca stogul de pe

vârful movilei să fie pururea îndestulat, ca vâlvătăile de flăcări să fie din belşug şi să dureze mult, măcar cât ar arde o casă, să aibă lumea timp să se retragă în ascunzători iar bărbaţii să pună mâna pe uneltele de luptă.

La un asemenea sfat de taină, Neculai Faur a venit însoţit de Rariţa, nevastă-sa. Cum a văzut cămăraşul pe Faur cu nevasta lui, cum l-a şi pufnit râsul, căci la aşa sfat de bărbaţi se arătase şi un chip de femeie. Dacă Faur ar fi fost însurat mai demult, cămăraşul l-ar fi luat în răspăr pentru fapta lui necugetată. Cum Faur era însurat de câteva săptămâni, cămăraşul i-a dat pogorământ, ştiind că însurăţeii nu se dezlipesc unul de altul, ca juncanii, şi-s în stare să mănânce cu aceeaşi lingură. I-a trecut prin minte vremea de pe când se însurase şi el, cum ţinea la nevastă-sa, un coz de feme e.) de ¡îi era teamă şi de vânt să n-o atingă. De aceea a lăsat-o mai moale şi nu l-a înfruntat pe Faur cu vorbe de ponos, ci i-a spus, aşa în treacăt:

— Măi Neculai. tu singur vrei să-ţi înveţi pe nevasta-ta cum să poarte căciula?

— Parcă bărbatul îi mai breaz decât femeia, dacă el poartă căciulă. Câţi bărbaţi nu-s vrednici să poarte nici tulpan, necum căciulă? îi răspunse Rariţa, mai mult în şagă.

— Îţi dai cu prepusul, Rariţă. Tu n-ai de unde să ştii cum îi felişagul bărbatului, căci eşti sită nouă în casă nouă. Nici n-ai avut vreme să cunoşti căciula lui Neculai, necum pe ale altora. De vreme ce ai venit cu bărbatul tău, aici la sfat de bărbaţi, numai că ai avut ceva de spus.

— Tocmai de asta am şi venit. Neculai al meu s-a împotrivit să-l însoţesc aici, dar n-a avut încotro şi nu m-a oprit. „Să spui tu ce ai de spus cămăraşului, eu nu scot o vorbă”, a zis Neculai. Acuma să spun ce am pe inimă.

— Spune, Rariţă, mai ales că lui Neculai tu i-ai legat limba.

— Vreau să mă pui şi pe mine la schimbul de strajă, odată cu Neculai al meu, să nu-l însoţeşti cu altul străin. Facem schimbul amândoi, când îi vine rândul lui Neculai.

— Aşa ceva eu n-am auzit, Rariţă! Să facă de strajă

pe movilă o femeie?!

— Auzi acuma, cămăraşe. Cred că am vederea mai aprigă decât orice bărbat, nu-mi scapă din ochi rândunica când zboară în înaltul cerului, iar ce se întâmplă în zarea îndepărtată, eu văd ca în palmă. Asta i se cere unui străjer, şi treaba asta eu o fac.

— Din partea asta, eu îţi dau dreptate. Numai că eu mă tem că te-i lua la hârjoană cu Neculai al tău şi nu-i avea vreme să mai cercetezi zarea. Dă duşmanul peste voi şi vă ia ca din sac.

— Am eu vreme de hârjoană altă dată şi acasă la mine, nu la movilă, cămăraşe. N-ai decât să vii pe nesimţite, chiar în puterea nopţii, şi eu am să te descopăr cum vei încerca să te apropii de movilă. Femeia are simţurile mult mai ascuţite decât ale bărbatului.

— Şi în latura asta ai dreptate, Rariţa. Nevastă-mea, doar este femeie în vârstă, simte şi prin somn dupăitul paşilor pe drum. Eu când am închis ochii, poţi să tai lemne pe mine. Oboseala mă doboară.

— Eu îmi ştiu firea şi o cunosc şi pe a lui Neculai al meu. De firea altora nu-mi pasă. Atâta vreau să ştiu, cămăraşe, îmi îngădui să fac de strajă cu soţul meu?

— Dar casa ta în a cui pază rămâne, Rariţo?

— În seama socrilor. Noi stăm în aceeaşi ogradă, n-avem gard între noi. Bătrânii, cu nesomnul lor, sunt cfei mai buni păzitori ai gospodăriilor.

— Dacă ţii atât de mult să faci şi tu de pază pe movilă, să te deprinzi cu îndeletnicirea de străjer, eu îţi îngădui să-ţi împlineşti dorinţa. Poate a venit vremea ca şi femeile să lupte împotriva duşmanilor alături de bărbaţi. Numai dacă te primeşte Faur al tău să stai de veghe, ca un hultan.

— Eu, cămăraşe, mă bizui pe nevasta mea în toate împrejurările. Fă încercarea asta şi ai să fii mulţumit, îi răspunse cu mândrie Neculai Faur.

— Iaca, ziua voastră de schimb cade în săptămâna cu lună plină. Tinerilor le place să numere stelele pe cer şi să fie ocrotiţi de ochiul îngăduitor al lunii, care vede multe şi

tace ca mormolocul, şi cămăraşul trase o crestăură pe răboj, însemnând când soţii Faur aveau să facă de schimb.

Un glas se auzi şoptind:

— A dracului muiere! Asta îţi taie beregata şi şuieră prin ea ca din fluier.

Cămăraşul, om între două vârste, povesti sfatului sătesc despre cele ce le ştia de la oamenii stăpânirii, stăruind asupra podgheazurilor tătărăşti ce trecuseră hotarele Moldovei şi jefuiau satele cu slobozenia dată de cazaci.

— Ochii şi zările, să nu fim luaţi prin surprindere. Cum vedeţi pălălaia de flăcări pe celelalte movile, cum aprindeţi şi voi stogul din vârful movilei. Să aibă vreme lumea să se ascundă în codrul, iar partea bărbătească să pună mâna pe uneltele de luptă: sâneţe, topoare, suliţe şi ghioage ţintuite. Când se va auzi sunet de bucium sau de clopot, partea bărbătească să fie adunată în medianul satului. Acolo hotărâm încotro ne îndreptăm paşii, de unde vine primejdia. Orice codire sau lipsă de la chemare se socotesc trădare, iar trădarea nu are iertare. Hiclenia se pedepseşte cu capul rostogolit lângă picioare, aşa sună glava din pravilă. Acum sunteţi slobozi să mergeţi la casele voastre, nu lăsători pe tânjală, ci veghetori ca şoimii. De nu ne-am apăra noi pământul ţării şi cinstea de oameni vrednici, atunci să scoatem pe moşnegi să lupte în locul nostru, căci ei nu s-au lăsat, la vremea lor, biruiţi de duşmani.

Sfatul s-a împrăştiat fără murmur, căci fiecare îşi dădea seama că în văzduh se simţea liniştea premergătoare furtunii gata să se dezlănţuie.

Printre casele răzleţe ale satului Pojorăşti umbla zvonul, pe şoptite, că s-au arătat prin nişte poiene oameni de-ai stăpânirii cu sâneţe la umăr ca pentru vânătoare. Unii din pojorăşteni spuneau că au văzut chiar seimeni şi dărăbafii, oşteni ce stau în preajma lui Vodă, dar nimenea n-a îndrăznit să afle ce rosturi aveau acei oameni înarmaţi până-n dinţi. Poate că Vodă cerceta ţara Moldovei, cum îi era obiceiul, să vadă cum stau treburile gospodăriei, dacă

drumurile sunt bune şi holdele mănoase, dacă birurile nu sunt prea grele pentru glotaşii fără pământ. Vodă Lupu ţinea mult la zicala moldovenească: „Ochii stăpânului îngraşă vitele” şi de aceea nu se lăsa dus de nas pe spusele celor ce aveau în grijă vistieria ţării. Zvonurile zburau şi se amestecau unele cu altele până ce îşi pierdeau urma iar lumea îşi vedea de treburi: ostenind fiecare să-şi agonisească pâinea cea de toate zilele. Mai mult decât toate stăruia vestea că Rariţa lui Necuiai Faur va face de strajă pe movila din creasta dealului. Femeile vorbeau între ele:

— Îşi teme bărbatul, de aceea nu se lasă de la coasta lui.

— Mai degrabă Faur îşi teme nevasta. Aşa-s bărbaţii când au desfundat puţina cu miere. Li se pare că toţi râvnesc să guste din mierea lui, răspundea alta.

— Nu-i niciuna, nu-i nici cealaltă, ci altul este temeiul. Rariţa are în firea ei ceva din mândria bărbătească. Am văzut-o aruncându-se pe cal şi călărind, ca bărbaţii, ţinându-se numai de coamă. Calul zbura nu alerga, părea că are aripi iar Rariţa semăna cu o zmeoaică, aşa îi fâlfâia părul despletit. Am văzut-o înotând iepureşte, cu capul în apă şi palmele afară, dând numai din picioare. A pus rămăşag cu Faur că ea îl întrece la înot. L-a întrecut şi a câştigat rămăşagul.

— Dacă are aşa o fire de năstruşnică, să ştiţi că n-o să ducă casă cu bărbatu-său. Şi Necuiai este năstruşnic, când se înciudează ar fi în stare să sfarme cremene între dinţi. Femeia se cade să fie mai blajină nu un bărbătoi, doar de asta este ea femeie, să fie gingaşă şi lipicioasă.

— Cum o fi, cum n-o fi, una rămâne, s-o vedem pe Rariţa străjer în carne şi oase. Asta-i minunea!

— Nicio minune eu nu găsesc în fapta Rariţei lui Faur. După cum sunt unii bărbaţi molâi şi neajutoraţi tot aşa şi printre femei sunt unele mai aprige şi mai inimoase chiar decât bărbaţii. Vrednicia cuiva nu se vădeşte după straiele pe care le poartă, fustă sau pantaloni, ci după fapte. S-o lăsăm pe Rariţa să-şi împlinească dorinţa, căci

nu aduce pagubă nimănui. Noi să ne vedem de ale noastre, sfârşi vorba o femeie mai în vârstă, chibzuită la minte.

Discuţiile între femei se potoleau căci alte veşti şi zvonuri alungau în umbră fapta neobişnuită a Rariţei lui Neculai Faur. Când a venit vremea ca Rariţa să schimbe straja de pe movila Pojorăştilor nimeni n-a mai suflat o vorbă. Uitarea, acest leac miraculos ce vindecă rănile gândurilor, şterse orice urmă de împotrivire. Perechea Faur a luat postul în primire cu inventarul lui, un stog de fân şi o adâncitură în pământ, în chip de bordei, hotărând să doarmă cu rândul când le va veni somnul. Cum serviciul de strajă îl făceau pentru întâia oară, soţii Faur n-au închis ochii toată noaptea. Privirea lor cerceta mai mult latura dinspre răsărit, de acolo de unde apăreau năvălitorii. Alt lucru n-aveau de făcut decât să descopere vreo pălălaie de flăcări în depărtările întunecoase, să nu confunde răsăritul luceferilor cu semnalele de alarmă de pe alte movile. Numai pentru Rariţa munca de veghe era nouă. Neculai Faur era obişnuit cu nesomnul căci de multe ori el petrecea noaptea păscând boii ca a doua zi să meargă la cărăuşie. Noaptea era, ca toate nopţile de vară, cu cer înstelat, cântat de greieri şi fâlfâit de păsări de pradă.

Rariţa şi Neculai stăteau de vorbă tolăniţi pe un strat de fin, ţesând la planuri, unele mai îmbietoare decât altele, la viitorul gospodăriei lor. Nicio vedenie nu le-a tulburat înflăcărarea inimilor. În preajma lor nu erau ochi iscoditori şi nici urechi cu auzul ascuţit de fiară duşmănoasă. Priveau, vorbeau şi ascultau fără teamă şi stinghereală. De-abia când zorile au început să mături stelele de pe cer, Rariţa şi-a dat seama că noaptea era pe sfârşite.

— Încearcă, omule, şi aţipeşte oleacă. Acum este vremea somnului, dulce şi sănătos. Eu am să stau de strajă, singură, să te păzesc şi pe tine. Pe mine nu mă prinde somnul. Când dă soarele, eu am să mă reped acasă, să aduc de-ale mâncării. Pe urmă voi dormi şi eu la umbra stogului de fân, porunci Rariţa.

Neculai îi ascultă povaţa şi adormi mângâiat pe frunte de palmele moi ale nevestei, ca să se trezească cu

obrajii plini de broboane, ca picături de rouă. Soarele era sus, ca de o suliţă, când Rariţa cobora panta movilei luând drumul spre sat. Faur rămase singur de strajă, mereu cercând cremenea şi amnarul dacă fac scântei. După prânz, Rariţa se odihni la umbra stogului aşa cum ea hotărâse. Ziua trecu fără întâmplări neplăcute încât seara când pe movilă s-a urcat noul schimb, soţilor Faur nu le venea să mai părăsească locul de veghe. Acolo, sus pe movilă, descoperiseră locul fericirii lor.

— Cât de bine e să fii străjer, Neculai! Dacă ar fi pe voia mea, eu nu m-aş mai duce acasă, m-aş tocmi să fac de strajă toată viaţa. Dacă ar şti femeile din sat cât este de frumos pe vârful movilei, noaptea, niciuna nu şi-ar lăsa bărbatul cu alt tovarăş. Ar face toate de strajă, de plăcere, aşa cum fac eu.

— Nopţile nu sunt toate senine, Rariţo. Mai vin şi furtuni. Nu te grăbi să cântăreşti munca de veghe după primele semne. Vom vedea mai târziu, la alte schimburi, dacă norocul se ţine de noi, îi răspunse Neculai, cu îndoială în suflet.

În sat nimeni nu mai vorbea despre Rariţa, ca o femeie năstruşnică. Rariţa se ducea la schimbul de strajă alături de soţul ei, cum s-ar fi dus la prăşit sau secerat, sau la o îndeletnicire obişnuită. Felurite zvonuri zburau prin sat, mai ales seara când lumea se întorcea de la câmp, unele mai înfricoşătoare decât altele. Stăruia, îndeosebi vestea că Vodă Vasile Lupu ar fi fugit din Iaşi şi s-ar fi ascuns pe undeva în inima codrilor că poteşti, de teamă să nu fie prins de cazaci. Arătarea unor feţe boiereşti prin poienele din pădurea Pojorâştilor, ca venite la vânătoare, întărea zvonul cu pecetea de adevăr. Drumeţii care veneau dinspre şleaul mare spuneau că nu văzuseră, ca altă dată, caravane încărcate cu mărfuri neguţătoreşti, doar ici şi colo întâlneau câte un călăreţ în goana calului. Ceva se întâmplase de amuţise până şi scârţâitul carelor grele cu opt boi la jug, pe şleaul Galaţilor. Gloata clăcaşilor robotea la muncile agricole ce nu dădeau răgaz truditorilor decât să se odihnească noaptea şi atunci pe apucate.

— Vodă cu huzurul lui, eu cu necazurile mele. Parcă pe mine mă întreabă cineva, fie el Vodă sau altcineva din obrazele stăpânirii, dacă am malai în buduroi sau nu? spunea Ştefan Atasiei, văcarul satului, celor ce-l ispiteau dacă a văzut mişcându-se pe islaz oameni străini de partea locului.

Trecuse Sântămăria Mare, postul îşi închisese opreliştele în tartăţii pravilei cu litere sloveneşti, lăsând slobozenie habotnicilor să se îndestuleze din fruptul oilor şi din carnea aurie a puilor scoşi din proorul primăverii. Pomii din livezi îşi sprijineau crengile încărcate de rod pe crăcăni zdravene, cât furcile, harbujii, cu coaja lor verde şi lucioasă, străluceau pe curelele de pământ dezţelenite iar pe lanurile întinse se vedeau girezile de grâu, biserici fără turlă, aşteptând să fie transformate în şire de paie de copitele nepotcovite ale cailor arăpeşti. Toamna se arăta mai îmbelşuj gată ca niciodată în trecut.

— Numai de-am fi lăsaţi în pace, să ne strângem rodul muncii noastre pe poduri şi în coşere, să avem hrană îndestulată pentru noi şi dobitoace, spunea tatăl lui Neculai Faur, un bătrân nu prea vorbăreţ.

— Cine samănă acela şi culege, tată, îi răspunse Rariţa, nora lui.

— Aşa îi cu dreptul, cum spui tu, femeie. Însă, la pomul încărcat jinduieşte şi acela ce nu munceşte. Este mai lesnicios să iei cu hapca decât să aduni cu sudoarea frunţii şi zdrobire de oase, chiar dacă nu-i cu dreptul. Vrăjmaşul nu cunoaşte dreptate pentru altul iar din jaf el îşi face cinste. Să ne ferească Dumnezeu de năpastă, Rariţă!

Femeia nu prinse firul încotro o abate cu gândul moşneagul cel scump la vorbă.

Îşi spunea ea în sine: „Bătrânii vorbesc mai mult în pilde, ei nu-şi dau gândurile pe faţă, bărbăteşte. Mereu sunt frământaţi de îndoieli, chiar când merg pe drum bătătorit, ei calcă cu mare grijă. Se tem să nu-i audă moartea”.

Vorbele bătrânului n-au prins rădăcini în sufletul

Rariţei lui Faur. N-avea ea vreme pentru scotocit gândurile altora căci treburile gospodăriei nu-i dădeau răgaz să-şi pună mintea la frământat lucruri nefolositoare. Ce se vede şi se simte ca în palmă, aceea are preţ, nu ceea ce scorneşte mintea ca închipuire.

Rariţa era tare veselă pentru alte temeiuri ascunse sub pecetea ţării. Se gândea că în primăvara viitoare va gânguri glas de copil în casa ei, faptă ce avea să întărească căsnicia ei mai tare decât temelia locuinţei cu două odăi, ridicată pe furci de stejar din osteneala scopului ei. Ea aştepta un moştenitor. Despre taina aceasta ea stătea la siat cu soţul ei; nestingheriţi, la umbra stogului de fân din vârful movilei de strajă. Acolo ei se aflau între pământ şi cer unde clevetirea nu putea să se urce, să-şi verse veninul.

Venise iarăşi rândul la schimb. De dimineaţă trăsese un ropot de ploaie, către amiază pânza de aburi ce acoperea văile se destrămase, încât către seară aerul era curat şi răcoros, de-a mai mare dragul să-l simţi cum umflă coşul pieptului.

— Te culci Rariţă şi tragi un somn bun până ce răsare soarele* pe urmă voi închide eu un ochi, o moţăială de vreo două ceasuri. Mă cobor eu în sat, să aduc de-ale mâncării pentru amiază. Tu să fii odihnită, să faci de strajă singură până mă întorc eu. I-am spus mamei să ne pregătească ea mâncarea, căci tu nu ai să poţi coborî în sat. Am treburi pentru câteva ceasuri: ce mai tura-vura, se trage cu voiocul peşte din iazul mare şi vreau să fiu şi eu acolo. Cine se duce mai târziu nu mai capătă peşte mare, ci doar din ceea ce rămâne, porcuşori şi chitici. Am să trag şi eu la voloc şi am să aleg ceea ce îmi place din vânatul meu. Asta n-o să supere pe nimeni. Faci tu, Rariţă, pe urmă o saramură de să-ţi lingi degetele. În cele câteva ceasuri, cât voi lipsi eu, nu se va hurduca ţara Moldovei. Tu stai şi priveşte jur-împrejurul zării, să vezi de unde vine răutatea şi necazul.

— O saramură tare aş mânca şi eu, Neculai. Ba dacă ai prinde un crap, de vreo două ocale, l-aş pune în tavă,

înconjurat de zarzavaturi, apoi l-aş vârî în cuptor. Crap mare, prăjit, cu mujdei de usturoi, mănânci Neculai de uiţi de neamuri. Eu stau, bucuroasă, numai să ai noroc la prins peşte. Poftele cele mai năstruşnice ard pe femeia însărcinată.

— De asta nu mă îndoiesc, nevastă. După o zi de ploaie, atunci bate peştele încât se poate prinde cu mâna. Eu i-am spus cămăraşului că voi lipsi de la strajă puţină vreme şi anume pentru ce. El nu numai că mi-a dat îngăduinţă, dar a făgăduit că vom trage împreună volocul. Tot peşte mare caută şi el pentru saramură şi pentru pus la puţină cu sare.

— Mă supun poruncii tale, Neculai. Dorm eu până după miezul nopţii, după aceea dormi tu o bucată de vreme, să fii odihnit la pescuit. Pe urmă te urci cu de-ale mâncării aici, să ospătăm împreună. Nu întârzii prea mult.

— S-ar putea să-ţi aduc peşte proaspăt fript pe cărbuni. Aici nu putem aprinde focul, altcum l-ai pregăti tu.

— Fie cum o fi, tu peşte să aduci acasă. Mă voi pricepe eu cum să-l pregătesc. Acum mai pune un braţ de fân şi mai înfoieşte podina asta, să fie mai moale. Dacă adorm, atunci să dorm dusă, să nu simt grebla coastelor.

Neculai Faur pregăti podina de fân, se rostogoli peste ea ca un tăvălug, s-o niveleze, apoi îşi pofti nevasta la culcare.

— Poftă bună, Rariţă! spuse Neculai îndepărtându-se câţiva paşi cu ghioaga în mână să facă de strajă. Dinspre Iazul Porcului, unde pădurea de fag îngroşa întunericul, venea o mirozna de jir şi fân de învăluia movila. Vreme prielnică de odihnă, să tot dormi, să nu te mai trezeşti. Jos, în văgăuna dinspre Ciur oaia, sclipeau nişte lumini răzleţe, ca de licurici. Era satul Găunoasa, loc ferit de călcarea duşmanilor năvălitori. Neculai Faur înconjură stogul de fân, pe cărarea bătătorită de paşii străjerilor neabătuţi din mersul lor de zloată şi furtuni, sfătuindu-se cu gândurile lui. Vestea că el va avea moştenitor îi sporea mândria de bărbat tânăr şi cu vază în sat. Cu înaintarea vârstei se

gândea să ajungă cămăraşul satului, slujba cea mai de seamă râvnită de fruntaşii obştei din Pogorăşti. Gândul zbura departe în timp ce Rariţa lui se legăna în lumea viselor.

Neculai Faur ar fi vrut să nu închidă ochii toată noaptea, să-l prindă răsăritul soarelui stând de veghe mai mult păzindu-şi nevasta decât zarea încercată de răutatea năvălitorilor. Dorinţa lui i-a fost spulberată, căci de-abia trecuse miezul nopţii şi Rariţa se trezi.

— Vai, cum m-a mai furat somnul, bărbate! Treci de-mi ia locul, să te odihneşti şi tu. Mai este puţină vreme până va ieşi geana. Trebuie să fii înviorat, doar te duci la pescuit. Trasul la voloc nu-i treabă uşoară, de om vlăguit. Să nu râdă cămăraşul de tine. Dă-mi ghioaga şi nu te codi, spuse nevasta lui, poruncitor.

Neculai Faur cunoştea firea nevestei lui şi nu voia să i se împotrivească pentru lucruri de nimica. Aşa se înţeleseră amândoi de cu seară, acum trebuia să se supună. El îi dădu ghioaga ţintuită, cu bota cât un cap de motan, pe care Rariţa o apucă de coadă, bărbăteşte.

— Poftă bună. Neculai! Dormi zdravăn, să fii harnic la pescuit, şi Rariţa nu mai lungi vorba, plecând şi ea să facă ocolul stogului pe cărarea străjerilor.

Neculai îi văzu umbra de câteva ori, ca de nălucă, apoi adormi greu, somn de om fără de griji şi împăcat cu sine.

Liniştea nopţii era tulburată cu hămăituri din depărtări, de undeva de pe la stâne, unde câinii stăteau şi ei de veghe. Din când în când se auzea şi e: te-un sunet de talangă fie de la vreun ocol cu vite sau de la un chirigiu ce-şi ducea poverile noaptea, să nu-şi istovească dobitoacele pe vreme de arşiţă. Rariţa făcea mici popasuri, să asculte câte ceva din farmecul încântător al nopţilor de vară târzie.

Deodată auzi un fâlfâit şi un sunet, ascuţit şi plângăreţ, ca de ţânc. Rariţa stărui cu urechea, prinse fâlfâitul din văzduh, şi văzu o umbră cum se rotea în jurul vârfului stogului de fân. Era o pasăre mare, neobişnuit de

mare, ce voia să se aşeze pe vârful stogului şi nu putea căci o vedea pe Rariţa. Femeia îşi alipi trupul de stog să-şi piardă silueta. Pasărea se mai roti de câteva ori în văzduh, apoi se lăsă uşor, ca o umbră, pe vârful moale de fân. Rariţa avea acum o preocupare, să afle ce fel de pasăre se odihnea acolo sus, la o depărtare de o bucată de prăjină de capul ei. Încet, încet se depărtă de stog câţiva paşi, cu ochii scrutând conturul pasării ce se profila pe cer. Era un vultur, cu gâtul gol şi cu un smoc de pene pe guşă. Din când în când pasărea scotea un vaier, un fel de plâns straniu, ca şi cum ar fi scăpat de la o mare nenorocire.

— Are să-i pară rău lui Neculai, că n-a putut să vadă şi el o vietate zburătoare aşa de mare, gândi Rariţa, neîndurându-se să-şi trezească soţul. Numai că paserea asta este o gaie, din acele ce răpesc copii de ţâţă când mamele îi lasă la umbră, la prăşit.

Rariţa simţi un fior şi, fără să vrea, slobzi din gură un huşş. Pasărea îşi întinse aripile, îşi săltă trupul şi zbură la întâmplare pierzându-şi făptura în întunericul străpuns de licărirea stelelor.

— O fi vreun semn pe care eu nu-l pot desluşi, zise Rari ţa mergând iarăşi pe cărarea bătătorită de paşii străjerilor în vârful movilei.

[Când faţa pururea zâmbitoare a soarelui ieşi de după coasta cea mai îndepărtată a zării, luminând aria pământului înveşmântată cu păduri şi fâneţe, Neculai Faur se trezi cu broboane pe frunte. Dormise adânc, fără vise, ca omul ce se culcase sub pază, în siguranţă. Sări ca ars de pe podina de fân.

— Nu ne-a fost aşa vorba, nevastă. De nu mă trezea soarele, tu mă lăsai să dorm ca un dugleş. Mă voi spăla pe obraji la iaz, acu nu mai am vreme. Mă aştepţi să-ţi aduc mâncare caldă. Cămăraşul mă aşteaptă; acu bate peştele la coada iazului, înainte să vină arşiţa. Rariţo, ochii şi zarea! N-or să năvălească turcii tocmai când eu lipsesc. Uite, îţi las cremenea, amnarul şi iasca. La nevoie, din două-trei pocnituri iasca se aprinde. Încolo tu ştii ce ai de făcut, şi Neculai Faur coborî panta movilei mai mult în

fugă.

Rariţa îl urmări cu privirea cum tăia răzoarele de-a dreptul şi ocolea şanţul să iasă la iazul lui Şendrea. De la o vreme chipul lui Neculai Faur, furişându-se printre semănăturile de popuşoi, părea o mogâldeaţă nu om, încălţat cu opinci şi cu căciulă pe cap. În stufărişul ce înconjura iazul, Rariţa îi pierdu cu totul urma.

Cămăraşul îl aştepta pe malul iazului. Înnodase rrmtelcile de fier la poala volocului, să atârne plasa în apă, măturând mâlul.

— Se vede că ai nevastă tânără, Neculai. Mai mult o străjuieşti pe Rariţa ta decât pe ţara Moldovei. Eu am urcat sculele în pod şi n-am pentru ce mă lenevi la somn. Degeaba m-aş mai codi să mai trândăvesc. Au început să sece izvoarele vieţii, spuse cămăraşul cu îngăduinţa omului plin de înţelepciune.

— M-a furat somnul iar nevasta n-a vrut să mă trezească, cum ne înţelesesem decuseară. M-a lăsat să mă trezească soarele, îi răspunse Neculai Faur, ocolind cu grijă pontul cămăraşului.

— Nu-i târziu nici acum, vom prinde peşte cât ne trebuie nouă. Doar noi nu facem negoţ ca măjerii. Acum la dezbrăcat şi la treabă, porunci cămăraşul trăgându-şi cămaşa de in peste cap, lăsând să i se vadă pieptul acoperit cu păr suriu, ca negara.

În câteva clipe cei doi bărbaţi se priveau îmbrăcaţi în veşmintele lui Adam, unul ţinând volocul de-un capăt iar celălalt strunindu-l din partea opusă.

— O luăm de la adânc spre coadă, să nu ne scape vânatul. La mal alegem peştele mare şi-l aruncăm pe uscat. Pe cel mic îl aruncăm în ochiurile pe care le-am săpat eu, să-l ducem viu acasă. Chiticii se strică repede la arşiţă.

— Leacul pentru peştele mare îl avem la îndemână. Spintecăm peştele, îi scoatem măruntaiele şi-i punem în loc frunze de brustur. N-are vreme să se strice peştele căci frunza de brustur are tăria ei, îi răspunse Neculai intrând în apă până la piept.

— Nu te afunda în apă mai mult decât sfârcul ţâţelor, Neculai. Să nu pierzi puterea mâinilor. Aşteaptă-mă să măsor şi eu adâncimea apei; să fim amândoi de-o baie, măcar la trasul volocului.

Neculai încetini paşii pipăind cu tălpile fundul iazului, moale ca un aluat. Când apa ajunse la furca pieptului, cămăraşul îi făcu semn lui Neculai Faur să pornească în susul iazului spre coadă.

— Lasă volocul să facă pântece, nu-l struni prea tare, Neculai. Dacă ţii volocul ţeapăn ca o leasă, nu prinzi peşte nici de-o gustare. Peştele de iaz îi mai şiret decât cel din apa curgătoare. El cunoaşte pe duşmanii lui când vin la scăldat, atunci se lasă la fund şi se vâră în mâl.

Neculai ascultă povaţa cămăraşului, în tăcere, şi lăsă volocul să facă pântece ca o strecurătoare. În palme el simţea zvârcoliri ce cutremurau plasa împletită din aţă de cânepă.

Când apa ajunse iarăşi la înălţimea genunchilor, Neculai Faur făcu un ocol şi înţepeni prăjina în marginea malului. Intră în ocol şi începu să prindă cu mâna crăpuşteanii ce se zbăteau căutând ieşire. Prindea la întâmplare, alegând pe cei mai barosani, aruncându-i pe uscat ca pe nişte bostani.

— Nu te griji de cel mărunt, acela rămâne până la urmă. Înţepenesc şi eu prăjina apoi vin să te ajut. Numai cel măşcat îl arunci pe mal, şi cămăraşul intră şi el în ocolul unde peştele se zbătea de forfotea apa. Pescarii acum se întreceau, care mai de care, să prindă de urechi crapii mânjiţi de glod ca nişte purcei.

— Dacă mai tragem cu volocul de câteva ori ne-am făcut suma, aşa de bine se arată vânătoarea. Rariţa ta ţi-a dat drumul tocmai la ţanc, când îi bătaia peştelui. Ai o nestemată de femeie Neculai.

— Cu peştele cel mic ce facem? întrebă Faur.

— Strângem volocul şi ce rămâne în plasă, fie ce-o fi, aruncăm în ochituri. Din puzderia de mărunţiş vom alege fruntea, iar rămăşiţii îi dăm drumul în iaz.

Pescuitul n-a durat mai mult de-un ceas căci se

apropiau şi alţi oameni să-şi încerce norocul. Era ziua dezlegării pentru pescuit la toată obştea satului Pojorăşti. Prindea fiecare atâta peşte cât îi era de trecuinţă, fără să facă risipă şi batjocură, cum se întâmplă la iazurile fără stăpân.

Cămăraşul mai încercă adâncul apei până la piept de câteva ori, trase la mal volocul pântecos cu belşug de peşte pe care-l aruncă pe uscat după obiceiul pescarilor.

— Ne este de ajuns Neculai, cât am prins până acum. N-am venit să facem prăpăd în iazul satului ca hoţii cei nesăţioşi. Luăm cât putem duce în spate, cu sacul. Porcuşorii şi chiticii îi punem în ţoaşte pentru borş. Hălăciuga este măruntă acu, peşte mare va fi peste un an sau doi. Ea ne îmbogăţeşte iazul cu peşte.

Neculai Faur umplu toastele de buci cu hălăciugă, le legă la gură apoi le lăsă în apă până la plecarea spre casă. Rămăşiţei îi făcu şanţ să se scurgă din ochiuri iarăşi în iaz. Apoi adună peştele mare la un loc, lângă un tufan şi începu împărţeala, pe din două, gospodăreşte, unul ţie unul mie, după mărime şi greutate. Le veni fiecăruia cam cincisprezece bucăţi, măşcate şi dolofane.

— Eu îmi spintec peştele meu, să nu car în spate şi borhăiele. Măţăraia o arunc în iaz să se hrănească caracuda. În loc pun frunză de brustur.

— Şi eu l-aş despica dar n-am cuţit la mine.

— Îl despic eu şi pe al dumitale, cămăraşule, şi

Neculai Faur scoase cosorul din ledunca şerparului, apucându-se de treabă.

Unul după altul, fiecare peşte era văduvit de urechi şi maţe, măruntaie ce erau aruncate în stufăriş la coada iazului. Perechi de oameni treceau pe lângă ei, grăbite să-şi încerce norocul.

— Frumoasă pradă! se minună un moşneag ce mergea în urma nepotului său cu volocul în spate.

— Frumoasă n-am ce zice, îi răspunse cămăraşul, ghidosind frunza mare de brustur în pântecele golit al peştelui. Încercaţi-vă norocul, uite, soarele se urcă pe cer iar peştele se lasă la fund. Pe la amiază se prind numai

codaţi şi zvârlângi, treabă de om neajutorat.

Sfatul cămăraşului rămase fără răspuns, căci moşneagul se depărtase, ochise un muşuroi pe care se aşezase, grăbindu-se să se dezbrace.

Cu sacii în spate, cu straiele ude, cei doi tovarăşi de pescuit o luară pe un drum de ţară, mergând alăturea bucuroşi de isprava lor îmbelşugată, despre care ei vorbeau, ca doi pescari fermecaţi din poveste.

— Eu am să pun o parte din peşte într-o puţină, la sărat. Mie îmi place peştele sărat, nevestei mele îi place afumat. Avem amândoi cu ce să ne îndestulăm gusturile.

— Nouă, mie şi nevestei mele, ne place saramura. Vom pune peşte şi la sărat, căci le place bătrânilor mei să-l mănânce cu mujdei şi mămăligă rece. Obiceiul acesta ţin cu tot dinadinsul să-l urmăm şi noi, cei tineri. Ca să nu supărăm pe bătrâni, noi ne dăm după gustul lor. Rari ţa mea a adăugat în amestecul mujdeiului smântână proaspătă.

— Nurorile trebuie să asculte de soacre, dacă vor să aibă linişte în căsnicia lor. Şi nevastă-mea ţinea la soacră-sa, de multe ori înghiţind noduri şi vărsând lacrimi pe dindos. Însă, niciodată nu i-a ieşit din cuvânt. De aceea am şi rămas, după moartea bătrânilor, în gospodăria lor.

La o răscruce de drumuri, cei doi prieteni s-au depărtat strângându-şi mâinile.

— Te urci la movilă, Neculai? îl întrebă cămăraşul.

— Îndată ce am să frig, pe cărbuni, câteva bucăţi de peşte. Vreau să-i fac nevestei o plăcere pe care ea n-o aşteaptă.

— Pentru o femeie, ca Rariţa ta, se cade să-i faci orice plăcere. Rariţa are fire de bărbat, atât este ea de aprigă şi hotărâtă.

— Este şi tare duioasă. Nu suferă cuvinte de ocară. Mă port cu dânsa cu blândeţe, parcă ar fi un copil răsfăţat.

Neculai Faur coti pe-o cărare ce şerpuia printre grădini, scurtând drumul spre casă. Sări un pârleaz şi se trezi în fundul livezii părinteşti ai căreia pomi îşi dezbinau crengile de pomăt. Se opri la căsoaie, bucătăria de vară,

unde oalele stăteau în jurul unui morman de jar.

— Aşteptam pe Rariţa să vină să ia de-ale mâncării când colo, te arăţi tu, Neculai!

— Astăzi mi-a venit mie rândul, mamă, îi răspunse Neculai. Numai că eu am adus în sac ceea ce nu-ţi trece prin minte, şi Neculai Faur răsturnă peştele pe laiţa largă şi curată pe care se puneau blidele cu gura în jos.

— La asta nu m-am aşteptat, dragul mamei. Îi tot băteam capul tătâne-tău, să meargă la vreo bulboacă să prindă câţiva chitici, aşa de-o poftă. Când colo, tu ai adus o covată de peşte! Uită-te ce măşcat este, mare ca de la măjeri.

— Până îmi pui mâncarea în oale şi mămăliga în traistă, eu am să frig câteva bucăţi de peşte pe jăratec. Să mâncăm, eu şi Rariţa, acolo, sus pe movilă. Celălalt peşte îl pregăteşti matale cum ţi-i dorinţa. Am adus şi caracudă pentru borş, şi Neculai deşertă toaşca de buci într-un troc de tei în care bătrâna spăla blidele.

— Un borş, dragul mamei, fără dresuri numai cu o frunză de leuştean şi o mână de bulgur. Aşa-i place lui tată-tău, mai mult mirosul căci l-au cam lăsat dinţii şi macină mai mult cu gingiile. Eu nu-mi calc obiceiul şi gustul. Câţiva peşti, două trei bucăţi, tot îi pun la afumat.

În timp ce Neculai se grăbea să cureţe un peşte de solzi, să-l taie felii şi să-l pună pe cărbunii domoliţi, bătrâna aşeza în legături şi traistă merindea pentru străjerii de pe vârful movilei.

— Faci şi oleacă de saramură, mamă?

— Fac, cum să nu fac. Voi tinerii sunteţi cu saramura şi cu ardeiul. Noi, cei bătrâni, să mâncăm ardeiat qât de mult, tot nu avem niciun câştig. Ciolanele răscoapte de mulţimea anilor nu mai prind vlagă oricât ar fi de tânără inima, ce nu îmbătrâneşte niciodată. Poate îmbuci ceva înainte de plecare? îl întrebă bătrâna pe fecioru-său, căutând să acopere cuvintele cu subînţeles ce le scăpase, din gură.

— Nu îmbuc-nimic, mamă. Mă aşteaptă Rariţa şi numai împreună cu ea vreau să ospătez. Pune în traistă şi

câteva gămălii de usturoi.

— Pun, dragul mamei. Îmi pare bine că tu caţi la cinstea femeii tale. Aşa era şi tatăl tău când era ca tine. Era în stare să-mi aducă carne de rândunică pe gerul Bobotezei. Nu mă pot plânge că aş fi avut mari necazuri din pricina tatălui tău. Dimpotrivă, numai înţelegere şi bucurii. Necazurile au venit de la duşmani, căci omul nu scapă de duşmani cum nu poate scăpa de umbra lui.

Bătrâna vorbea mai mult pentru sine decât cu fecioru-său, potrivind legăturile să încapă în ele tot ceea ce ea pregătise de ale mâncării.

— În traistă pune şi peştele fript, învelit tot în frunze de brustur, îşi exprimă Neculai dorinţa cea mai arzătoare din clipa aceea.

— Frunza de brustur îi bună numai pentru învelit cărnurile crude. Friptura de peşte ori o înveleşti într-o pânzătură de cânepă sau în foi de hrean, altcum ea îşi pierde mirozna şi gustul. Asta s-o ştii de la mine, dragul mamei, aşa cum am apucat-o şi eu de la părinţi. Ghizmanele, plăcintele, pâinea şi colacii se pun la copt pe frunze de hrean, ca să nu li se strice gustul. Frunza de hrean la copturi parcă ar fi o frunză de leac, cum îi pătlagina pentru răni şi zgârieturi iar romaniţa pentru durere de dinţi. Frunza de brustur alungă fierbinţeala să nu se împută cărnurile proaspete.

— Am adus frunze de hrean mamă, spuse Neculai venind din dosul căsoaiei, în vreme ce bătrâna vorbea singură despre calităţile diferitelor frunze de plante, având convingerea că fiul ei o ascultă.

— Uite aşa, băiete, fiecare bucată de friptură să fie învelită, osebit, într-o frunză de hrean.

Şi bătrâna înveli, bucată cu bucată, punând peştele fript în traistă deasupra mămăligii, să nu fie strivit la drum, spre movilă.

— De-acuma grăbeşte-te, Neculai. Eu nu prea cred că o femeie poate ţine locul unui bărbat ca străjer. Femeia este bună, la o astfel de treabă, să-i ţină de urât soţului ei, nu să-l înlocuiască.

— N-o cunoşti încă pe Rariţa mea, mamă! exclamă Neculai cu ciudă în glas.

— E drept că n-o cunosc întru totul. Sufletul unei femei e ca o fântână adâncă, vezi sclipind apa cu greutate, însă fundul întunecat rămâne pururea ascuns, loc pentru vistieria tainelor proprii. Grăbeşte-te, Neculai, şi urcă-te pe movilă. Ceea ce poţi face tu, ca bărbat, nu poate face o femeie, chiar dacă ea ar fi isteaţă şi curajoasă cum este Rariţa ta.

Neculai Faur nu luă în seamă spusele mâne-sa, ştiind că bătrâna n-o prea avea la inimă pe noru-sa, tocmai pentru faptul că Rariţa se arăta prea bărbătoasă. Nu arare ori, bătrâna îi spunea fiului ei: „Toate-s bune la voi, Neculai, potriviţi sunteţi, harnici cum alţii nu-s în sat, înţelegere între voi de-ar fi în toate casele, numai că o şoaptă zboară prin sat. Cică lui Neculai Faur îi place să umble şi cu gârmea pe cap. Eu nu mă amestec în casa voastră, dar îţi spun ce se aude prin vecini”.

Neculai înşfăcă legăturile în mâini, traista în spate şi ieşi pe poartă cu mers grăbit. Se opri pe podişca ce trecea peste pârâu, îşi întoarse capul spre casă şi răcni: – Mamă, nu uita de saramură! Încolo, pregăteşte peştele cum vrei şi cum îţi place.

Bătrâna dădu din cap în semn de aprobare. Apoi, mergând să închidă poarta după fiul ei, îşi spuse sieşi: Am eu dreptate. Neculai nu vede decât prin ochii Rariţei. S-a schimbat lumea, nu mai este ca pe vremea tinereţii mele. Eu mergeam la cinci paşi în urmă după bărbatu-meu, nu ca azi femeia să meargă înainte şi să-şi rotească mereu creţii la fustă, s-o privească bărbatu-său din urmă.

Satul Pojorăşti e aşezat pe coasta dealului, cu faţa spre şesul Stavnicului. Deasupra dealului se întinde un podiş, neted ca o masă cu margini necuprinse de puterea ochilor. Drept la mijloc se afla ridicată movila de strajă, ce nu se vedea decât dacă treceai de muchia dealului. Povârnişul dealului, brăzdat de grădini şi livezi, era cam în loc, mai mult în trepte. Din această pricină hudiţele erau întortocheate şi cu ocolişuri, să poată urca pe ele carele cu

poveri. Pentru urcat coasta dealului cu piciorul erau şi cărări mai de-a dreptul. Pe una din ele urca şi Neculai Faur spre movilă, împovărat cu de-ale mâncării.

Tocmai făcea un scurt popas când i se păru că aude dangăt de clopot. Stărui cu urechea şi prinse dangătul, desluşit. Se uită la soare şi probălui că nu era vorba de tras soroacele la un mort. Ş-apoi se auzea numai sunetul clopotului mare, tras în dungă. Îşi roti privirea pe cer, să vadă mersul norilor şi înfăţişarea lor. Niciun semn de furtună. Ici şi colo câte o pală fumurie plutea în văzduh, leneşă şi străvezie. Vremea trăgea mai mult spre seceta. Neculai îşi slobozi privirea pe şes unde mişcarea pe ogoare a truditorilor de pământ era mai mare. Fu cuprins de un simţământ neobişnuit când văzu că pâlcuri de oameni sau cârduri resfirate alergau spre sat, de-a dreptul peste răzoare. Numai că cei de pe şes văzuseră ceva ce nu se putea vedea de pe coasta satului, de acolo unde se afla Faur. Şi oamenii din alte sate, aflaţi pe şesul Stavnicului, alergau spre casele lor ca stolurile de grauri. Se golea tot şesul de furnicarul omenesc iar dangătul de clopot nu înceta o clipă ci suna mai stăruitor, îngânat de sunetele altor clopote din depărtări.

— Numai că s-a întâmplat ceva pe movilă, îi sfredeli inima un gând rău prevestitor.

Neculai Faur aruncă traista în spate, înşfacă legăturile cu oale ce i se păreau a fi deşarte şi începu să depene paşii la deal, gâfâind. Inima îi bătea în piept cu lovituri de ciocan. Niciodată nu i se întâmplase în viaţă să simtă picioarele atât de grele ca atunci. Chiar în vis.

când îi apăreau în faţă fiare sălbatice ce voiau să-l sfâşie, el se scutura, trezindu-se, şi astfel scăpa de primejdie. Acum nu visa, nu-l ameninţa nimic şi, totuşi, simţea picioarele grele, ca nişte stâlpi de piatră. Până şi aerul i se împotrivea, înăbuşindu-l. De mers, mergea fără spor. Părăsi cărarea la o cotitură şi se trezi încurcat într-un seci de cătină, unde pe vremuri fusese un gard de spini. Se opri să se descurce din mărăcinişul spinos, mai ales că oalele cu udătură i se vărsaseră. În acel timp un cârd de

holtei, cu furci şi topoare pe umeri, urca pe cărare, în sus, spre muchia dealului. Unul din cârd îl văzu cum se zbătea în mărăcinişul de cătină.

— Oho! bade Neculai, ce moşmoleşti acolo? răcni holteiul peste măsură de mirat. Şi eu te credeam sus pe movilă!

— Ce s-a întâmplat, măi frate? îl întrebă Neculai Faur, ca prostit.

— Dumneata mă întrebi! Ce să se întâmple, bade, arde stogul de pe movilă. Iese tot poporul sus pe podiş, la marginea satului, să înfrunte pe duşman, fiecare cu unealta lui de luptă. Numai că duşmanul vine dinspre movilă.

— Şi eu? se întrebă Neculai.

— Dumneata te lupţi cu mărăcinişurile în loc să stai de strajă. Hai, bade Neculai, hai cu noi, nu-i vreme de pierdut!

Neculai Faur aruncă traista din spate, legăturile cu oale nu le mai ţinea în mâini, le aruncase cât colo, îşi şterse fruntea de sudoare cu mâneca cămăşii şi din câteva sărituri reveni iarăşi la cărare.

— Păi cum mergi aşa, cu mâinile în sân, bădie?

Neculai Faur primi lovitura ruşinii drept în inimă.

Nu răspunse dar simţi că greutatea ce-i apăsa trupul dispăruse. O putere străină parcă îi furnica toate mădularele, încât simţea cum i se întăreau muşchii la mâini şi picioare, precum cremenea. Ochi un par de stejar într-un gard de la o livadă, se aruncă asupra lui şi din câteva zgâlţâituri scoase parul din pământ.

— De-aş fi eu în stare să învârtesc parul acesta, şi Neculai Faur ridică parul în sus, ameninţător. Cuprins de o furie oarbă, Neculai striga cât îl ţinea gura: „După mine, flăcăi”.

— Să ştiţi, măi fraţilor, că bă di a Neculai şi-a ieşit din minţi, spuse unul dintre holtei.

— Numai că s-a scrântit, altcum nu se încurca în mărăcinişul de cătină, ca un berbec, îi răspunse un altul.

Neculai Faur urca acum la deal, parcă ar fi avut aripi

la picioare. Căciula uşoară de miel brumăriu îi căzuse de pe cap, încât pletele cârlionţate şi aurii îi fluturau ca la fetiţele ce aleargă după fluturi. De la o vreme chipul lui de om bezmetic dispăru după muchia dealului. Din vale, pe toate hudiţele, se ridicau spre podiş tot cârduri de oameni, de toate vârstele, în timp ce clopotul suna necontenit semnalul de primejdie.

Ce se întâmplase sus pe movilă?

Rariţa, rămasă singură, ocolea stogul bătătorit de paşii străjerilor. Ţinea consemnul, să scruteze zarea, cu osebire spre răsărit, de acolo de unde venea toată răutatea. Cum nu observa niciun semn pe alte movile, ea se lua cu cântul, îngânând un viers de dragoste pe care obişnuia să-l cânte, când nu era măritată, la clăcile de scărmănat lână sau la pene, în nopţile de iarnă.

Când rondul ei trecea spre sat, Rariţa se uita în vale, spre iazul lui Şendrea, acolo unde ştia că se află soţul ei pentru câteva ceasuri. Se simţea mândră că paza satului stătea numai pe umerii ei. „O, dacă ar şti femeile din sat, că eu singură fac de strajă, ar încremeni de ciudă!” îşi spunea Rariţa, sprijinindu-se pe măciuca ghioagei. Soarele se urca sora răsdrucea cerului, pe ni simţite, evaporând umbra stogului de fân, topind-o în alcătuirea movilei de pământ. Rariţei i se părea că vremea se scurge cu anevoie, mult mai încet ca în alte dăţi. Singurătatea pentru o femeie e ca o colivie pentru păsările cerului, apăsătoare şi răscolitoare de nelinişte. Lipsa lui Neculai, deşi de scurtă durată, o simţea Rariţa în toate mădularele ei. Cu tot simţământul de mândrie ce-i încălzea inima, Rariţa credea că e suspendată în văzduh, deasupra unei prăpăstii. „Femeia, oricât ar fi ea de încrezută în puterile ei, niciodată nu se poate lipsi de sprijinul bărbatului ei”. Îşi spunea Rariţa, sieşi, umflându-şi pieptul. Omul, la singurătate, judecă lucrurile fără patimă, cu limpezime.

În partea de miazănoapte a stogului, acolo unde umbra se menţinea ca un brâu de întărire, se afla cofăelul cu apă, păstrat la răcoare. Rariţa se opri din mersul ei circular, ridică cofăelul şi-l duse la gură. Nu-i era sete dar

simţea că i se usca buzele, ca ale omului ce stă mereu în arşiţă sau vânt. Când coborî cofăelul de la gură să-l pună la locul lui, ochii Rariţei descoperiră la marginea sihlei dinspre Valea Rea un pâlc de oameni. Nu erau muncitori de pământ că n-aveau unelte de muncă. Femeii i se mări simţul curiozităţii când descoperi, alăturarea de pâlc, mai la dosul unor tuf ari, un grup de cai ţinuţi de dârlogi. Oamenii descălecaseră şi ţineau sfat. Depărtarea era prea mare, locul dosnic, deci Rariţa, cu toată insistenţa privirii sale, nu putea să distingă chipurile necunoscuţilor. Atâta putea să desprindă, că necunoscuţii erau îmbrăcaţi cam la fel.

— Vor fi nişte conăcari care se întorc de la vreo nuntă sau peţitori să caute mireasă cu zestre, numai împuterniciţii în astfel de treburi se îmbracă cam la fel. Când mirele este dintr-un sat şi mireasa dintr-altul, atunci obrazele satelor se pun la preţ. Fiecare sat vrea

3 – Movila hii Faur să-şi arate arama, cu oameni îmbrăcaţi cu podoabe şi călări pe caii cei mai buni şi focoşi. Numai că sunt străini de aceste locuri, altcum ei ţineau drumurile cunoscute şi bătătorite, nu umblau pe sub poala pădurii, tot pe la dosuri, îşi dădu femeia cu presupusul.

Chiar îi părea rău că necunoscuţii sunt prea departe şi ea nu le putea desluşi înfăţişarea şi portul. Mai că-i trecea prin minte să fluture gârmeaua de pe cap, să se apropie cumva de movilă, să vadă şi ea o ceată de conăcari străini.

Tocmai când un astfel de gând o frământa, Rariţa observă că vreo opt oameni se desprind de pâlc şi o iau spre movilă pe jos, în timp ce caii şi călăreţii rămaşi acolo s-au mistuit în desişul ţâhlei.

„Am eu dreptate să gândesc astfel, îşi zise Rariţa în sine. Cum putea să treacă un alai de nuntă prin pustietatea asta, fără să vină încoace, să privească de pe înălţimea movilei la aşa frumuseţi înconjurătoare? Doar tot neamul moldovenesc ştie că pe movile se găsesc străjeri, care le pot da lămuriri despre oamenii şi locurile de primprejur. În

vreme de pace oricine se poate urca pe movilă, nu-i opreliște pentru nimeni”.

Cei opt bărbaţi veneau grămadă, sfătuind, spre movilă cu mers grăbit. Rariţa, ca femeie cu simţ gospodăresc, aleargă şi orândui podina de fân pe care dormise soţul ei, strânse cu grijă firele de fân răzleţe, dădu fuga şi la bordei, mătură ţărâna din faţa pragului, măsuri de curăţenie pentru primirea de oaspeţi străini, îşi potrivi şi ea cozile pe cap, strunindu-le cu gârmeaua, îşi scuturǎ faldurile de la fustă, lucru dichisit pentru o femeie gazdă când ea aşteaptă musafiri pe ne-anunţate. Când Rariţa ocoli stogul să ajungă iarăşi în partea dinspre miazănoapte, observă în vale cum cei opt oameni se resfiraseră la poalele movilei cu intenţia de a o înconjura. Acum li se puteau desluşi chipurile cu uşurinţă. Nu erau îmbrăcaţi moldoveneşte şi nici făpturile lor nu erau ca ale băştinaşilor. Oamenii aceia nu erau străini numai de locurile din împrejurimi dar erau străini de neam. Ei erau mărunţi la trup, uscaţi la faţă, mai mult spâni şi cu cozi pe spate. În mâini ţineau nu fel de unealtă scurtă şi încovoiată ce strălucea la lumina soarelui.

— Aiştea sunt tătari! strigă Rariţa, ca şi când ar fi vrut să dea alarma cuiva. Ea nu văzuse până atunci chip de tătar însă înfăţişarea oaspeţilor era aidoma cu aceea din istorisirile bătrânilor.

„Au înconjurat movila, cu gândul să-i prindă pe străjeri. Pe mine nici moartă nu vor pune mâna!”

(Clipele zburau ca gândul. Nu era vreme de pierdut. O singură soluţie era pentru înfruntarea grelei încercări. Scoase de la cingătoare uneltele de scăpărat. Potrivi iasca pe cremene şi începu să lovească cu amnarul muchia cremenii. Nu simţea loviturile de amnar care atingeau buricile degetelor strânse pe piatra colţuroasă, nici smocul de scântei ce-i frigeau pielea fină şi roşietică ca floarea de trandafir. Scăpără des şi cu sete. Iasca se aprinse uşor căci era anume pregătită, fiartă în leşie şi bătută cu maiul. Scoase un şomoiog de fin uscat din stog, vârî în el iasca aprinsă şi-i făcu vânt să ia foc. Când flăcările cuprinseră

şomoiocul de fân, Rariţa alergă cu el în jurul stogului încercuindu-l cu un brâu de flăcări ce-şi ridicau limbile însetate de pârjol, ca ale viperelor dornice să-şi verse otrava.

— Acuma puteţi să vă apropiaţi de mine, netrebnicilor, glăsui Rariţa apucând ghioaga de coadă după ce-şi stupi în palme, să nu-i lunece lemnul din mâini.

Stogul era învăluit de flăcări, trâmba de fum se urca în văzduh ca o coadă de balaur. Necunoscuţii, cu chipuri deşuchiate, resfiraţi ca hăituitorii la goană se apropiau, bănuitori, spre vârful movilei. Îşi făceau semne iar cei mai apropiaţi vorbeau cuvinte scurte şi neînţelese. Nu era greu de ghicit ce urmăreau dânşii prin înşirarea lor în lanţ. Voiau să prindă vie pe străjera movilei. Rariţa le urmărea mişcările ca o pisică ce-şi priveşte prada. Cu spatele la rugul de foc, ea stătea sprijinită în ghioagă, ca o statuie. În faţa ei se desfăşura întinsul şes al Stavnicului, cu satele răzleţite pe coastele dealurilor, ca cirezile de vite la păscut. În acele clipe de încordare, privirea ei căuta să prindă un punct negru pe malurile iazului lui Sendrea, unde ştia că se află soţul ei. Ogoarele erau pustii de oameni căci fumul de pe movilă şi clopotul tras în dangăt îi chemau la altă îndeletnicire.

Deodată Rariţa observă că pe muchia dealului, dinspre sat, apăreau cârduri de oameni îndreptându-se spre movilă. Unul vântura un ciomag şi alerga ca fript la tălpi. Acela era Neculai Faur, omul disperat să ajungă mai repede la locul grelei încercări. El vedea tot ceea ce se întâmpla pe vârful movilei, cum flăcările mistuiau stogul de fân, nevasta lui stătea în picioare, nemişcată, ca o stană de piatră, iar, înspre ea, se urcau oameni cu gânduri de vrăjmăşie. Focul fusese pus de Rariţa, semnal de vestire că duşmanii erau acolo, că ei voiau să prindă pe străjeri înainte ca paznicii să poată aprinde stogul. Gândurile acestea, ce-l uluiau pe Neculai Faur, erau întemeiate pe faptele ce le vedea cu ochii. Neculai alerga ca mânat de o putere nevăzută, nesimţind nicio oboseală. Parcă nu atingea pământul, aşa se simţea de uşor. Îi dispăruse

greutatea ce-i înţepenea picioarele. Era încredinţat că oamenii din sat vor despresura movila de năvălitori, mai ales că pe movilă nu se vedea decât câteva chipuri răzleţe.

Teama lui Neculai Faur era că acei străini o vor prinde pe Rariţa lui şi o vor lua în robie.

— Poate nu se vor atinge de-o femeie. Nimic nu-i mai ruşinos pentru un bărbat decât să-şi pună mintea cu o femeie, judeca Neculai după chipul în care s-ar fi purtat dânsul.

Aceste gânduri îi potoleau, oarecum, teama ce-i ţinea sufletul la gură.

Deodată observă că unul dintre străini se apropie de chipul Rariţei a căreia siluetă se profila, ca o pată neagră, pe fundalul de flăcări.

Rariţa dintr-o mişcare săltăreaţă trânti la pământ făptura necunoscutului. Numai că ea îl lovise cu ghioaga.

— Ştiam ce femeie am eu! gândi Neculai, înteţindu-şi mai tare paşii.

Se întâmplă ceea ce Neculai nu se aştepta. Văzu că alţi patru oameni se apropie de Rariţa cu gândul s-o prindă. Femeia, observând că este încercuită, se aruncă în pălălaia de flăcări, lăsând pe următorii ei să rămână încremeniţi de curajul ei. Neculai Faur se împiedică şi căzu la pământ de durere. Se sculă şi iar căzu nemaiputând să aibă controlul picioarelor.

Necunoscuţii de pe movilă văzură cum se apropiau cete de oameni înarmaţi spre movilă, cărora nu li se puteau împotrivi şi dispărură în partea de miazănoapte, într-acolo de unde veniseră.

Neculai Faur a rămas în nesimţire. îl dobora durerea. Şi-a revenit în fire când a fost luat pe braţe de nişte flăcăi şi l-au aşezat la umbra unui copac. El atâta spunea:

— Fraţilor, nu lăsaţi pe Rariţa mea s-o mistuie flăcările!

Când oamenii din Pojorăşti au ajuns în vârful movilei, au găsit un om doborât la pământ. Avea capul năclăit de sânge. Nu era mort, însă se zbătea în ghiarele morţii. Era tătarul pe care Rariţa îl lovise cu ghioaga în cap. Rariţa nu

era nicăieri.

— Au răpit-o tătarii, fraţilor! îşi dădu cu părerea unul din pojorăşteni, care zăpsise pâlcul de călăreţi ce ţinea drumul pe sub poala pădurii înspre Iazul Porcului.

— Dacă ne grăbeam noi, îi hăcuiam pe tătari ca pe varză. Păcat de bietul Neculai Faur că şi-a pierdut soţia în neagra robie, spuse un altul.

Într-un târziu, urcă movila şi Neculai Faur sprijinit de subsuori. Cu glasul stins el îi ruga pe însoţitorii lui:

— Fraţilor, răscoliţi spuza şi cenuşa, poate a mai rămas o fărâmă din trupul nevestei mele, altfel mă arunc şi eu în foc.

— Fii pe pace, bade Neculai. Rariţa dumitale a fugit şi n-au putut-o prinde duşmanii, îl încredinţa unul din susţinători.

— N-a fugit Rariţa mea. Ea nu era femeie să se teamă de moarte. Am văzut-o eu cum s-a aruncat în flăcări. Răscoliţi focul, cu ce aveţi la îndemână, poate se mai găseşte o fărâmă de os măcar.

Unii vorbeau prin semne că Neculai şi-a ieşit din minţi. El însă stăruia:

— Răscoliţi focul, fraţilor. Am văzut-o eu cum s-a aruncat în flăcări.

La stăruinţele lui neînduplecate, doi oameni răscoliră mormanul de spuză în partea unde arăta Neculai Faur. În adevăr dădură peste un but ce ardea ca stropit cu ceară. Era un rest din frumosul trup al Rariţei Faur, străjera de pe movila Pojorăştilor.

— Aruncaţi ţărână şi stingeţi flăcările. Viaţa să-i mai redau nu am putere, dar de cinstire de soţ vrednică este fapta ei vitejească.

Neculai Faur când îşi pierdea şirul vorbelor, când îl lega din nou.

— Am o dorinţă, fraţilor. Aveţi sape şi hârleţe la voi. Nu le-aţi folosit în luptă. Vă rog să le folosiţi pentru ce ele sunt făcute. Săpaţi o groapă colo lângă bordei, cu faţa spre sat. În ea să îngropăm pe soţia mea, să se ştie că Rariţa lui Neculai Faur stă de strajă pe Movila Pojorăştilor şi după

moarte.

Fără prohodire, fără bocete şi dangăte de clopote, rămăşiţa din trupul Rariţei lui Neculai Faur a fost îngropată, în miez de zi, în tăcerea mută a bărbaţilor din Pojorăşti. În loc de făclii de ceară curată, la groapa ei zvâcneau, din când în când, limbi de foc din podina de fân rămasă sub cenuşă.

— Aşa mi-a fost dat să fiu toată viaţa străjer pe movila satului nostru. De-acum înainte eu nu mă mai pogor în sat. Casa îmi va fi aici, unde este şi soţia mea. Voi plecaţi la casele voastre! spuse Neculai Faur, retrăgându-se în bordeiul de pământ, cu chipul supt şi aspru.

Felul în care şi-a apărat cinstea pentru a nu fi pângărită de tătari şi, mai ales, curajul cu care Rariţa a împlinit poruncile străjeriei au cutremurat toate inimile satului Pojorăşti. Prin moartea Rariţei lui Neculai Faur partea femeiască dăduse mărturie de curaj, cinste şi jertfelnicie. Fapta ei uluise şi pe cei mai îndrăzneţi şi aprigi bărbaţi. Măreaţă îi fusese moartea, pilduitor de modestă înmormântarea. O groapă simplă, aşa cum se îngroapă cei căzuţi pe câmpul de luptă, ca reavănul pământului strămoşesc să-i răcorească chinul arsurilor pe care trupul Rariţei lui Faur îl simţise în văpaia flăcărilor.

Din amiaza acelei zile peste satul Pojorăşti se pogorî vălul tăcerii. Nu se vorbea decât în şoaptă. Veselia zburase din Pojorăşti pe alte meleaguri. Straja pe movilă fusese mărită, stogul de fân reclădit, iar oamenii îşi luau cu ei la muncă şi uneltele de luptă, să le aibă la îndemână. Ceata tătăraşcă fusese o iscoadă, un pâlc de harţă, de-atunci încolo se aştepta puhoiul hoardelor prădalnice. Cămăraşul satului se odihnea ziua şi veghea noaptea cutreierând hudiţele satului de la un capăt la celălalt, de veghe stăteau noaptea la fiecare casă, unul din membrii familiei. Vitele erau păscute mai mult prin poiene decât pe izlazul satului, să nu fie la vederea duşmanilor. Norocul satului Pojorăşti zăcea în însăşi aşezarea lui înconjurată de pădure din trei părţi. Într-un caz de atac al năvălitorilor, satul se putea

împotrivi cu uşurinţă, pădurea oferind apărătorilor un puternic sprijin de acoperire.

Pâlcul de tătari, ca iscoadă, urmărea să afle unde se ascunsese Vodă Vasile Lupu, de teama cazacilor. Cum tătarii n-au întâlnit oşteni de-ai voievodului, ei s-au mulţumit să atace pe străjerii de pe movilă, să distrugă posibilitatea lor de semnalizare. Mai mult le-a fost paguba decât câştigul, căci au pus Pojorăştii şi satele vecine în stare de alarmă.

Din toată întâmplarea aceea cel care fusese mai mult lovit era Neculai Faur. Prin moartea Rariţei, el rămase dezcumpănit, ca omul ce primeşte o lovitură pe neaşteptate. Hotărâse să rămână paznic pe movilă permanent alături de celelalte schimburi. N-avea niciun rost să se mai întoarcă acasă. În zadar îl rugau părinţii să vină iarăşi lângă ei, să uite de tot ceea ce se întâmplase. Neculai Faur a rămas neclintit în hotărârea sa. Se pogora acasă de-şi lua merinde, dar de mas măcar o noapte în casa lui, el nu rămânea.

Bordeiul de pe movilă, unde el îşi avea sălaşul, era lângă groapa în care Rariţa lui îşi petrecea somnul de veci. Neculai Faur îşi luase rămas bun de la oricare altă îndeletnicire, socotind că fericirea lui o găsise acolo, sus pe movilă, între cer şi pământ. Se scobora să-şi aducă merinde de acasă, rar de tot, căci schimburile de străjeri îi aduceau de-ale mâncării mai mult decât i-ar fi trebuit. Numai de apă de băut se îngrijea singur. Jos, la poala movilei, în marginea pădurii dinspre Valea Rea, era un izvor cu şipot unde apa nu îngheţa niciodată.

Neculai Faur săpase un fel de casă de apă pe care o îmbrăcase cu ghizdele de piatră şi o acoperise. Izvorul îşi vărsa apa în acea fântână tainică, ca de acolo, printr-un şipot, să iasă la lumină, şuşotind. Şipotul devenise cunoscut trecătorilor răzleţi mai cu seamă că pe coaja unui copac se scrijelase un semn, ce arăta locul unde se găsea apă de băut. Neculai Faur cioplise un bolovan de piatră în formă de laiţă pe care-l aşează aproape de şipot. Drumeţul ostenit trebuie să bea apă pe-ndelete, odihnindu-se, ca nu

cumva să-l cuprindă aprinderea de plămâni. Aici, la şipot, Neculai Faur se mai întâlnea cu câte-un drumeţ, de la care mai afla veşti de prin lume. Oamenii stau de vorbă nu numai la un pahar de vin, ci şi la o treucă de apă. Fântânile cu cumpănă de la răscrucile de drum şi şipotele ascunse sub poala pădurii, pe unde şerpuiesc cărările, sunt locurile de întâlnire a truditorilor însetaţi şi a drumeţilor osteniţi. Oboseala se alungă cu vorbe bune, apă şi odihnă. Poate din acest temei sunt a-l de preţuite fântânile săpate şi îngrijite la margine de drum.

De la zguduitoarea moarte a Rariţei lui Faur trecuseră mulţi ani, fără ca Neculai să-şi fi schimbat hotărârea de a părăsi movila. Singura schimbare era în înfăţişarea lui. Devenise om între două vârste când părul dă în pârg iar cursul vieţii se află în răscrucea amiezii. Briciul din pânză de coasă nu-i atinsese obrajii şi nici foarfecele nu-i tuşinase mustăţile sau şfichiurile de la plete. Capul lui Neculai Faur, cu părul lui bogat, părea desprins din medalioanele de pe columna lui Traian. Cu cât înainta în vârstă cu atât Neculai Faur devenea mai tăcut şi scump la vorbă. Vorbăria este meteahna tinereţii. Neculai se ferea să ia vorba despre nenorocirea ce-l lovise. Ls ce bun să mai vorbească despre Rariţa lui, dacă nu-i putea reda viaţa. O simţea pururea în sufletul lui, cu agerimea, duioşia şi curajul ei, şi cu asta era fericit.

Dar, iată, că într-o zi inima lui Neculai Faur i-a fost tulburată până-n străfunduri.

Era o zi din luna lui cuptor, zăpuşitoare, încât nicio pasăre nu spinteca văzduhul. Frunzele de popuşoi erau mototolite, imaşul ars. Caii lăsaţi pe câmp, în loc să pască, se apărau de muşte bălăbănind din cap. Semne de cumplită secetă.

Apa din bordei, păstrată în cofe, se bâhlise încât nu mai era bună de băut. Cu tot zăduhul, Neculai se hotărî să se pogoare la şipot, să umple cofele cu apă. Le luă pe amândouă, ieşi din bordei şi scrută cu privirea zările şi văzduhul. Cerul era de oţel, nicio dungă de nour nu se arăta în văzduh.

— Dacă nu plouă încă o săptămână toată recolta-i prăpădită, spuse el, îngrijorat, ca omul ce cunoştea crugul vremii. Atâta era de iute arşiţa, încât i se părea că-i arde cămaşa în spate. Ţinea gura deschisă doar – doar i se va mai răcori gâtlejul.

Scoborî panta movilei mai mult alunecând pe păişul uscat şi aspru, prin care ţâşneau şopârlele ca nişte săgeţi lucitoare. De-abia când ajunse jos, la poala pădurii, simţi o schimbare de aer. Se opri la umbră şi se întoarse să privească movila. îmbrăcămintea ei, lipsită de verdeaţă, îi dădea înfăţişarea de loc pustiu şi blestemat, ca o piramidă acoperită de nisip.

— Cum vor fi trăind oamenii aceia din pustietăţi, unde-i numai arşiţă iar vântul strânge dealuri de nisip, acoperind sub ele oameni şi dobitoace? Doamne, frumoasă este Moldova noastră! îşi spuse Neculai, îndreptându-se spre şipot.

Cărarea făcea o cotitură – apoi se prelungea pe nişte trepte săpate în pământ până la viroaga pe care se scurgea apa din şipot. În această singurătate şi pe o aşa zăpuşeală, Neculai Faur se simţi tare bucuros, când dădu cu ochii de un om ce stătea pe laiţa de piatră.

Necunoscutul se dezbrăcase de haină, pe care o întinsese să se zvânte de sudoare, iar el sta în cămaşă, descheiat la piept, cu un urcior lângă el. Era bărbos ca şi Neculai, numai că părul de pe cap era împletit, cu gâţă vârâtă pe sub cămaşă. La înfăţişare era supt şi slăbănog, bătând mult spre bătrâneţă, după cum arăta albeaţa părului.

— Numai că acest străin îi din ceata preoţească, îşi dădu cu părerea, în gând. după gâţa ascunsă sub cămaşă.

— Bun găsit! spuse Faur, făcând o plecăciune uşoară din spate.

— Bun venit! îi răspunse necunoscutul. Fără apă de băut ar fi iadul pe pământ pe o aşa de mare arşiţă, continuă străinul vorba, neslăbind din ochi pe Faur cu cofele în mâini. Eşti de prin părţile locului de vii eu cofele la apă?

— De pe aici, din apropiere, îi răspunse Faur bănuitor.

— Lucrezi la pământ? mare secetă, cred că sar scântei din tăişul săpii.

— Sapa am cam lăsat-o din mâini, am altă îndeletnicire. Tot o muncă este şi asta. Fiecare om cu rostul lui, îi răspunse Faur tot în doi peri.

— Hai, şi-i şedea oleacă, ici pe piatra aceasta, te odihneşte. Pe arşiţa asta e un blestem să ieşi de la umbră. Numai nevoia te scoate şi te duce pe unde nu ţi-i voia.

— Vii de departe? îl întrebă Faur, punând cofele jos, alături.

— Nu tocmai de departe. Vin de la schitul Hadâmbu şi merg la schitul Cujbă. Mi s-a trimis vorbă că un prieten de-al meu, din tinereţă, căiugăr şi el, ar trage să moară. M-am gândit că prietenia la încercări grele se cunoaşte, de este ea făţarnică sau adevărată. În tinereţă am fost ca doi fraţi. Vreau să-i arăt că şi acuma, când el se află la poarta veşniciei, eu tot prieten i-am rămas. După moarte cine ştie de ne mai întâlnim, păcatele fiecăruia ne vor despărţi.

— Vasăzică sunteţi călugăr, din ceată preoţească?

— Da, sunt ieromonah şi duhovnic. Straiele nu totdeauna arată pe cine îmbracă. La noi, la schit, umblăm îmbrăcaţi moldoveneşte nu cu mantii greceşti.

— Atunci, binecuvântează, părinte!

— Domnul să te binecuvânteze, că al lui este harul nu al meu, păcătosul.

Faur se lumină la faţă. Străinul nu era iscoadă, ci om cu sufletul curat.

De pe movilă Faur vedea, zilnic, cele două schituri aşezate în pădure, pe culme, ale căror cupole păreau ciupercimănătârci ascunse în frunzăriş. Schitul Hadâmbu era spre asfinţit iar cel al lui Cujbă spre răsărit, amândouă singure, fără aşezări omeneşti prin apropiere, înconjurate cu zid de octate.

Neculai Faur se aşează pe colţul pietrei acoperite cu muşchi negricioşi. Se uita discret la moşneagul dealături cât de simplu era îmbrăcat, iţarr şi opinci cu gurgui.

¡Haina ce era întinsă la uscat era o sarică de şiac. Dacă nu avea părul de pe cap împletit nu s-ar fi putut bănui că este călugăr.

— Prietenia nu are asemănare şi preţ pe lume, spuse Faur, voind să arate că înţelegea şi el ce înseamnă legătura prieteniei între oameni.

— Mare pomană şi-a făcut omul acela, care a pus în rânduială şipotul acesta, schimbă vorba necunoscutul, ca şi când discuţia despre prietenie l-ar fi stingherit. Se vede cât de colo că omul acela a fost om de omenie, s-a gândit şi la nevoile altuia nu numai la ale lui. O sorbitură de apă rece şi un pic de odihnă pe piatra asta înseamnă a alunga osteneala din calea drumeţului. Câtă lume nu se îmbolnăveşte de sete şi foame în lumea asta.

— N-a făcut mare lucru, că doar apa era sub pământ, îi răspunse Faur, ca omul ce ştia cât muncise la săpatul fântânii şi orânduirea şipotului.

— Totuşi e mare osteneală, când munca a fost făcută pentru alţii. Mă gândesc la străjerii de pe movilă, cât ar duce ei lipsă de apă, dacă n-ar avea acest şipot în apropiere. Să stai de strajă tocmai în pliscul movilei, mai aproape de cer decât de pământ, în vânt şi arşiţă, fără să ai cu ce-ţi ostoi setea, nu-i deloc lucru uşor. Eu nu m-am urcat pe movilă sus, dar îmi dau seama ce înseamnă munca de străjer, osândă nu altceva.

— Pentru unii o fi osândă, pentru alţii cea mai mare plăcere, oamenii nu se potrivesc în gusturi. Unii spun, câte vorbe deşarte nu umblă prin lume, că şi călugăria ar fi mare osândă. Să fugă cineva de lume, să se închidăj între ziduri de bunăvoie, să se canonească în sărăcie, iaca asta nici eu n-o pricep.

— Nici nu-i nevoie s-o pricepi. Călugăria este un ham la care se înhamă omul singur, nesilit de nimeni. Sunt stări sufleteşti tulburi pe care omul le biruie canonindu-se.

Străinul îşi întrerupse gândul şi tăcu. Avu impresia că vorbise mai mult decât se cuvenea. Se făcu o pauză, stânjenitoare. Lui Faur îi trecu prin minte un gând amar. „Parcă eu nu mă canonesc, aici, pe movilă”. Străinul tuşi

uşor şi omorî pauza, dând iarăşi drumul la glas.

— Aici, sus pe movilă, s-a întâmplat o mare nenorocire, ce putea să nu se întâmple. O femeie a ars de vie, când putea să trăiască şi acum.

Lui Faur îi trecu un fior prin inimă ca de la trăsnet. Nu se aştepta să audă asemenea vorbe din gura unui străin. Se hotărî să-şi ascundă îndeletnicirea cu preţul unei minciuni grosolane, dacă ar fi fost întrebat.

— O fi o frântură de basm. Ce să caute o femeie acolo unde numai partea bărbătească face de strajă?

— Se vede că nu eşti chiar de prin partea locului sau te-ai aciuiat pe-aici mai de curând, altcum ai fi auzit de acea nenorocire ce a uluit lume de pe lume. Şi când te gândeşti, omule, că femeia putea să trăiască, să ducă casă bună cu bărbatul ei, să-l fi făcut fericit!

— Eu am auzit de un aşa zvon, dar la zvonuri nu le dau crezare. Câte basme nu născoceşte mintea omenească când nu-i pusă la treabă. Mintea nici în somn nu stă degeaba. Omul doarme iar mintea ţese visuri.

— Ceea ce ţi-o spun eu, omule, nu-i basm şi nici vis ci lucru adevărat, după cum te văd şi mă vezi. Femeia aceea a căzut pradă unei răzbunări. Ea a murit şi răzbunătorul trăieşte ca vai de dânsul. Pe de-o parte el s-a bucurat de fapta lui, atunci când a săvârşit-o, pe de altă parte el se canoneşte. Acela este canon, amară osândă, să ştii că ai împins pe cine ţi-a fost mai drag la pierzanie.

— A fost soţul ei aşa de crâncen, om fără inimă, încât să-şi fi împins soţia să se arunce în foc? întrebă Faur, cutremurat.

— Tainele omeneşti rămân o vreme taine, târziu ele îşi descopăr vălul. Până la urmă răzbunătorul, chinuit de fapta lui mişeleasc, ajunge unde a ajuns Iuda iscarioteanul. Dacă nu-şi pune el singur ştreangul la gât, îl va pune altul. Omorul îşi cere răsplata cuvenită. Dar lucrul acesta nu ne priveşte pe noi. De faptele rele râs. pune făptaşii ca şi de cele bune. Ia să mai beau câteva înghiţituri de apă şi pe urmă să-mi iau calea, tot pe sub poala pădurii. Să ajung la schitul lui Cujbă odată cu seara.

Străinul se sculă de pe laiţa de piatră, se pogorî pe treptele ce duceau la ulucul şipotului, umplu treuca, o bucată de lemn de tei scobit, şi bău, părea că gusta apă miraculoasă.

— Bună apă, să fie pentru pomenirea celui ce a făcut şipotul!

Neculai Faur stătea ca pe jăratec. Voia să afle cine era răzbunătorul de care amintea străinul. Aruncă şi el o părere, ca o undiţă.

— Şipotul o fi fost făcut de răzbunătorul de rare vorbeai mai adineori, să-şi spele păcatul.

— Toate apele pământului nu-i pot spăla păcatul de care s-a făcut vinovat. De omor nu-l poate dezlega niciun sobor de duhovnici. Moarte de om, prin răzbunare, cere plată nu numai dincolo, unde judecata se face fără părtinire, dar ea strigă după ispaşă şi aici, pe pământ. Chiar dacă făptaşul nu se dezvăluie, sufletul lui e pururea ros de un vierme neadormit. El se pedepseşte cu chinul cel mai groaznic, cel al remuşcării. Astea-s, omule, lucruri anevoie de înţeles, spuse străinul gânditor şi trist.

Călugărul mai bău câteva îngviţ. turi de apă, puse treuca ia locul ei, apoi începu să urce treptele încet şi cu grijă. Parcă era frământat de-un legământ cu jurământ.

— Dar dacă e-te un basm cu întâmplarea femeii aceea? stărui Faur.

— Nu-i basm, omule, ci cum ţi-am mai spus, este adevărul adevărat. Acum că anii au trecut şi moarta din groapa de cenuşă nu mai învie iar pe dumneata nu te atinge cu nimic nenorocirea aceea, eu îţi voi povesti, pe scurt, cum s-a petrecut întâmplarea de pe movila Pojorăştilor. Străinul nu se mai aşează pe piatră, şi începu povestirea.

— Vestea despre sinuciderea femeii acelea, căci sinucidere a fost dacă fapta se cântăreşte numai la suprafaţă, a ajuns şi la noi, la Hadâmbu. Închinătorii povesteau despre năvala tătarilor asupra movilei, cum ei au vrut să pună mâna pe străjeri. Atunci era de strajă numai femeia, căci soţul ei era coborât în sat să aducă de-

ale mâncării. Mai întâi mare greşeală a făcut cămăraşul satului, că a îngăduit ca o femeie să facă de strajă. Poate, dacă soţul ei ar fi fost şi el acolo, pe movilă, nu se întâmpla ceea ce s-a întâmplat. Dar asta este o altă treabă. Cum spuneam, închinătorii din Pojorăşti ne-au adus vestea cutremurătoare. La schit vine fel de fel de lume, tot cu necazuri sufleteşti. Un necaz mărturisit uşurează şi linişteşte inima celui amărât. Omul nu-i făcut, din piatră, să nu simtă cele ce se petrec în jurul ţlui. Vestea când se mărea când se potolea ca o flacără, până ce ea s-a stins şi nimeni nu mai amintea de întâmplarea de pe movilă. Curgerea vremii aşterne uitarea peste multe întâmplări. Iată, că într-o zi, stareţul nostru ne adună în sobor pe toţi duhovnicii, să ţină sfat cu noi. Duhovnici sunt puţin la număr la schitul nostru, patru vieţuitori în frunte cu stareţul. Eu ştiam că stareţul ne adună numai pentru descurcarea unor lucruri grele şi întunecoase. Ne-am adunat cum a fost porunca. Stareţul a stat în jilţ, cum scrie la pravilă, şi ne-a cerut părerea într-o pricină tare încurcată.

„Ştiţi voi, spunea stareţul, că schitul nostru a fost încercat de o ceată de tătari mai anii trecuţi. Atunci noi am încuiat porţile de la intrare şi ne-am strecurat pe hruba tainică, pe sub pământ, şi ne-am înfundat în întunecimea codrului. Din ascunzişul frunzărişului, noi urmăream ce se va întâmpla cu schitul nostru. Tătarii, nu erau mulţi, s-au tot învârtit în jurul zidurilor, au tot bătut în poartă şi cum nu li s-a răspuns, li s-a făcut lehamite şi au plecat. S-or fi gândit să nu li se fi întins vreo cursă. S-au dus şi duşi au fost. Au luat-o pe sub poala pădurii, înspre răsărit. Am spus atunci că ceata aceea voia să ia limbă, să afle unde sunt dosite oştile Voievodului Moldovei. Nu a trecut vreme îndelungată şi la schit a venit vestea cu întâmplarea de pe movila Pojorăştilor. Când ţara este încercată se întâmplă fapte năstruşnice, la care nici nu te gândeşti. De-o fi fost adevărat cu întâmplarea aceea sau a fi fost vreo născocire, noi.

4 – Meyila lui Faur călugării, n-avem de unde şti.

Zvonul zboară şi în urma lui nici urmă nu rămâne. Ş-apoi, pe noi nu ne interesează ceea ce se întâmplă în lume. Noi ne vedem de pravila noastră, între zidurile schitului.

Iată că într-o zi, la vreme de seară, vine un închinător şi cere să-l primesc la duhovnicie. L-am primit în chilia mea, să nu-l ţiu pe om să-şi piardă timpul bun pentru treburile lui. Omul era un bărbat tânăr, neînsurat, cu obrajii brăzdaţi de încreţituri. Se vedea, cât de colo, că suferă de o boală sufletească. L-am luat cu binişorul, cu blândeţe, să-i domolesc spaima. Pe mesuţă ardea o luminare iar în chilie se auzea numai răsuflarea noastră. Omul avea încredere că nu-l vede altcineva şi nici nu-l aude nimeni.

— Am venit, părinte, să-mi descarc sufletul. Mă chinui cumplit şi ieşire din acest chin nu pot afla. Nu-mi aflu locul, aşa mă canonesc. Îmi vine să-mi pun ştreangul…

— Omul mai zace şi din pricina închipuirii, i-am răspuns.

— La mine nu-i închipuire, la mine îi fapta grea, strivitoare de suflet.

— Atunci spune-ţi durerea, dacă pentru asta ai venit. Noi ieşim întru întâmpinarea celor dosădiţi cu duhul păcii şi al mângâierii, singurul leac ce ne stă la îndemână.

— De asta am şi venit la schit, să aflu acest leac tămăduitor de chinuri.

— Atunci spune ce ai pe suflet, i-am poruncit.

— Părinte, a început el a spune, iubeam o fată din satul meu, atât de tare încât eram în stare să-mi fac o seamă pentru ea. Aveam stare îmbelşugată cum alt fecior din sat nu se putea asemăna cu mine, casă nouă cu încăperi multe, acareturi în curte, pământ la câmp şi vite de muncă şi de prăsilă. Părinţii mei îmi ridicaseră gospodărie nouă, începând de la ac, să nu am eu amestec cu nimeni, după ce mă voi însura. Nici ei nu voiau să se amestece în gospodăria mea, după spusa lor: „Bătrânii cu bătrânii şi tinerii cu tinerii”.

— Înţeleaptă faptă şi bună povaţă, i-am răspuns.

— Când mă gândeam că fata, la care ţineam atât de

mult, îmi va fi soţie, îmi venea să strig, să joc de bucurie, aşa de-a unul singur.

— Tinereţea se ţine cu greu în frâu, ca pe un cal năsălic, i-am spus eu.

— Nu m-am dat pe faţă, căci la fata aceea mai ţinea alt flăcău, cu care eu eram prieten. M-aş fi simţit umilit înaintea lui, să-mi dezvălui simţirea ce-mi clocotea în inimă. Tăceam şi aşteptam să hotărască fata. Eu eram încredinţat că norocul va fi de partea mea, căci fata avea să pună la cântar şi averea mea. Chiar şi o cornută, dacă o pui să aleagă într-un ocol gol şi altul plin de stoguri, se va duce acolo unde este fân. N-a fost aşa, părinte, cum am socotit eu. Fata s-a dus după prietenul meu şi s-a măritat cu dânsul. Şi-au făcut o bujlă de casă în aceeaşi ogradă cu părinţii lui, unde soacră-sa mereu stă cu cicăleala pe ea. Şi, totuşi, nevasta aceea se simţea fericită lângă soţul ei.

— Eu nu cunosc felişagul femeilor căci în viaţa mea n-am avut de-a face cu ele. Din partea noastră, a călugărilor, femeia îi ca floarea câmpului, o priveşti şi treci mai departe. Nu ne este îngăduit să tulburăm sufletul cu lucruri trecătoare în care se ascunde ispita şi apoi păcatul.

— Eu părinte, n-am putut să mă stăpânesc. Voiam să uit totul, să scot pe aceea din inima mea. Cum s-o scot, când ea trăia alături de soţul, ei, în acelaşi sat cu mine? Tânjeam şi mă uscam ca un vrej atins de secetă. Nici de muncă nu eram bun, atâta se scursese vlaga din mine.

— Asta n-o mai cred, omule. Să te pierzi cu firea când lumea este plină de femei. Te va fi atins o boală ascunsă şi dumneata dădeai vina pe cineva care nu ţi-a făcut niciun rău, am căutat eu să-l mângâi.

— Mai mare rău nici că am întâlnit în viaţă, decât acela pe care mi l-a făcut fata aceea. De când ea s-a măritat cu altul, eu nu mai sunt om. Până la moartea ei o uram din setea de iubire, după ce ea a murit mă chinuie fapta pe care am săvârşit-o.

— Nu cumva ai omorât-o? l-am întrebat eu speriat.

— N-am omorât-o eu, ea singură şi-a pus capăt zilelor.

— Atunci ce părtăşie ai la fapta pe care singură a săvârşit-o?

— Am, părinte, mare părtăşie. Ba am credinţă nestrămutată că numai eu sunt pricina morţii ei. Rău a fost pentru mine după ce ea s-a măritat cu altul, mai rău îmi este acum când ştiu că ea nu mai trăieşte şi s-a pierdut „aşa cum ea s-a pierdut.

— Eşti bolnav de închipuire, omule, i-am retezat eu vorba.

— Lucru adevărat, nu închipuire, părinte. Ca să-mi înţelegi chinul, eu te rog să mă asculţi. Povestea, ce nu-i poveste, este scurtă. Sfârşitul ei aproape că mă scoate din minţi. Nu ştiu unde am să ajung. Ascultă-mă, te rog, părinte!

Femeia aceea, nu-i spun numele, era tare isteaţă şi aprigă. Voia să scoată din soţul ei un bărbat care să nu aibă asemănare în sat. O şi luase pe drumul acela şi dacă nu murea, ea îşi ajungea ţelul. A stăruit pe lângă cămăraşul satului s-o lasă şi pe ea să facă de strajă pe movila Pojorăştilor. S-a minunat cămăraşul, s-au ghiontit bărbaţii, s-au burzuluit femeile, nimic din toate acestea nu i-a fost piedică gândului ei. Femeia a ajuns străjer alături de soţul ei. Vrednicia ei îmi adâncea rana din suflet. Din această suferinţă fără margini, s-a născut în capul meu gândul răzbunării. Un gând avan, de păgân. nu de om în toate minţile. M-am hotărât, ca un laş şi nemernic, să-i întind o cursă, să cadă ea singură într-însa, fără să poată bănui cineva, că eu eram făptaşul, din umbră. Mă munceau gândurile, în fel şi chip, cum să-i întind cursa. Dacă ea n-a vrut să se mărite cu mine, atunci nici ea nu trebuia să se bucure de acela pe care şi l-a ales de soţ. Vremea trecea, eu mă uscam pe picioare căci nu găseam iţele capcanei. Răul însă apare când nu te aştepţi, ca o furtună, şi pune stăpânire pe tine ca vântul pe frunza desprinsă de creangă, fluturând-o în voia sorţii.

Mă aflam sub poala pădurii dinspre Valea Rea la adunat brazdele de fân în porcane. Eram singur şi osteneam la munca mea căci se apropia amiaza. Deodată

apare o ceată de călăreţi ce m-a înconjurat, încât eu am rămas înmărmurit. Călăreţii erau străini după chip şi îmbrăcăminte. Ce să mai spun, călăreţii erau tătari. Aşteptam să fiu străpuns din clipă în clipă de unul din ei, aşa cum le este obiceiul, să nu rămână mărturie pe unde a trecut. Nici nu mă gândeam să încerc să fug, căci încercarea ar fi fost zadarnică. M-am lăsat în voia sorţii, sprijinindu-mă în coada greblei, când aud vorbă moldovenească.

— Ce stai ca un cocostârc într-un picior şi nu-ţi vezi de treabă, îmi spune unul dintre tătari, apropiindu-se de mine.

— Mă uitam şi eu, i-am răspuns, mai mult şoptind.

— De ce stă stogul cela de fin pe vârful movilei? întrebă străinul arătând cu mâna spre movilă.

— E o movilă pentru pază. Când se apropie duşmanul, atunci se dă foc la stog.

— Bună treabă, îmi răspunse călăreţul, râzând. Se vedea cât de colo căci el ştia, ca şi mine, rostul movilei şi al stogului de fân.

— Şi cine face de pază, sus pe movilă?

— Doi străjeri, cum le vine rândul. Astăzi face de strajă şi o femeie, am scăpat veninul pe limbă ce-mi otrăvea inima. În acel moment nu mi-a părut rău de acea dezvăluire, de care nu fusesem întrebat.

Străinul spuse, pe limba lui, celorlalţi tovarăşi cele ce le auzise de la mine. S-a iscat atunci între ei puţină zarvă, unii dintre ei hohotind de râs.

— Straşnică pază dacă e făcută de-o femeie! O să ne urcăm şi noi să vedem pe acea femeie năzdrăvană. Cred că nu se va împotrivi să-i vedem cinstita faţă. Cu ce fel de unelte de luptă fac paza străjerii?

— Cu ghioaga, i-am răspuns.

Şi lucrul acesta, spus de mine, a fost tălmăcit pe limba tătăraşcă, provocând râsul tuturor. După un schimb de vorbe între ei, opt călăreţi au descălecat şi au dat hăţurile în mâinile celor rămaşi încă pe cai, iar ei au plecat pe jos, spre movilă. După câteva clipe toţi au descălecat şi

au tras caii la umbră, scoţându-le zăbalele din gură. Caii nu se grăbeau să pască, ci şedeau liniştiţi apărându-se de muscă. Mi-au făcut semne, să mă dau şi eu la umbră. Tălmaciul a venit lângă mine, fără gând de vrăjmăşie. M-a întrebat de-s însurat sau ba, de am luat parte la harţuri şi ciocniri cu duşmanii Moldovei, dacă este belşug la oi şi la stupine. I-am răspuns la toate cinstit că n-aveam ce ascunde. Apoi l-am întrebat şi eu, unde a învăţat limba moldovenească.

— Am învăţat-o în tinereţă. În robie eşti silit să înveţi limba stăpânului. Şi copiii de tătar învaţă uşor limba moldovenească. Am fost luat rob de copil încât nu-mi cunosc părinţii.

În această vreme, noi ne uitam cum cei opt tătari urcau încet povârnişul movilei. Când ei" s-au apropiat de vârf stogul de fân a fost învăluit de fum şi flacără. Străjerii îi dăduseră foc. Ce se va fi întâmplat acolo sus, noi nu ne puteam da seama, însă am văzut cum tătarii se pogorau la vale, grăbiţi, mai mult la fugă. Unii făceau semne de disperare, chemându-i pe cei aflaţi la umbră.

Un răcnet scurt, mai mult piţigăiat, scos din gâtlejul unui tătar uscăţiv şi toţi au fost pe cai, luând-o în goană să le iasă întru întâmpinare. Caii fără călăreţi au luat-o după ceilalţi, cum se ţin oile de cârd. Dând pinteni calului, tătarul ce ştia moldoveneşte mi-a spus, fără să se uite la mine:

— Fugi şi te ascunde în desişul pădurii, să nu cazi pradă răzbunării!

Cum a plecat cârdul de călăreţi, cum m-am mistuit şi eu în desiş, îndepărtându-mă de luminiş. Ce s-a întâmplat acolo, pe vârful movilei, am aflat din gura flăcăilor din sat, care alergau într-acolo. Femeia a lovit pe un tătar cu ghioaga în cap, lăsându-l mort, apoi ea s-a aruncat în flăcări. De aici mi s-a sporit chinul, părintei Eu sunt de vină pentru moartea femeii aceleia.

— Mare nenorocire, omule! i-a spus duhovnicul.

— De tot mare, părinte. Acum am venit să mă dezlegi, să-mi recapăt liniştea.

— Cine face omor, în orice chip, acela nu are dezlegare nici aici, nici dincolo. Viaţa omului este un dar şi numai acela ce a dăruit-o o poate ridica.

— Atunci ce am de făcut, părinte?

— Să-ţi porţi chinul, asta-i singura ispăşire. De fapta săvârşită, deşi nu te-a ştiut nimenea, nu te poate dezlega niciun sobor de arhierei.

Omul a plecat în lumea lui, mai împovărat decât cum venise. Hei, dar eu m-am pus la vorbă şi soarele nu mă aşteaptă. Până la schitul lui Cujbă este cale lungă şi nu ştiu dacă picioarele mele nu mă vor da dezminţială.

— De ajuns la schitul lui Cujbă nici vorbă că ai să ajungi. Drumeţul are spor la mers pe răcoare. Popasul pe care l-ai făcut la şipot ţi-a întărit puterile. Cum l-o fi chemat pe omul acela, care s-a făcut vinovat de o aşa de nelegiuită faptă? întrebă Neculai Faur, arătând mare interes pentru povestirea călugărului.

— La duhovnicie spuse călugărul totul rămâne ferecat sub pecetea uitării. Duhovnicul ascultă, tace şi uită. La el vine cine vrea, nu-şi spune numele şi spune ce vrea, fără să fie silit. Duhovnicul nostru ne-a spus că făptaşul acela i-a cerut să fie primit la schit, să trăiască ca sihastru, atât se simţea de chinuit.

— Sihastru poţi fi şi acasă la tine, i s-a răspuns, dacă nu ai prieteşug cu alţi oameni. La schit nu poţi fi primit, căci în călugărie nu se primesc oameni împinşi de alte pricini decât aceea a curăţiei sufleteşti. Or dumneata ai sufletul pătat cu trădare şi îndemn la omor, i-a răspuns duhovnicul.

— A fost un laş, omul acela. De ce nu şi-a pus ştreangul la gât, să scape de chinul ce-i tulbura sufletul, nu să umble după dezlegări? spuse Faur peste măsură de abătut.

— Şi dumneata păcătuieşti prin acest îndemn la nimicirea vieţii cuiva. Fiecare om răspunde de faptele lui. De plata faptei lui, nelegiuită, omul acela nu va scăpa fără răsplată. Asta s-o ştii de la mine, omule! şi călugărul îşi ridică sarica de şiac, strânse mâna lui Faur şi plecă.

— S-ar putea să ne mai întâlnim. Te-aş ruga, omule, să nu spui altora cele ce ţi-am povestit. Oamenii se smintesc de faptele altora nu şi de ale lor, spuse drumeţul din mers, aruncându-şi sarica pe umăr.

Neculai Faur îl petrecu cu privirea până ce călugărul dispăru după un colnic, acoperit de bălării şi tufăriş. Totuşi, chipul monahului atât de puternic i se întipărise în minte încât parcă-l vedea aievea.

Faur stătea nemişcat, ca înţepenit în pământ, uluit de povestirea călugărului. Uitase pentru ce se afla acolo. Simţea cum îi vâjâie urechile, gândurile se învălmăşeau iar pe inimă apăsa o greutate ce-l înăbuşă. Fără să-şi dea seama, ridică mâinile în lături să-şi lărgească coşul pieptului, să intre aer. Se sufoca. Oftă prelung, şi răsuflă adânc. Îşi recăpătă limpezimea minţii şi-şi aminti că venise să-şi umple cofele cu apă. Luă cofele de toartă, se pogorî pe treptele înţepenite în malul viroagei de mâinile lui, şi umplând vasele de lemn cu apă. Ieşi afară la luminiş, cumpănind cofele în mâini fără să le simtă greutatea. Mergea absent, automat, pe iarba uscată pe care tălpile lucioase ale opincilor nu lăsau urme. Şopârle pântecoase şi ţânţari năpârliţi îi tăiau calea, alergând spre ascunzişuri ce nu se arătau pe povârnişul movilei lipsit de verdeaţă. Privirea lui nu mai înregistra nicio senzaţie din afară, totul se petrecea în sufletul lui tulburat, ca într-un cazan. Urca povârnişul gâlgâind ca un somnambul ce nu-şi dă seama pe unde merge. De-abia sus, pe vârful movilei, fu trezit din acea stare de încordare de glasul celuilalt străjer.

— Măi Neculai, aşa-i făcut omul, de ce are mult el tot ar vrea să mai aibă. Eu mă frigeam de sete şi tu nu te lăsai dus de la şipot nu te mai gândeai că şi eu aveam nevoie, să-mi răcoresc buzele crăpate de arşiţă. Crezusem că te-a furat somnul, la umbră. Am tot fluierat, însă pe uscăciunea asta nici zgomotul nu mai are putere.

— Nu m-a furat nici somnul şi nici nu m-am lenevit. M-au năpădit gândurile încât n-am mai ştiut de mine, necum să mai ţin minte ce treabă aveam de făcut.

— Te-a lovit arşiţa la cap, Neculai. Ferească Sfântul,

puteai să cazi în nesimţire, să nu mai fi om toată viaţa, îl compătimi tovarăşul lui de pază. Eu am văzut cum un om, sănătos tun, a căzut din mers şi nu s-a mai sculat. Două şiroaie de sânge, ce s-au prelins din nări, arătau că pe acolo se scursese viaţa. De-afeunci m-am hotărât să mă feresc de arşiţă, mai mult decât de gerul cel mai straşnic. Numai şerpii nu fug de arşiţă, încolo toate vietăţile pământului se ascund la umbră, să-şi păzească viaţa.

— N-am vrut să întârzii. Poate era mai bine să fi rămas eu de strajă, da, mult mai bine, şi să te fi pogorât tu să aduci apă. Atunci nu sufereai nici tu şi nici eu nu mă tulburam sufleteşte.

— Arşiţa este de vină, Neculai. Să te fereşti de ea ca de otravă, şi străjerul puse cofa la gură şi se îndestulă cu apă proaspătă, muindu-şi în ea mustăţile aspre ea peria.

— Simt că-mi fierbe creierul în cap, încât nu mai gândesc nimic lămurit. Parcă mi-am pierdut minţile.

Cum să mai fi om întreg, cu minte limpede, când dă peste tine năpasta?

— Arşiţa, Neculai, bat-o Ucigă-l toaca!

Neculai Faur se gândea la focul din suflet, aprins de povestirea călugărului, iar tovarăşul lui era vesel că-i descoperise pricina tulburării în zăduful neîndurător al zilei.

— Iată, dacă-ţi trăia soţia, ea nu te-ar fi lăsat să umbli pe loc deschis pe o aşa fierbinţeală. Femeia îi mai grijulie decât bărbatul.

Vorbele astea, spuse fără intenţie răutăcioasă, adânciră rana din sufletul lui Neculai Faur. Tăcut şi trist, el se vârî în bordei şi se lungi pe pământul tare, să se odihnească, ca să-şi recapete liniştea.

— Va trebui să mai laşi movila pe seama altora, să te mai pogori în sat. Ai nevoie de întărire, Neculai. Trupul omenesc nu-i de cremene, slăbeşte şi el de prea multă încordare. Dacă te-a ciocnit arşiţa la cap, înseamnă că boala îţi face cu ochiul. N-o lăsa să te ia în braţe, pe urmă nu mai poţi scăpa de ea cu toate descântecele de pe lume, îi aruncă un sfat străjerul celălalt, trecând prin faţa

bordeiului.

„Va trebui s-o fac şi pe asta”, gândi Neculai Faur fără să-i răspundă grijuliului străjer.

La schimbul de seară Neculai Faur se pogorî în sat. Se duse de-a dreptul la cămăraş şi-i spuse să-l scoată de pe răboj pentru câtăva vreme deoarece nu mai avea putere de a păzi. Se simţea obosit.

— De multă vreme eu ţi-am spus să nu te întreci cu firea, să te înhami la o muncă de încordare la care nu te-a silit cineva. Din partea mea, eu te scutesc de strajă pentru viitor. Avem destui tineri în sat, care trebuie să fie obişnuiţi cu munca de strajă obştească. Cei mai în vârstă au dreptul la odihnă după ce ei şi-au împlinit datoria. Eşti scutit de strajă, Neculai!

— Asta eu n-o vreau. Atâta cer, să fiu vârât la schimb mai rar, până ce voi fi iarăşi zdravăn şi fără meteahnă.

— Fie cum spui tu, Neculai. Rămâne să mă vesteşti tu, când vrei să intri în schimb. Tu singur îţi cunoşti socotelile tale, şi cămăraşul îl însoţi pe Neculai Faur până la poartă, surprins de schimbarea în glas şi la înfăţişare a vajnicului străjer.

Acasă, părinţii lui, mai mult umbre decât oameni, l-au primit cu dragostea pentru fiul rătăcitor. Nu l-au ispitit ce anume pricină l-a îndemnat să ia această hotărâre. Bucuria le era prea mare, cum nu avusese alta de la venirea pe lume a lui Neculai, singurul lor fecior. N-aveau niciun temei s-o tulbure.

— M-am gândit că dumneavoastră sunteţi la o vârstă neajutorată, când sprijinul meu vă poate folosi dacă eu mai stau şi acasă. Voi face de strajă mai rar, când îmi va veni rândul. Până acum poate am încălcat dreptul altuia, arătându-mă prea zelos. Partea bărbătească are mândria ei, fiecare om vrea să-i fie respectate atât dreptul cât şi datoria de cetăţean.

— Fie aşa cum hotărăşti tu, Neculai. Tu eşti mai luminat decât noi, care am ajuns cu sacul la fund, îi spuse bătrâna lui mamă de-abia stăpânindu-şi plânsul.

Din acel moment în casa părintească se sălăşlui

iarăşi dorul de viaţă.

Neculai Faur luă în mâini treburile gospodăriei răvăşite. Se scula cu noaptea-n cap şi nu se culca decât atunci când întunericul ucidea orice zgomot pe hudiţele satului, mereu zorind ca omul rămas cu treburile în urmă. Neculai nu se ducea la petreceri, nu se întindea la vorbă decât atâta să nu fie socotit de oameni sălbătăcit.

Lumea, aşa cum este lumea, cu presupusuri, căuta să afle ce anume temei l-a îndemnat pe Neculai să vină iarăşi acasă. Mai ales femeile şoşoteau între ele.

— Să ştii, soro, că a zburat din inima lui Neculai Faur chipul nevestei lui. Şi ce mai femeie a avut Neculai, cum n-o să se mai nască în sat.

— Ce te miri. Bărbaţii sunt ca motanii, o fac pe spăsiţii. Am văzut eu bărbaţi, care plângeau la înmormântarea soţiilor lor de-şi rupeau cămăşile de pe ei. Nici n-a trecut vremea pentru pomenirea răposatei şi dumnealui se şi înhăitase cu alta. Zi-i bărbat, şi cu asta ai isprăvit cu cinstea lui.

— Iaca, mi se pare că nu-i tocmai aşa. Neculai a stat atâţia ani acolo lângă groapa Rariţei, pe ploaie, arşiţă şi ger. Nu-l poate nimeni învinui că şi-a călcat legământul faţă de soţia lui. Eu cred că groapa soţiei lui l-a ţintuit acolo, sus pe movilă, mai mult decât patima pentru străjuirea zărilor. Dacă-i vorba de uşurătate, asta la femei o găseşti, cu prisosinţă.

— Nu mă dau bătută în credinţele mele. Las să mai treacă puţină vreme şi ai să vezi cum călcătura lui Neculai are să-mi dea dreptate.

— Săracul de dânsul, spuneau bărbaţii între ei. Să-şi piardă el tinereţea în sihăstrie, ca schimnicii! Bine că s-a hotărât să se pogoare între oameni, Neculai încă este în putere să se îndestuleze din plăcerile vieţii. Numai că tot stingher îi place să umble. Poate are un legământ?

— Până l-o dezlega vreo femeie cu ochi scânteietori. Dar treaba lui. Să fie sănătos să-şi poarte ursita, cum îi este dată. În vrednicie nu l-a întrecut nimeni până acum.

Lui Neculai Faur nu-i treceau asemenea presupusuri

pe la urechi, căci el nu se amesteca în vălmăşagul şoaptelor ce se încrucişau pe la răspântii. Îşi vedea de treburi, mângâindu-şi părinţii cu o dragoste nevinovată de copil, duios.

Într-o bună zi se întâlni, pe neaşteptate, cu Grigore Ursu prietenul lui din copilărie. Neculai se ducea la câmp iar Grigore se-ntorcea acasă iar la o cotitură de drum, după un gard înalt de nuiele, ei s-au trezit faţă în faţă. Nu se mai puteau ocoli. De altfel Neculai Faur aştepta o întâlnire cu vechiul lui prieten. Grigore Ursu rămase surprins de această întâlnire nedorită, mai cu seamă că el îşi ocolea prietenul. Ceruse să fie scutit de strajă pe movilă, pe temei de boală. În realitate nu voia să-l întâlnească pe Neculai tocmai acolo unde se aruncase în flăcări Rariţa din pricina mişeliei lui.

— Mare şi întortocheat trebuie să fie satul Pojorăşti de nu se pot întâlni doi oameni după atâţia ani de zile, spuse Neculai Faur întinzând mâna s-o strângă pe-a lui Grigore Ursu.

— N-o fi aşa de mare şi întortocheat Neculai, dar treburile depărtează pe oameni unii de alţii. Fiecare îşi caută mai mult de ale sale decât de ale altora. O dată obişnuit cu singurătatea, omului nu-i mai place zarva şi huietul.

— Tot holtei, Grigore? îl întrebă Neculai cu un zâmbet amar pe buze.

— După cum ştii şi mă vezi. Am rămas holtei numai să nu supăr pe nimenea. N-am vrut să dau socoteală nimănui de felul cum trăiesc.

— În tinereţă, după cât eu îmi amintesc, erai de altă părere. Nădăjduiai să-ţi întemeiezi un cămin cum altul să nu aibă asemănare în sat.

— Pe drumul vieţii omul îşi mai schimbă părerile, Neculai. Se schimbă vremea, de ce nu şi-ar schimba părerile şi omul, care are minte şi judecată? Am socotit că este bună singurătatea şi asta mi-am ales-o. Tu ai socotit că însurătoarea a fost bună şi pe aceea ai ales-o. Nu ai să dai socoteală nimănui de hotărârea ta.

— Este drept ceea ce ai spus, Grigore. Fiecare om hotărăşte după judecata lui. Numai că răul atunci iese la iveală când în hotărârile tale se amestecă mână străină. Lucrurile se încurcă şi socotelile ies pe dos. De multe ori din aceste amestecături nefireşti se întâmplă nenorociri îngrozitoare. Cad victime făpturi nevinovate.

— La astfel de lucruri eu nu m-am gândit şi nici n-am de gând să-mi bat capul. Mă simt bine în singurătatea mea, deci nu mă interesează ce se întâmplă cu alţi oameni. Fiecare răspunde de ale sale, Neculai.

— Şi aici ai dreptate, Grigore, îi răspunse Neculai Faur, căruia nu-i ieşea din minte povestirea Călugărului de la Hadâmbu.

Grigore Ursu se simţea stingherit. Ar fi vrut să plece însă nu i se ivea momentul potrivit. Căută să reînceapă discuţia, să nu i se poată descoperi tulburarea sufletească.

— Tu cum o duci, Neculai? îl întrebă pe prietenul din tinereţă.

— Cum s-o duc, Grigore, decât ca un om lovit de soartă. Mă strecor şi eu prin viaţă ca un nemernic, tot aşteptând sfârşitul. Până acuma mă luam cu straja de pe movilă. Aveam o îndeletnicire pe care o îndrăgisem. Las' că şi acum mi-i dragă, dar n-am s-o mai pot face. Mi s-a hârbuit trupul, poate şi mintea, de prea multă încordare. Din această pricină m-am hotărât să viu acasă, să stau cu părinţii mei, să-i ajut. Pe movilă tot am să fac pază dar mai rar, când îmi va veni schimbul. Până acuma, nu de mult, am avut temeiurile mele care mă îndemnau să fac de strajă întruna. Însă, vorba ta Grigore, „pe drumul vieţii omul îşi mai schimbă părerile”. Mi le-am schimbat şi eu. M-am hotărât să mai trăiesc şi în sat.

Grigore Ursu aştepta ca Neculai Faur să aducă vorba despre nenorocirea lui, despre moartea Rariţei. Neculai, ocolea întâmplarea, ca şi cum nici nu s-ar fi petrecut cândva.

— Nici eu n-am stat de strajă pe movilă, de nu ţin minte de câtă vreme. Am cerut să fiu scutit tot din pricină de boală. În schimb am ajutat la alte angarale ale satului,

mai mult cu bănet. Acuma m-am întremat, mă simt sănătos. Cred că am să cer cămăraşului să mă pună iarăşi pe răbojul străjilor. Însă nu m-am hotărât.

— Ţie, Grigore, îţi va prii să te urci pe movilă. Prea mult te-ai închis în singurătate, ca într-o sihăstrie. Omul intră la o idee, dacă o ţine într-una să se ferească de lume. Devine bănuitor şi silnic, nu mai este stăpân pe sufletul lui.

— De mine am eu singur grijă. Ţi-am spus doar, nu mă interesează ce zice lumea.

Răspunsul lui Grigore Ursu era tăios şi dispreţuitor, ca al unui om ros de gelozie şi răutate. Ochii lui priveau fix, parcă voiau să afle ce se ascundea în dosul vorbelor lui Neculai Faur.

— De-acuma să ne căutăm de drum, Grigore. Poate ne mai întâlnim, măcar din întâmplare, şi Neculai Faur îi întinse mâna. Grigore Ursu i-o prinse în palma lui jilavă şi rece.

— Doar din întâmplare de ne-om întâlni, Neculai. Mie îmi prieşte singurătatea.

Cei doi bărbaţi s-au despărţit, fiecare cu năduhul lui sporit. O duşmănie surdă le clocotea în inimi, secându-le orice sentiment de compătimire. În toată discuţia lor evitaseră să atingă problema ce îi despărţea întocmai ca malurile stâncoase ale unei prăpăstii înfiorătoare, între ei, prieteni nedespărţiţi în tinereţe, nu se mai putea arunca podul împăcării şi al uitării. Ceva rău, nelămurit, plutea în văzduh, aşteptând clipa răfuielii răzbunătoare. Grigore Ursu, făptaşul trădării, smintitul din pricina geloziei, ţesea plasa de păianjen a răzbunării.

Cămăraşul satului rămase mirat când fu poftit să intre în ograda lui Grigore Ursu. Trecea pe la poarta înaltă, pururea zăvorâtă, când auzi glasul lui Grigore, sec şi insistent.

— Opreşte-te puţin şi vino până la mine. Am a-ţi spune o dorinţă.

— Asta se poate spune şi aici, doar nu ne aude nimeni, îi răspunse cămăraşul, ca omul luat prin surprindere.

— Nici atâta baftă nu am eu înaintea dumitale, încât nu merit să-mi calci pragul casei? îl întrebă Grigore cu ură mocnită.

— Dacă ţii cu tot dinadinsul eu îţi fac plăcerea. Tot n-am intrat în ograda dumitale, căci n-am avut temei.

Cămăraşul se opri din drum şi coti spre portiţa deschisă unde îl aştepta Grigore Ursu.

S – Movila lui Faur 65

Simţul curiozităţii îi cuprinse întreaga făptură. Se vorbea prin sat fel de fel de lucruri, unele chiar năstruşnice, despre cele ce se petreceau în casa lui Grigore Ursu. Cel mai năstruşnic zvon era acela, că Grigore era somnambul, umbla noaptea pe coama acoperişului casei ca un motan în călduri. Cămăraşul nu credea în astfel de bazaconii, socotindu-le născociri femeieşti din pricină că el trăia burlac.

Ceea ce îi izbi privirea, de cum intră în ograda împrejmuită cu gard înalt, erau curăţenia şi ordinea în toată gospodăria. Straturi cu flori de toate felurile şi culorile inundau ograda, transformând-o într-un covor multicolor. Pe pervazul ferestrelor, pe prichiciul cerdacului, în jurul fântânii, chiar şi în jurul coteţului de ostreţe se lăfăiau florile. Un străin de sat ar fi crezut că în acea casă locuiau multe fete de măritat, căci numai ele îndrăgeau florile mângâindu-se cu ele în aşteptarea ursitei. Or, aici trăia un burlac şi acela ursuz şi temător de lume.

— Ai frumoasă aşezare, Grigore, cum alta nu este în sat, îi spuse cămăraşul să prindă capăt de vorbă.

— Eu nu-mi dau seama de frumuseţea ei, căci cel ce se obişnuieşte cu întunericul nu-i mai pasă când vine noaptea, îi răspunse Grigore plictisit.

Cămăraşului i se păru că răspunsul lui Grigore nu era potrivit, dar se prefăcu că nu a observat nepotrivirea. Totuşi gândi pentru sine, spunând cugetului său: „Lui Grigore îi lipseşte o doagă. Scrânteala i-a venit de la burlăcie”!

— Ai pe cineva de ajutor? îl întrebă cămăraşul.

— Pe nimeni. Un om singur se poate gospodări mai

uşor decât unul însurat. Eu unde pun un lucru, acolo îl găsesc şi peste patru ani. Fac ce-mi place şi nimeni nu se împotriveşte voinţei mele. Acum pentru că mi-ai făcut cinstea să-mi treci pragul porţii, eu te întreb ce doreşti să iei în gură, o bucată de fagure de miere cu apă rece, sau un păhar de vin ostenit în poloboc?

— Şi fagure şi un pahar de vin, să le împac pe amândouă. Ştiu că n-am să greşesc.

— De greşit n-ai să greşeşti. Numai ai oleacă de aşteptat până ce gospodina casei va aduce cele de trebuinţă.

Grigore Ursu îl pofti pe cămăraş, să stea pe banca de lângă fântână, în care vreme el dispăru în casă. Un hămăit răguşit dădu de veste că lângă fântână se afla un străin. Cămăraşul îşi îndreptă privirea de unde venea zgomotul şi văzu un câine în lanţ la gura beciului. Era un câine bătrân, cu blana năpârlită, doar câteva miţe atârnau pe sub pântece ca nişte flenduri.

— Javra o fi de-o seamă cu stăpâne-său, gândi cămăraşul, mereu rotindu-şi ochii să-şi întipărească chipul în care Grigore Ursu îşi depăna firul vieţii.

Nu aşteptă mult, căci Grigore apăru aducând o tavă încărcată. Mergea cu grijă să nu răstoarne vreun blid. O garafă, mai mult un urcior în chip de garafă, trona în mijlocul tăvii cu mânere roşietice.

— E un vin vechi, amărui, nu lasă dureri în urma lui. Te doboară şi atâta tot. Când te trezeşti, eşti mai limpede la minte ca oricând, lămuri Grigore pe musafirul lui despre felişagul vinului lui.

— Un pahar nu mă va doborî, orici t ar fi vinul de vechi. Las’ că nici nu am venit să mă pun pe chefuit. Am căzut la dumneata ca ţiganul la praznic, dă berechetul peste om când nu se aşteaptă.

— Cum dau şi necazurile, fără să te întrebe, adăugă Grigore gândul lui, turnând în pahar vin de culoarea untului de lemn.

Cămăraşul ciocni paharul şi gustă, după obicei, plescăind din limbă.

— Unde-i omul cu stare acolo şi vinu-i bărbătesc. Se vede că aşa-i lăsat, toate să fie pe măsură, cum îi calul şi tătarul, la drum amândoi se fac una de nu-i poţi osebi.

Grigore, auzind de cuvântul tătar, simţi o săgetătură prin inimă. I se păru că înadins cămăraşul aruncase o vorbă cu tâlc, de aceea tăcu.

— Eu nu-s prietenul vinului, dar nu-l ocolesc. Un pahar, două, nu strică. Vinul subţiază sângele, întinereşte mădularele trupului şi cămăraşul goli paharul pe nerăsuflate.

— Câte o dată eu beau de-a unul singur. Mi se înviorează numai mintea de mă cred într-altă lume, încolo toate-s moarte până şi mâna nu vrea să mă asculte. Stă ţeapănă ca un par. Şi, încă nu-s bătrân şi închircit.

— Singurătatea nu este bună, Grigore. Ea te topeşte mai tare decât băutura. Cucul cât îi de cuc, îi place singurătatea, şi tot are o cuculeasă. Aşa-s făcute toate vietăţile, să trăiască tot perechi. Ei, vremea nu stă locului Grigore, acuma mi-i spune ce dorinţă te răscoleşte? îl întrebă cămăraşul.

— M-am gândit să fac şi eu de strajă pe movilă. Până acuma tot am dat-o dosului, născocind când o pricină când alta. Mai încap şi eu pe răbojul dumitale?

— Locul nu ţi l-a ocupat nimeni, căci fiecare îşi face datoria lui nu pe a altuia. Dreptul dumitale nu ţi-l poate lua nimeni.

— Atunci mă treci şi pe mine pe răboj la schimbul cuvenit.

— Bucuros, Grigore. Cu dumneata încep schimbul de luna viitoare. Ai vreo dorinţă cu cine anume să faci de strajă?

— Nu. Cu cine s-o întâmpla. Oricum, voi fi pus în schimb cu unul care cunoaşte îndatoririle de străjer, de la care să le deprind şi eu.

— De bună seamă că vei face de pază cu un străjer vechi nu cu un începător.

Acum când ţi s-a împlinit dorinţa, pentru care am fost chemat, eu o să-mi iau tălpăşiţa, să-mi caut de ale mele.

— Eu nu te opresc, cămăraşe, dar un păhar de vin îl putem lua la botul calului. Tot ai spus că ţii la două pahare, şi Grigore umplu paharele cu lacrimi amărui.

— Iau şi al doilea pahar numai dacă-mi făgăduieşti că vei fi oaspetele meu, tot aşa cum ţi-am fost eu. Să-mi spăl obrazul cu ceea ce şi eu te-oi cinsti. La urma turmelor omul cu atâta rămâne, cu ce şi-a dat singur în viaţă, din darurile omeniei lui.

— O să trec, cămăraşe, nu atât pentru vin cât pentru cinstirea omului vrednic de preţuire.

Cei doi bărbaţi au ciocnit paharele, le-au băut până-n fund, să crape inima la duşmani, apoi s-au despărţit în faţa porţii. Cămăraşul iuţi paşii, să dispară la cotitura drumului, mânat parcă de-un duh străin. Nu se simţise bine în preajma lui Grigore Ursu, om ascuns şi bănuitor. Cămăraşul era molipsit de părerea oamenilor din sat, aceea de a sta cât mai departe de omul care se ascundea în dosul gardurilor curţii lui, înalte ca zidurile de cetate. Cum ajunse acasă, cămăraşul crestă un semn pe robojul lunii viitoare, chiar la capătul de sus, semnul ce arăta schimbul întâi de strajă, ocupat de Grigore Ursu.

Trecură câteva zile de la întâlnirea cămăraşului cu Grigore Ursu şi hotărârea luată între ei avea să rămână uitată, dacă Neculai Faur nu-i da de fir, mai mult din întâmplare.

— Te plimbi ca un vătaf pe-o moşie boierească, Neculai, de când ai coborât de pe movilă, cu căciula pe-o ureche să auzi viersul ciocârliei din înaltul cerului. Îţi place lanul şi lunca, tot locuri deschise şi îmbrăcate în frumuseţi ce-ţi îmbată inima şi-ţi vrăjesc ochii, Îi spuse cămăraşul lui Neculai Faur întâlnindu-l pe cărarea ce tăia latul ceairului acoperit cu otavă.

— Vătaf este tot omul ce se plimbă prin grădina Atotputernicului, cămăraşe. Doar de asta îs lăsate aceste frumuseţi, numai pentru desfătarea ochilor noştri, ai drumeţilor pe acest pământ binecuvântat cu belşug de hrană.

— Ţi-ai deprins ochii cu cercetatul zărilor, cu cititul în

stele, şi cu şuierul vântului, acum cauţi liniştea şi desfătarea. Acolo, sus pe movilă, trăiai ca un sihastru, departe de vâltorile lumii.

— N-am trăit, ca un sihastru. Pe mine nu mă cheamă Grigore Ursu, care fuge de lume, ca un bursuc, ce vrea să trăiască numai în vizuina lui. Eu am stat de strajă cu soţia mea iar după moartea ei m-am simţit mai mult legat de movilă, căci acolo se află mormântul ei. Tot acolo, sus pe movilă, va fi sălaşul meu de veci, alături de soţia mea.

— Am să-ţi spun o veste cam năstruşnică, Neculai. N-ai să crezi că tocmai sihastrul tău, Grigore Ursu, s-a înscris pe răbojul meu, să facă şi el de strajă. Nu ştiu ce l-a îndemnat să facă acest lucru, căci până acuma el s-a ferit să intre în rândul celorlalţi oameni din sat.

— Niciodată n-ai să afli temeiul pe care Grigore Ursu îl ţine ascuns. E acelaşi temei ce l-a oprit să facă de strajă până acum.

— Ce temei bănuieşti, Neculai?

— Eu nu-s duhovnic şi nici prezicător al gândurilor ascunse. Totuşi, temeiul ascuns al lui Grigore Ursu va ieşi la iveală odată şi odată. Dar cu cine vrea să facă de schimb pe movilă Grigore Ursu? întrebă Neculai Faur cu interes.

— S-a înscris singur pe răboj. Nu şi-a arătat nicio dorinţă. A cerut să-i dau de tovarăş pe un străjer vechi, care cunoaşte rostul străjii pe movilă.

— Atunci trece-mă pe mine pe răboj alăturea de el. Să-i arăt eu ce anume rânduieli trebuie să cunoască un străjer. Suntem amândoi de-o baie şi în tinereţă am fost prieteni nedespărţiţi. Îi voi fi de mare folos. Altul mai priceput decât mine în ale străjeriei nu vei găsi, cămăraşe.

— La aşa noroc nu mă gândeam, să-i dau lui Grigore Ursu de tovarăş pe cel mai priceput dascăl în ale străjeriei. Ia aminte, Neculai, să te duci sus pe movilă în schimbul întâi de la începutul lunii viitoare. Altă înştiinţare eu nu-ţi mai dau.

— Cunosc rânduielile şi voi fi la post în ziua hotărâtă pe răboj. Chiar mi-era dor să mai fac de strajă, măcar o dată pe an. Este foarte greu să te dezbari de cele cu care

te-ai obişnuit vreme îndelungată.

— Ne despărţim mulţumiţi că am făcut o treabă bună. Pe mine m-ai scăpat de o mare încurcătură.

— Norocul ne-a slujit pe amândoi. cămăraşe, îi răspunse vesel Neculai Faur.

— Poate norocul cel mai mare a dat peste Grigore Ursu?

— De lucrul acesta sunt sigur, cămăraşe. Fii, dumneata, încredinţat că eu îl voi învăţa pe Grigore Ursu îndeletnicirea de străjer cum altul n-ar fi fost în stare, îmi va fi recunoscător încât va îndrăgi movila mai mult decât casa lui.

Cei doi bărbaţi se despărţiră bucuroşi de întâlnire, dar mai mult că se înţeleseseră asupra unei învoieli la care nu se gândiseră. Cel mai bucuros era Neculai Faur pentru temeiuri tot nemărturisite.

Grigore Ursu urca povârnişul movilei gâfâind mai mult de emoţie decât din oboseală. Plecase mult mai devreme de-acasă, să nu fie aşteptat de cei ce sfârşeau schimbul de pază. Cum ajunse pe vârful movilei, ochii lui se îndreptară spre poala pădurii, unde, cu ani în urmă, aduna fânul în porcane. Atunci privea spre piscul movilei, cu inima rănită, ştiind-o pe Rariţa alături de Neculai Faur. Acuma privea în jos, spre locul de unde pornise răzbunarea lui. Nu avea nicio remuşcare, era chiar liniştit şi mulţumit cu sine. Întâmplarea i se părea o păţanie oarecare, fără însemnătate, ca toate păţaniile ce rămân în lada amintirilor, ca hainele vechi, decolorate şi deşuchiate.

— Ce nătâng am fost că mi-am frământat sufletul pentru un lucru de nimic! gândi Grigore ca omul cu mâinile curate de fapte netrebnice.

— V-aţi urcat pe movilă să priviţi cum apune soarele în spatele Ceahlăului, bade Grigore? îl întrebă unul din străjeri, bănuind că ochii lui Grigore Ursu încercau să prindă în zare coama dantelată a munţilor Carpaţi.

— Merită orice oboseală numai să vezi un apus de soare din vârful movilei, întregi vorba celălalt străjer. Ceahlăul, luminat din spate, pare a fi o cetate în care

locuieşte împăratul Verde, stăpânul munţilor şi al pădurilor.

— Apusul de soare, de oriunde l-aş privi, pe mine mă întristează ca să nu spun decât o parte din adevăr. Apusul de soare mă înfioară, parcă mă atrage într-o prăpastie fără fund de unde nu mai este scăpare.

Cei doi străjeri, flăcăi neînsuraţi, se uitau unul la altul, nedumeriţi. Deşi trăiau în acelaşi sat cu Grigore Ursu, niciunul din ei nu avusese prilejul să stea de vorbă cu el. îl cunoşteau din văzute şi-l socoteau ca pe un om sucit, morocănos şi răutăcios. Acuma după răspunsul dat, ei se încredinţau că părerea satului nu era greşită asupra felişagului lui Grigore Ursu.

— Am venit să iau rândul la schimbul de pază pe movilă, doar şi eu sunt om ca voi, cu drepturi şi îndatoriri, glăsui Grigore cu autoritate.

— Pe cine aveţi tovarăş de pază? îl întrebă flăcăul cu mustata aurie.

— Pe cine mi l-o da cămăraşul. I-am cerut să mă pună pe răboj cu un străjer mai vechi în această îndeletnicire.

— A fi de pază pe movilă nu-i lucru greu dacă ai ochi ageri, ca de uliu, şi să nu fii prieten somnului. Urmăreşti zarea, mai ales dinspre răsărit, să nu apară semne rău-prevestitoare. Până acum, de când ţine satul minte, nu i s-a întâmplat nimic vreunui străjer, sănătos a venit la slujba lui, tot sănătos s-a întors la casa lui. Numai o femeie, Rariţa lui Faur, şi-a dat duhul aici pe movilă în luptă cu tătarii. Uitaţi-vă, mormântul ei se află lângă cărare, înspre asfinţit de unde s-au ridicat tătarii şi unul din flăcăi îi arătă cu coada ghioagei o mogâldeaţă de pământ, ca un muşuroi de hotar acoperit cu iarbă.

— Am auzit de întâmplarea aceea. Dacă femeia aceea îşi căuta de rosturile ei pe lângă gospodăria casei şi nu cerea să facă de strajă, nu i se întâmpla nimic. Trăia şi acuma, nu mai nenorocea şi pe alţii.

— A rămas văduvoi de pe urma ei Neculai Faur, om care nu-şi mai are locul. Până nu de mult el a stat de strajă, ani de-a rândul, zi şi noapte aici, pe vârful movilei în

bătaia vânturilor, pe arşiţă dogoritoare şi pe geruri cumplite. Nu voia să se despartă de mormântul soţiei lui. Un bărbat care a ţinut la nevasta lui.

— Un fătarnic. Dacă el a ţinut la nevasta lui, de ce nu s-a aruncat şi el în flăcări? Eu n-aş fi stat o clipă la îndoială şi m-aş fi aruncat pe rug, dacă i-aş fi fost soţ.

Flăcăii şi-au făcut semne din ochi, dând să sen-ţeleagă că, în adevăr, Grigore Ursu nu era în toate minţile.

— Şi când se face schimbul? întrebă Grigore Ursu voind să nu se mai pomenească de întâmplarea aceea zguduitoare.

— Când vine şi celălalt străjer. De obicei când soarele atinge roata lui de coama munţilor.

— N-am să fiu eu de vină dacă tovarăşul meu va întârzia, spuse Grigore Ursu mai mult în şoaptă, apoi plecă pe cărarea rotundă din jurul movilei. Se opri la mormânt, unde bodogăni cuvinte neînţelese, apoi privi din uşă încăperea bordeiului, mereu vorbind cu sine. Flăcăii l-au lăsat în pace, căutându-şi de treaba lor, mereu cercetând pânza îndepărtată a zărilor.

Când soarele începu să-şi schimbe culoarea feţei, ca un ochi obosit, unul din străjeri strigă să-l audă Grigore Ursu.

— Vine tovarăşul dumitale, bade Grigore! Schimbul se face la vremea lui, nu-ţi fie teamă de întârziere.

Grigore Ursu se apropie de străjeri şi-şi întoarse privirea spre sat. În adevăr, un om urca pe cărarea ce venea spre movilă.

— Cine-o fi? întrebă el, să rupă tăcerea ce-l înconjura.

— Este Neculai Faur. îl cunosc eu după mersul lui ţanţoş. Omul acesta şi când va fi în sicriu tot ţanţoş are să fie.

Grigore Ursu simţi un cui în creştetul capului. Nu spuse niciun cuvânt, însă nu slăbea din ochi mersul omului ce urca pe cărare. Era el, duşmanul lui, care-i stricase rostul vieţii.

— Cu un astfel de om nici nu-ţi dai seama când se scurge vremea. Eu am făcut de strajă cu el, m-a lăsat să dorm toată noaptea, spunându-mi: „Tinereţa are nevoie de somn ca peştele de apă”. De-abia după răsăritul soarelui s-a culcat şi el, la umbră. Dormea iepureşte, mai mult cu ochii deschişi. L-am întrebat de ce n-are somn? Mi-a răspuns că somnul i-a pierit de la moartea soţiei. Dacă era şi el pe movilă când s-au urcat tătarii, soţia lui scăpa nevătămată iar tătarii nu mai vedeau lumina zilei. Se simţea vinovat că a părăsit straja pentru o treabă de nimica, să aducă soţiei de mâncare peşte proaspăt. Un semn de gingăşie l-a costat pierderea soţiei.

— A făcut o prostie nu un semn de gingăşie iar prostiile se răzbună, spuse Grigore Ursu mai mult pentru sine. Voise să facă gustul soţiei lui însărcinată.

— Eu cred în soarta omului, aşa cum îi este dată fiecăruia, glăsui celălalt străjer întorcându-şi privirea spre mormântul acoperit cu iarbă, lăcaşul de veci al Rariţei lui Neculai Faur.

— Soarta omului, tinere, este aşa cum şi-o face omul singur, strigă, neobişnuit de tare, Grigore Ursu.

După această ieşire nepotrivită a lui Grigore Ursu, cei doi flăcăi nu-i mai răspunseră ci îşi văzură de treabă, pregătindu-se pentru predarea postului de pază noului schimb.

Când Neculai Faur ajunse pe vârful movilei îl găsi pe Grigore Ursu singur. Parcă îl aştepta.

— Credeam că ai să întârzii, Neculai. Eram îngrijorat că voi călca cu stângul chiar de la începutul schimbului meu, spuse Grigore Ursu, încurcat.

— La postul de pază niciun schimb nu întârzie, îi răspunse Neculai Faur, voind să-i arate fostului prieten că tocmai lui nu i se cuvenea să vorbească despre punctualitate în serviciu, deoarece nu făcuse niciun schimb de strajă.

— Vom face amândoi de strajă în schimbul acesta, Neculai.

— Cu dumneata sau cu altul pentru mine este totuna.

Totul este să ne facem datoria. Hai, flăcăi, veniţi şi ne predaţi uneltele de pază! Nu vreau să vă răpesc nicio clipă din timpul vostru pentru odihnă, se adresă Neculai celor doi Clăcăi, care îl încunoştinţară că nu se întâmplase nimic deosebit pe timpul schimbului lor. Unul dintre flăcăi îi predă ghioaga ghintuită lui Neculai Faur, după cum era rânduiala. Celălalt flăcău era nedumerit ce să facă cu ghioaga lui.

Neculai Faur îl scoase din încurcătură, poruncindu-i

— Pe a ta dă-o dumnealui! De va fi nevoie se va folosi de ea.

Grigore Ursu primi ghioaga, îi cercetă coada lustruită, o ridică să-i cântărească greutatea, apoi urmări cum cei doi flăcăi îi dădeau lui Neculai Faur o situaţie amănunţită asupra tuturor obiectelor aflate pe vârful movilei.

— Aţi primenit apa în cofe? întrebă Neculai.

— Am primenit-o pe la toacă. Cofele sunt pline şi puse la umbră, în fundul bordeiului.

— Iasca, amnarul şi cremenea le-aţi ţinut la loc uscat?

— Iasca atât e de uscată încât se aprinde de la soare, dacă o pui pe-o lespede de piatră. Am cercat noi cu o fărâmă de iască şi s-a aprins.

— Altă dată să nu mai încercaţi, se poate isca vreo primejdie de foc. Aşa se aprind acoperişurile caselor acoperite cu paie, dintr-o singură scânteie. Unde este fân sau grămezi de paie, uneltele de aprins trebuie ţinute în pungă de piele sau în chimir. De acuma puteţi pleca spre casele voastre. Noi răspundem de paza de pe movilă şi Neculai Faur începu să facă rondul în jurul stogului de fân, cercetând zarea ca un tiv pe marginea unui cearşaf imens.

Cei doi flăcăi şi-au pus trăistele pe umăr, ştrengăreşte, apoi au luat valea pe cărarea ce tăia răzoarele şi se pierdea în depărtare ca o coadă de şarpe în mirişte.

Grigore Ursu rămase pironit locului, ca un om neîndemânatec şi străin. Urmări pe cei doi flăcăi până ce

dispăruseră după buza podişului, înspre sat, apoi se întoarse şi urmări mersul cadenţat al tovarăşului său. Nu ştia ce să facă, părea o momâie. Într-un târziu, el rupse pânza tăcerii şi întrebă pe Neculai Faur:

— Eu ce am de făcut, Neculai?

— Ce fac şi eu, aceea fă şi tu, îi răspunse Faur fără să se oprească din mers.

— Numai atâta am de făcut? se miră de răspunsul ce-l primise.

— Dacă nu vezi vreun pericol, n-ai altceva de făcut decât dacă vrei să te culci. Rânduiala străjerilor asta este, unul stă de strajă şi face rondul, celălalt se odihneşte. Când se bănuieşte că vrăjmaşii ţării noastre au păşit peste hotare, atunci amândoi străjerii stau de veghe, mai ales noaptea. Patru ochi văd mai bine decât numai o pereche de ochi. Se poate întâmpla ca în miezul zilei să apară duşmanul de unde nu te aştepţi. Tu urmăreşti zarea şi el răsare chiar la poala movilei, dă peste tine şi te ia ca din oală. Nici n-ai vreme să aprinzi stogul. I

Neculai Faur mergea şi vorbea iar Grigore Ursu, cu ghioaga în cumpănă, păşea în urma lui şi asculta, în mintea lui Grigore Ursu se desfăşura, aidoma, întâmplarea cu tătarii cărora el le fusese călăuză iar Rariţa lui Faur victima.

— După ce fel de semne se ştie că duşmanii au păşit peste hotarele ţării? întrebă Grigore ca un copil neştiutor.

— Pe întinsul ţării sunt movile presărate, unde stau străjeri de pază aşa cum stăm şi noi. Dacă străjerii au mirosit că duşmanii sunt în preajma movilei lor, atunci ei dau foc la stogul de fân de pe vârful movilei lor. Vâlvătaia de flăcări este semnul primejdiei. Armaşul cel mare cu aprozii lui ştiu ce au de făcut ca şi ispravnicii din târguri şi ţinuturi. Unii ies în întâmpinarea duşmanilor, alţii scot lumea de prin sate şi o dau dosului prin ascunzişuri şi păduri; să nu fie mare piericiunea.

— Şi, dacă duşmanul se urcă pe movilă, prin surprindere, ce fac străjerii? întrebă Grigore Ursu cu tremur în glas.

— Ce să facă altceva decât să se încaiere cu ei. Dau foc stogului, se luptă cu ei cât le este în putere, de unde nu mai pot, ei se aruncă în flăcări, să nu cadă vii în mâinile duşmanilor. Aşa cum s-a mai întâmplat odată, aici pe movilă.

Neculai Faur nu aminti de jertfa soţiei sale, dar nici Grigore Ursu nu stărui să-i fie povestită întâmplarea.

— Primejdii de felul aceleia se întâmplă rar de tot, glăsui Grigore cu voce stinsă, ca şi cum nu i-ar fi dat vreo atenţie deosebită.

— Când nenorocirea dă peste altul şi nu peste tine, ea nu are preţ. E ca o floare ofilită pe care o arunci fără să-ţi pară rău. O viaţă de om, şi încă tânără, jertfită pentru ca alţii să trăiască în pace şi linişte, e o faptă atât de mare încât ar trebui să aibă urechile celor ce o aud şi se prefac că nu-i înţeleg preţuirea.

— Uneltele de aţâţat focul unde sunt? Ştiu şi eu să scapăr cu amnarul, schimbă şartul vorbei Grigore Ursu, de frică să nu fie descoperit ca vinovat.

— Uneltele sunt la mine. Chiar dacă ştii să scaperi cu amnarul, eu nu ţi le pot încredinţa în noaptea asta. Trebuie să deprinzi mai întâi cunoaşterea semnelor, să faci osebire între lumina pâlpâitoare a luceafărului, când el răsare, şi flacăra îndepărtată de pe o movilă, să pui urechea la pământ şi să osebeşti tropotul copitelor de cai de mersul greoi al carelor încărcate cu povară, să cunoşti ţipătul păsărilor de noapte ca să-l osebeşti de ţipătul prefăcut al duşmanului, care umblă cu înşelăciune. Numai după ce le vei cunoaşte pe toate aceste, ba încă şi alte prefăcătorii şi dedesubturi, numai atunci ai să pui mâna pe cremene şi amnar. Ş-apoi, în noaptea asta eu n-am să închid ochii. De când cu întâmplarea aceea, eu nu am încredere decât în mine însumi. Până şi prietenul cel mai apropiat te poate trăda.

— Ai dreptate, Neculai, îl aprobă Grigore, gânditor şi abătut. I-am spus cămăraşului să mă pună de strajă cu unul care cunoaşte toate rânduielile. Nici nu se putea găsi altul mai priceput decât tine.

În sufletul lui, Grigore Ursu era ros de viermele invidiei. Nu-l putea suferi pe Neculai Faur, însă n-avea încotro căci puterea nu era de partea lui. Dacă ar fi putut l-ar fi sugrumat pe Neculai Faur, cu setea unui ucigaş inveterat. Acuma nu-i rămânea decât să rabde şi să aştepte împrejurări mai prielnice, să se răfuiască cu fostul lui prieten ce-l ţinea la distanţă.

Soarele se pogorâse după coama munţilor ce se profilau la orizont cu unduiri de valuri negricioase. Câte-o fâşie de nour, în chip de balaur, se mişca alene temându-se parcă să nu cadă în haos. Păsări de noapte, ieşite din ascunzişurile lor, fâlfâiau în jurul stogului cu vaiere sinistre.

Erau semne că vremea avea să se schimbe mai cu seamă că dinspre sat nu venea niciun zgomot. Când liniştea se adânceşte atunci se apropie furtuna.

Grigore Ursu, neobişnuit cu mersul circular, ca la arie, se simţea obosit. Se aşează pe un pietroi, lângă bordei, tulburat de gânduri negre. Abia acum îşi dădea seama că Neculai Faur era mult mai vrednic decât dânsul, ca isteţime şi bărbăţie, şi înţelegea temeiurile îndreptăţite pentru care Rariţa îl alesese de soţ.

— Am să sfârşesc şi cu Neculai, cum am sfârşit-o şi cu Rariţa, îşi spuse el în gând, răsuflând greu de parcă ar fi avut o lespede de piatră pe piept.

Dincolo de stog, în întunericul molatec, Neculai Faur fluiera uşor un cântec din tinereţă. Urmărea dunga ce despărţea cerul de pământ, de nu cumva apare vreo pâlpâire de foc pe întinsul întunecos, devenit otova. Fluiera să-şi îndulcească năduful ştiindu-şi duşmanul de cealaltă parte a stogului de fân. Îşi dădu seama că fluieratul nu era îngăduit unui străjer în timpul schimbului. Tăcu şi-şi continuă mersul circular. Trecu pe lângă bordei şi-l văzu pe Grigore Ursu cum şedea pe pietroi, încovoiat, cu coatele sprijinite de genunchi şi capul în scocul palmelor.

— Acum îi potrivită clipa când să-i plătesc lui Grigore pentru fărădelegea lui. O lovitură de ghioagă în creştet şi

Grigore se face una cu pietroiul, îi fulgeră prin minte gândul răzbunării.

În acelaşi timp, Grigore Ursu frământa aceleaşi gânduri negre.

— O săritură în spatele lui Neculai şi gâtul lui ar fi strâns în mâinile mele ca într-un cleşte. N-ar avea vreme să spună, valeu! Ş-apoi aici, cine poate să vadă sau să audă ce se petrece?

Nu se întâmplă însă nimic, Neculai îşi continuă drumul iar Grigore, cu capul sprijinit în pălmi, îi urmărea umbră. Amândoi clocoteau de ură însă gândurile le erau încâlcite, fără limpezimea trebuitoare unei hotărâri repezi şi absolute.

Grigore Ursu se sculă de pe pietroiul rece şi începu să facă ocolul stogului pe vârful movilei, fără să se vadă unul pe celălalt. Parcă erau doi cai înhămaţi la axa unei roţi de scos apă pentru udat lesele cu zarzavat, mereu trăgând la ham fără putinţă să se ajungă unul cu celălalt. Parcă erau înţeleşi să urmeze un canon al ispăşirii.

Trecuse de mult de miezul nopţii, cocoşii cântaseră a doua oară, mai aveau doar de vestit că se apropiau zorii. Cerul se întunecase cu o pătură de nouri groşi şi negri, ucigând orice licărire de stele. Nu se vedea la un lat de palmă înaintea ochilor, totuşi, cei doi străjeri se simţeau prin puterea închipuirii.

Neculai Faur de câte ori trecea pe lângă mormântul soţiei lui, tot de atâtea ori căpăta un spor de ură. Gândurile i se limpezeau şi hotărârea fatală se apropia. Planul uciderii duşmanului său lua formă precisă, definitivă.

— Am să-l ucid pe Grigore Ursu aruncându-l în foc. Să simtă chinurile iadului aici pe pământ, cum le-a cunoscut Rariţa mea fără să fie vinovată. Să moară în zvârcoliri de şarpe aruncat pe jăratec.

O dată ce gândul răzbunării i-a cuprins toată fiinţa, Neculai Faur trecu la îndeplinirea lui. Bâjbâi în chimir din mers, scoase Uneltele de aprins, potrivi iasca pe cremene şi scăpără cu amnarul. Se lovi cu amnarul de buricile

degetelor de la mâna stângă de mai multe ori, scrâşni din dinţi de durere până nimeri cremenea care slobozi scânteia dzbăvitoare. Iasca se aprinse şi lumină ca un licuriciu.

Smulse un şomoiog de rând din trupul stogului, vârî iasca aprinsă într-însul şi-i făcu vânt până ce flăcările cuprinseră şomoiogul în întregime apoi îl lăsă jos, la poala stogului. Într-o clipită flăcările se urcau în sus, fulgerător, ca atrase de-o putere nevăzută şi atotputernică.

— Foc! Duşmanul se urcă pe movilă! strigă Neculai Faur ferindu-se de dogoarea focului. Ţinea ghioaga strâns în mâini, cu muşchii încordaţi.

— Unde-i duşmanul? întrebă Grigore Ursu, alergând să-şi ajungă tovarăşul de pază.

— Uită-te în jos, cum se urcă pe povârnişul movilei, sunt mai mulţi, s-au împrăştiat şi vreau să ne prindă.

— Eu nu-i văd. Cine sunt?

— Tătarii pe care i-ai trimis tu, nemernicule! Nu te mai duci la schitul Hadâmbu să te faci sihastru, ca să-ţi ispăşeşti fapta nelegiuită? Las Grigore, că te călugăresc eu.

— Astfel de gânduri ai, Neculai? Atunci să vedem care pe care ne-om călugări.

Pe fundalul negru ca păcura pe care se proiectau flăcările ca nişte şerpi turbaţi de încăierare, două umbre omeneşti deformate, cu ghioagele ridicate, se urmăreau ca într-o luptă de urieşi, sărind ca fripte la tălpi. Mişcările erau repezi ca trase pe scripeţi aşa cum îşi închipuiseră zugravii că se va întâmpla cu dracii la Judecata de apoi.

Dogoarea focului îi alunga să se încaiere chiar pe buza povârnişului movilei.

— Nu te apropia, Neculai, că-ţi crăp capul! strigă Grigore Ursu de răsuna hăul.

Neculai gâfâia, cu ochii scoşi din orbite, căutând să-i răspundă printr-o lovitură de ghioagă, mortală. Sări într-o parte, apoi în cealaltă să-şi înşele duşmanul. I se păru că Grigore Ursu îşi pierduse cumpătul. Atunci ridică ghioaga şi lovi cu sete unde socotise că era creştetul capului lui

Grigore. Un zgomot sec răsună scurt şi Neculai Faur văzu că rămăsese în mâini numai cu un ciot din coada ghioagei. Grigore Ursu pusese apărătoare capului coada ghioagei lui, aşa că lovitura nimeri în sec.

Al meu eşti de-acuma, Neculai! răcni, înnebunit de bucurie, Grigore Ursu, încredinţat că Neculai nu mai avea cu ce să i se împotrivească.

— Încă nu, Grigore! îi răspunse Neculai Faur.

Dintr-o săritură fulgerătoare, Neculai Faur se aruncă înaintea lui Grigore Ursu, vârî capul între picioarele lui şi-l ridică în sus, luându-i puterea de a se sprijini pe pământ. Se întoarse în loc şi, dintr-o smuncitură, îşi aruncă duşmanul în foc, ca pe un sac umplut cu coşolină. Grigore Ursu dispăru în flăcări cu ghioaga în mâini, ca un stindard. După câteva clipe, Grigore Ursu ieşi din vâlvătaia de foc, ca o torţă vie, vrând să scape de moarte. Părul de pe obraji ardea, cu sfârâituri, ca la pârlitul porcului în ziua de Ignat.

Răcnea cât îl ţinea gura:

— Unde eşti, Neculai, să-ţi sorb creierii din ţeastă.

Dar Neculai Faur îi mai dădu o bleandă, să rămână pradă focului ce ardea mai năvalnic din pricina răscolirii lui. O trâmbă de fum negru ieşi printre flăcări semn că ardea grăsimea din trupul celui aruncat în foc.

— Te-am izbăvit eu de păcatul trădării, Grigore, căci tu n-ai fost în stare, strigă Neculai Faur frecându-şi mâinile de bucurie.

Geana soarelui lumina zarea. Dinspre sat alerga spre movilă partea bărbătească cu uneltele de luptă în mână, aşa cum se întâmplase şi la celălalt semn al primejdiei. Din mormanul de cenuşă se înălţa în văzduh numai trâmba de fum, subţirică şi transparentă, ca un caier răsfirat. Neculai Faur, cu ciotul de coadă în mână, păşea cadenţat pe cărarea circulară, vesel că răsărise soarele numai pentru el.

Cămăraşul satului urca povxrnişul movilei, negrăbindu-se, bănuind ce se întâmplase. În urma lui gloata îşi făcea fel de fel de închipuiri cum se întâmplă când niciun zvon nu prinde întruchipare. Sus, pe movilă,

lângă mormanul de cenuşă încă fumegând îi întâmpină vesel, Neculai Faur.

— Ce s-a întâmplat, Neculai, de aţi dat foc stogului, este vreo primejdie? îl întrebă cămăraşul.

— A fost o mare primejdie pentru satul nostru, de care am scăpat pentru totdeauna. Am aruncat în foc pe călăuza tătarilor, pe trădătorul Grigore Ursu, din pricina căruia eu mi-am pierdut soţia. Stogul de fân 31 pun eu la loc, cu cheltuiala mea, după ce cenuşa ce stă vraf va fi spulberată de vânt în cele patru stihii. Să nu rămână urmă de colb din trupul ars al trădătorului, în ce priveşte fapta mea, uciderea fără judecată, eu stau cu pieptul deschis înaintea obştii satului, ea să cumpănească şi să hotărască.

— Trădătorii sunt scoşi de sub scutul legii, Neculai. Pravila noastră dezleagă de orice fel de ispaşă pe acela ce ucide pe un trădător, ca şi cum ar fi strivit o viperă. Bănuiam că ura dintre tine şi Grigore Ursu pornea de la o faptă nelegiuită, cu rătăciri din tinereţea voastră. De-abia acum îmi dau seama, după ce au trecut amar de ani, de ce te-ai oferit, de bunăvoie, să faci de strajă pe movilă, necontenit. Aşteptai să-ţi cadă în mână făptaşul ascuns, din pricina căruia tu ţi-ai pierdut nevasta. L-ai răsplătit cu aceeaşi moarte crâncenă cum el a dorit-o soţiei tale. Ai tămăduit o nedreptate.

Gloata satului asculta înmărmurită povaţa cămăraşului. Cuvintele lui cădeau ca stropi de gheaţă peste inimile înfierbântate de ură.

— Să măturăm noi cenuşa, să ştim că am spălat o ruşine a satului, ceru, cu glas tare, un bărbat proaspăt însurat.

— Asta nu se poate. Numai cel rănit în suflet are îngăduinţa să-şi facă dreptate. Voi, oameni buni, staţi şi chibzuiţi cu luare aminte. Păcatele strigătoare la cer îşi cer răsplata aici, pe pământ. Să nu cadă nimeni dintre voi în greşeala lui Grigore Ursu. Dar cu schimbul cum rămâne? întrebă cămăraşul.

— Trimiteţi numai un singur om să mă-nsoţească. Eu rămân aci până voi închide ochii. În sat n-am pentru ce să

mai pogor. Voi locui în bordeiul străjerilor şi mă voi îndestula din hrana adusă de tovarăşii mei. O gură de om nu cade povară celui cu inima darnică. Stau de veghe pe movilă să apăr ţara şi cinstea mea, aici unde s-au înfruntat iubirea neprihănită cu ura neînduplecată. Acesta mi-i jurământul pe care-l fac înaintea obştii satului Pojorăşti, glăsui, rar şi apăsat, Neculai Faur.

Gloata şi-a scos căciulile de pe cap şi, prosternându-se cu faţa spre răsărit, a răspuns într-un singur glas:

— Aşa să fie, cum a juruit Neculai Faur!

Au trecut de atunci nu ani, ci veacuri. Movila din dealul Pojorăştilor dăinuie şi astăzi. Nu este atât de înaltă ca altă dată. Ploile şi vânturile i-au mai măcinat din trup. Şi mogâldeaţa de pământ sub care se odihneşte Neculai Faur cu soţia lui a dispărut.

Unii spun că nişte oameni, hapsâni de bani, ar fi răscolit şi împrăştiat pământul în căutare de comori ascunse.

Pe povârnişul movilei pasc cirezile de vite sau turmele de oi. Păzitorii lor se suie în vârful movilei şi cercetează depărtările, să guste frumuseţile.

S-au dus pe apa Sâmbetei, ca paiele mânate de puhoi, şi stăpânirea turcească, şi urgia tătăraşcă, ca şi alte răutăţi şi necazuri aduse peste Moldova de ochi pizmătăreţi ai altor neamuri hapsâne pentru belşugul pământului nostru binecuvântat cu tot soiul de bogăţii.

A rămas însă movila lui Faur din dealul Pojorăştilor, mărturie de curăţenie şi cinstea căsniciei moldoveneşti.

Numele lui Faur l-a moştenit movila, iar faptele lui sunt purtate din gură în gură, cu mândrie şi evlavie, de copii, babe şi moşnegi, păstrători ai legendelor nepieritoare.

URSUL LUI MOŞ GRĂMADĂ

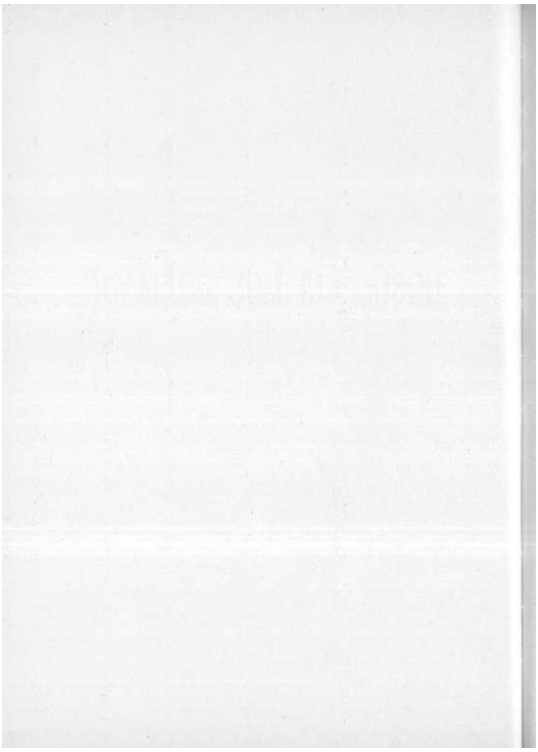

A fost pe vremea când codrii Bâcului se întindeau lanţ din poala Carpaţilor, tăiau Moldova în două, drept prin mijloc, ca o cingătoare ţesută din frunze de fag şi stejar, şi treceau peste apele Siretului şi Prutului şi se împreunau cu codrul Tigheciului, pe unde trăiau codrenii, oameni zdraveni, cu ochi albaştri, plete răsfrânte peste umeri de culoarea mătăsii de popuşoi.

Pe vremea aceea trăia în pădurea Valea Carului, într-o poiană pe malul Stavnicului, un pădurar bătrân cu nevasta lui. Lumea îi spunea pădurarului moş Grămadă iar nevestei lui mătuşa Ruxanda. Cei doi bătrâni nu locuiau în palat, nici în casă arătoasă, ci într-un bordei săpat mai mult în malul Stavnicului. Nici n-aveau nevoie de casă mare căci nu-i împresuraseră copiii şi nepoţii. Pentru două guri de om şi bordeiul era prea îndestulător.

Avea două încăperi despărţite prin bulumaci, în cea de la intrare era vatra şi cuptorul iar în încăperea din fund

se aflau două laiţe pe care dormeau bătrânii.

În bordei, vara era răcoare iar iarna se încălzeau încăperile cu un braţ de cioate aprins pe vatră. Poiana se întindea în faţa bordeiului ca o grădină înconjurată de copaci înalţi, oprind, ca o stavilă, viforniţele să îngrămădească valuri de troiene. Aici, în poiană, moş Grămadă săpase cu hârleţul o postată de pământ în care semăna, în fiecare primăvară, popuşoi, cartofi, fasole, bob şi alte verdeţuri, din care bătrânii îşi adunau hrana de toate zilele. În apa Stavnicului mişunau chitici, zvârlugi şi raci, încât moş Grămadă punea coşul uns cu mămăligă în marginea râului noaptea iar dimineaţa îl scotea plin cu peşte şi raci. Borşul era clocotit pe vatră, aştepta vânatul să fie curăţit şi fiertura era gata. Mătuşa Ruxanda era tare meşteră la pregătit borşul în felurite feluri; cu peşte, cu carne, cu cartofi, dar cel mai gustos era acela de fasole goanţă cu cimbru. Borşul moldovenesc nu cade greu la stomac şi nici nu îngraşă pe om, să-l facă molâu şi dugleş. Dimpotrivă, el subţiază sângele încât omul rămâne vioi până la adânci bătrâneţi. De aceea moş Grămadă şi nevasta lui erau sprinteni şi drepţi ca luminarea deşi pe umerii lor purtau sarcina multor ani de zile.

Bătrânii roboteau cât era ziulica de mare, mâncau nelacom şi dormeau puţin, ştiind că boala nu dă peste omul cumpătat ci fuge de dânsul ca dracul de tămâie. În tinereţe moş Grămadă fusese pădurar, obişnuit cu multă alergătură mai mult după vânat decât după hoţii de lemne, căci lemnărie era pe toate drumurile încât oamenii nu se îndeletniceau cu furatul. Acum el era pădurar mai mult cu numele, căci nu se prea îndepărta de bordeiul lui, ca omul îndrăgostit de vatră şi casă, aşteptând să se strângă funia zilelor la par.

Nici prin lume nu mai ieşea, nici la iarmaroace nu se ducea, iar dacă voia să mai afle veşti, ieşea la fântâna cu cumpănă de la Răscruci, acolo se încrucişau drumurile iar cărăuşii făceau popas să-şi adape dobitoacele. Se aşeza alături de cărăuşi pe proţapul carului dejugat şi asculta cum se ţes veştile şi polojeniile de prin sate. El vorbea

numai despre crugul vremii pe care-l cunoştea din gromolnic, însă mai mult din semnele adunate din viersul păsărilor sălbatice, din hăulitul lupilor, din ţărcălanii ce se roteau în jurul lunii sau din junghiurile ce le simţea la încheieturi nevastă-sa.

Se întorcea acasă de la Răscruci cu guşa plină de noutăţi pe care o deşerta, povestindu-le, noaptea înainte de culcare până îl dobora somnul.

Viaţa celor doi bătrâni se scurgea liniştit, răsai soare, apune soare, doar schimbările vremii aduceau cu ele unele griji şi acelea trecătoare. Vietăţi nu prea se mişcau în jurul bordeiului decât câteva găini, două capre, un ţap şi un câine. Chiar lângă uşa bordeiului era o poiată împărţită în două, o parte pentru capre, cealaltă pentru găini. Câinele dormea şi el cu caprele, intrând în poiată pe o bortă, săpată de el, pe sub leaţul de jos al îngrăditurii de nuiele. Singurătatea şi depărtarea de viitoarea lumii fac ca şi duşmanii să se împrietenească. Când caprele nu erau priponite şi păşteau slobode, câinele le ţinea de urât şi le păzea ca un cioban iscusit, făcând ocol în jurul lor să nu fie atacate de vreo jivină.

Porc nu ţinea moş Grămadă, căci porcul este un animal neobrăzat. Peste tot locul îşi vâră râtul, răstoarnă ce găseşte în cale, rimă semănăturile, scoate cartofii din cuiburi şi rupe popuşoii. Mai mult strică decât mănâncă. Mătuşa Ruxanda nu putea suferi duhoarea de porc.

— Măi bărbate, spunea dânsa, unde-i porc acolo este şi murdărie. Eu n-am argaţi să rânească după o aşa lighioaie nesuferită. Dacă vrei să duci casă grea cu mine, atunci creşte şi hrăneşte un porc.

— Nici nu mă gândesc, nevastă, la aşa ceva. De ce să aduc porc lângă casă, când pădurea îi plină de porci sălbatici. Iau puşca, mă pun la pândă în preajma semănăturii cu popuşoi, sus pe un pătul într-un copac, şi din două focuri ţi-aduc acasă cogeamitea porc sălbatic, îngrăşat de-a-gata.

În adevăr, moş Grămadă împuşca în fiecare toamnă cam trei porci sălbatici. Pe cel mai tânăr îl afuma iar

carnea celor mai bătrâni o frigea şi o păstra cu untură pusă în budunoaie de răchită în zămnic. Din piele făcea opinci pentru el şi nevastă, încât nu avea nevoie de încălţări tot anul. Untură avea din belşug, jumări la fel, fără zbucium şi necaz. Pădurarii mai tineri nu plecau cu mâna goală din bordeiul lui moş Grămadă. Chiar unele bătrâne îşi căutau drum în pădure, la cules bureţi, ştiind că mătuşa Ruxanda le punea în căldări untură cu jumări, cu miros de ceapă prăjită şi fqi de dafin.

— Noi nu batem cu carne, o dăm mai mult cu brânză şi lapte de capră. Dacă ne este poftă de carne, atunci tăiem o pasăre. Doar de asta ţin găini pe lângă casă, să mănânc o zeamă cu steluţe şi o friptură cu mujdei, spunea mătuşa Ruxanda celora pe care ea le miluia.

O dată pe an se făcea mare goană în pădurea Valea Carului, toamna când bruma acoperea pământul. Atunci bordeiul lui moş Grămadă era căutat şi întrebat.

Vânătorii îşi făcuseră obicei să ia prânzul pe tăpşanul din faţa bordeiului lui Moş Grămadă. Ei aduceau merinde cu ei, dar ţineau să mănânce topitură cu jumari şi mămăligă caldă. Mătuşa Ruxanda pregătea topitura iar moş Grămadă învârtea mămăliga, pe care o tipărea cu fundul să poată fi tăiată felii cât o cărămidă, câte una de fiecare vânător. Se spuneau poveşti vânătoreşti, se glumea şi se beau băuturi tari, alegându-se şi bătrânii cu clondire neîncepute. Goana vânătorească era aşteptată de bătrâni ca cea mai de seamă zi de veselie pentru ei. Moş Grămadă căpăta pulbere, alice şi poşle pentru puşca lui, date cu dărnicie de vânători, încât el nu avea nevoie să cumpere de la târg materiale pentru meşteşugul vânatului.

Mătuşa Ruxanda căpăta şi alte daruri, tot lucruri femeieşti, gârmele, pestelci, fuste, ciorapi şi alte mărunţişuri ce-i făceau multă bucurie. La omenia şi ospitalitatea lor, vânătorii le răspundeau cu aceeaşi măsură. Poate că vânătorii voiau să înveselească pe aceşti bătrâni, care nu voiau să părăsească pădurea şi să se mute într-un sat din vecinătate. Unii din ei ştiau, alţii bănuiau temeiul ascuns ce-i ţinea pe bătrâni legaţi de bordeiul lor.

Bătrânii purtau în sufletul lor o rană nevindecată pe care n-o mărturiseau. O suportau în tăcere, fără să se plângă.

În tinereţea căsniciei lor, bătrânii avuseseră un fecior. Pe atunci ei locuiau în casă mare, la ocolul silvic, acolo unde se dezlegau treburile cu gospodărirea parchetelor ce se tăiau şi se neguţeau lemnele fasonate. Feciorul căpătase dragoste pentru meseria de pădurar, fiind purtat de tată-său prin întunecimea codrilor şi luminişul poienelor. Avea ochiul ager şi mâna încordată, încât nu scăpa nicio pasăre din zbor din bătaia puştii. Moş Grămadă îl sorbea din ochi, şi scăpa vorbe calde din adâncul inimii.

— Măi băiete, dragul tatii, după călcătura ce o ai, tu ai să mă întreci pe mine în ale vânatului.

— Chiar aşa n-o să se întâmple, cum spui dumneata, tată. Caut şi eu să nu port puşca în spate ca pe un par. Pe dumneata n-am să te întrec niciodată. Lumea ce te cunoaşte spune că nu se află alt vânător mai iscusit ca dumneata. Nici nu mă gândesc să mă iau la o întrecere pe care sunt încredinţat că o voi pierde.

— Mă vei întrece în toate, căci aşa este legea firii, bătrânii să slăbească în vârfuţe iar tinerii să se întărească, se spovedea bătrânul.

Numai că moş Grămadă nu bănuia ce năpastă îl păştea. Feciorul ajunsese în preajma însurătorii, era copt la minte şi chipeş ca din poveşti. Mătuşa Ruxanda aştepta să aibă o noră, harnică şi frumoasă, potrivită la chip cu fiul ei. Când stătea la sfat în patru ochi, mătuşa Ruxanda vorbea cu soţul ei numai de însurătoarea fiului ei. El spunea:

— Eu nu-l întreb ce gânduri are. Atâta ştiu eu, când băietului nostru îi va veni sorocul însurătorii nimeni nu-i va putea sta în cale, fie tată, fie mamă. Însurătoarea este cel mai bun leac pentru boala mistuitoare a dragostei. Şi eu am fost păţit. Când te-am cunoscut pe tine, Ruxandă, am crezut că am întâlnit o zână şi nu o fată oarecare. Nu dormeam, nu mâncam, mă uscam pe picioare ca o coarnă, gândul mi-era numai la tine.

— Parcă eu n-am păţit tot aşa, răspundea mătuşa

Ruxanda.

— Cum m-am însurat, cum am scăpat de boala dragostei. Aşa se va întâmpla şi cu feciorul nostru.

Dar într-o zi feciorul lui moş Grămadă a fost chemat la oaste. Pe atunci cel chemat la oaste se ducea cu unealta lui de luptă. Feciorul lui moş Grămadă şi-a luat puşca cu el. Părinţii erau mândri că fiul lor este chemat să-şi facă datoria către patrie, aşa cum şi-o făcuse şi moş Grămadă la vremea lui.

După trecerea unui an, feciorul a venit acasă mai chipeş ca înainte. Căpătase multă încredere în sine, era bărbat în toată legea. Senin la chip, el şi-a mărturisit dorinţa faţă de părinţi, spunându-le că îndată ce va fi slobod de îndatorirea lui de ostaş se va însura. Acum venise în concediu şi nu voia să tulbure bucuria părinţilor cu planurile lui de viitor. Când va fi slobod atunci el avea să le spună gândurile lui tainice de-a fir a păr. Poate avea să le ceară sfatul, căci era supus şi ascultător. La terminarea concediului, s-a întors la tabăra unde îşi făcea serviciul. Ieşind din casă, chiar cum a trecut pragul, el a spus:

— Cum mă eliberez, cum mă însor. Am să vă aduc o noră, un soare în casă.

— Să vii sănătos, dragul mamei, parcă ţi-a ieşit un sfânt din gură.

— Tot omul cu norocul lui, a adăugat tatăl. Cum ai hotărât aşa ai să faci. Noi aşteptăm să ne bucurăm de bucuria ta.

Şi feciorul lui moş Grămadă a plecat iarăşi la oştire, dar de întors nu s-a mai întors. Înainte de sorocul eliberării un tânăr străin a intrat în ogradă. Era oarecum stingherit dar îşi ţinu cumpătul şi ceru o cană de apă. Chipul îl arăta că era ostaş.

— Vii de departe? îl întrebă mătuşa Ruxanda, observând cum ardeau bujorii pe obrajii străinului.

— Cale lungă şi locuri necunoscute, astea vlăguiesc pe om. Altcum, pe drumuri cunoscute, oboseala se poate amăgi; nu se simte cum trece vremea.

— Stai oleacă, colo pe prispă, să răsufli în voie. Când omul e asudat, atunci apa rece îi face rău. Îi

7 – Movila lui Faur aprinde plămânii. La noi este apa rece de taie dinţii, vorbi moş Grămadă, sfătos, ca o gazdă binevoitoare, aşezându-se pe prispă alături de străinul ostenit.

Mătuşa Ruxanda nu se grăbi cu apa înţelegându-se din ochi cu soţul ei. Ea intră în casă şi aduse pe tavă o bucată de fagure de miere, unt şi felii de pâine proaspătă.

— Acu, măi omule, du-te şi scoate o ciutură cu apă neîncepută. Până atunci dumnealui va gusta din bunătăţile noastre. Mierea şi untul potolesc setea şi n-o lasă să-şi facă mendrele.

— Nu-i cu /supărare dacă te întreb, încotro ţi-i drumul? spuse moş Grămadă ridicându-se să plece spre fântâna cu roată.

— Spre casă. Uite cum am asudat, şi străinul îşi scoase căciula al cărui dos din piele de ied era ud leoarcă. Parcă nu-i venea să-şi descarce sufletul, atât de scump se arăta la vorbă.

— Ia, te rog, şi îmbucă ceva, măcar cât de cât. Băiatul meu ne spunea, când a fost în concediu acasă, că ostaşilor nu li se îngăduie să bea apă când sunt asudaţi şi osteniţi. Nici la cai nu li se dă apă când sunt asudaţi, de teamă să nu se aprindă bojocii în ei. Noi ţinem la sfaturile din bătrâni. Ia, te rog, nu te sfii. Noi suntem bucuroşi de oaspeţi, zise mătuşa îndemnând pe drumeţul străin.

— Am să iau, pe la noi cresc meri şi alţi pomi dar stupării nu sunt. Mierea la noi îi doftorie, nu se găseşte în orice casă. Albinele sunt socotite gângănii sfinţite şi nimeni nu se atinge de ele, spuse străinul tot stingherit.

— Numai şarpele îi de la diavol, cu el nu face jomul prieteşug. Încolo toate vietăţile sunt prietenii omului. Iată, eu mă plimb printre albine ca printre muşte, una nu se atinge de mine, zise mătuşa Ruxanda neslăbind pe străin din ochi.

— Mie îmi pare rău când văd cum moare o albină, adaugă moş Grămadă punând cofăelul cu apă pe prispă.

Aleargă să culeagă praful mirositor de pe flori, îşi încarcă picioruşele cu poveri prea grele pentru puterile lor şi când ajung la urdiniş cad de oboseală. Mor din pricina hărniciei necumpătate.

— Eu nu le-am urmărit felul de viaţă. Mă feresc de ele să am pace, spuse străinul înainte de a pune cana de apă la gură. Se vedea, lămurit, că nu voia să lungească vorba, pe un teren ce nu-l cunoştea.

— Spuneai că mergi spre casă. Vii de departe? reluă întrebarea mătuşa Ruxanda.

— De la oştire vin, mătuşă. De aproape doi ani eu n-am fost acasă. Mi-am făcut datoria, acum am căpătat slobozenie.

— Şi eu am un fecior la oştire, ÎI cheamă Ilie Grămadă. N-ai auzit de numele lui? întrebă moş Grămadă.

— Am auzit de numele lui, ba l-am văzut odată, în anul trecut. Întâmplător ne-am întâlnit într-o noapte când făceam de pază. Am schimbat câteva vorbe. Mi s-a părut un ostaş isteţ. Dar pe un om nu-l poţi cunoaşte bine numai dintr-o întâlnire întâmplătoare şi aceea pe întuneric. Am vorbit atunci despre treburile noastre ostăşeşti. Pe urmă nu l-am mai văzut, căci era în altă unitate.

— El a fost în concediu acum vreo şase luni în urmă, preciză moş Grămadă.

— Atunci eu l-am întâlnit înainte de concediu. Deci nu vă pot da veşti mai proaspete.

— Şi pe unde făceaţi serviciul? insistă bătrânul.

— Pe unde ni se poruncea. Păzeam hotarele ţării de năvălirile tătarilor, tot în pâlcuri mişcătoare. Nu stăteam locului, căci duşmanii ţării noastre dau lovituri acolo unde nu te aştepţi. Au căzut mulţi din ai noştri surprinşi de duşmani. La hotarele ţării se întâmplă multe încăierări.

Mătuşa Ruxanda se uită speriată la soţul ei.

— Se întâmplă încăierări, de bună seamă. Însă o încăierare nu-i un război pe aşezate. În război cad ostaşii ca snopii. Harţa nu-i luptă în lege, spuse moş Grămadă, căutând să potolească teama soţiei lui. Se cotonogesc unii pe alţii.

— E adevărat, o harţă nu-i o luptă pe aşezate. Dar ostaşul poate să-şi piardă viaţa şi într-o harţă. Moartea te poate lovi şi acasă, la lucrul obişnuit. Cazi *de* pe un stog, te calcă roţile carului sau îţi cade o grindă paste piept şi viaţa s-a dus. Când moartea te paşte, ea te loveşte când nu te aştepţi. Fiecare om îşi are steaua lui. Eu atâta ştiu că unele pâlcuri de-ale noastre au fost spârcuite de podgheazurile tătărăşti. Las' că nici ceambururile tătărăşti nu s-au întors întregi şi tefere la sălaşurile lor. Au rămas pe câmpul încăierărilor mulţime de leşuri omeneşti. Cine este mai isteţ şi mai stăruitor în luptă, acela învinge. În luptă norocul n-are preţ.

— S-a dat slobozenie şi altor ostaşi să se întoarcă la vatra lor? întrebă mătuşa Ruxanda.

— La toţi care am fost chemaţi la datorie în aceeaşi vreme. Ne-au înlocuit alţi ostaşi, îi răspunse străinul.

— Atunci va veni şi feciorul nostru, se lumină la faţă bătrâna.

— De bună seamă. Doar nu s-a însurat cu serviciul ostăşesc. Va veni la sorocul hotărât de stăpânire.

Slobozeniile se fac treptat, cu rânduială. Numai lefegiii rămân în serviciu atât cât le este învoiala. Eu nu mă pricep în ale oştirii, încercă străinul să nu mai lungească vorba despre o problemă atât de legată de inimile celor doi soţi.

— Îl aşteptăm să vină, spuse bătrânul, cu intenţia de a potoli stăruinţa soţiei sale.

— Acum m-am înviorat. Trebuie s-o iau iarăşi la drum. Un popas mai îndelungat moleşeşte pe drumeţ. Ş-apoi, nu cunosc drumurile pe aici, eu mă ţin după mersul soarelui. Am luat-o de-a dreptul după părerea mea, să ajung mai repede la poalele munţilor acolo unde îmi este baştina. Trebuie să dau zor cât este zi şi vreme bună până străbat locurile necunoscute şi împădurite.

— Dacă o ţii mereu spre asfinţit n-ai să te rătăceşti, o ţii mereu pe sub poala codrului care te duce drept la ţintă, îl sfătui moş Grămadă.

Străinul se sculă de pe prispă, mai bău o cană de

apă, apoi îşi luă rămas bun.

— Rămâi încă câteva clipe, se rugă mătuşa Ruxanda, alergând în casă, de unde se întoarse cu o legăturică cumerinde.

— Ţi-am pus într-o basma câte ceva de ale mâncării, aşa pe nepregătite. Poate ar fi fost mai bine să te odihneşti la noi, măcar o noapte. Nu te zoreşte nimeni să-ţi frângi trupul de oboseală, spuse mătuşa întinzându-i legătura.

— Dacă n-ar fi dorul de casă, ce-mi arde sufletul, eu aş rămâne bucuros. Însă ştiu că n-am să mă pot odihni. De aceea îmi caut de drum. Dorul de casă îmi ţine de foame, numai apă să pot găsi. Totuşi merindea ce mi-o dai, îmi va spori puterile, mătuşă. Ea îmi va răscoli dragostea de mamă. Nu găsesc vorbe potrivite să-ţi mulţumesc pentru atâta bunăvoinţă.

Străinul primi legăturica, sărută mâna mătuşii, îndreptându-se spre moş Grămadă să-şi ia rămas bun.

— Eu te însoţesc până mai încolo, se oferi bătrânul. Măcar o poştă de drum, că tot stau degeaba.

Cei doi bărbaţi părăsiră ograda tăcuţi, moşul închizând poarta după ei.

La o depărtare oarecare, când glasul lui nu mai putea fi prins de-o ureche iscoditoare, moş Grămadă îl întrebă pe străin.

— Am văzut că nu voiai să vorbeşti despre oştire şi nici despre feciorul meu. Ai ceva de tăinuit?

— Taină aveam, dar n-am putut-o spune de faţă cu soţia dumitale. Aşa am avut poruncă de la feciorul dumitale. Acum când numai cerul ne este martor, eu îţi spun, moş Grămadă, să nu-l mai aştepţi pe Ilie al dumitale. A căzut în luptă. Dumneata eşti bărbat şi trebuie să înfrunţi soarta nemiloasă cu bărbăţie.

— Am presimţit-o asta, de cum ocoleai întrebările. Te fereai de nevastă-mea.

— Aşa am avut poruncă de la Ilie, feciorul dumitale. Să-ţi spun vestea numai dumitale, să nu afle mama lui decât târziu. Eu m-am supus legământului ce l-am făcut între noi. De-oi cădea eu în luptă el să vestească pe tatăl

meu; de va cădea el, atunci eu să-ţi aduc trista veste.

— Şi cum a căzut? întrebă moş Grămadă eu ochii în lacrimi.

— Străpuns de-o suliţă. Ilie avea puşca cu care bătea la depărtare. Însă în lupta corp la corp, el s-a apărat cu patul puştii până i s-a rupt puşca în două. Pe urmă se apăra şi lovea numai cu ţeava în duşman. Când Ilie apucase de grumaz pe un tătar şi-i despicase ţeasta cu ciotul de ţeavă, alt tătar îl străpunse cu suliţa prin spate. Eu nu l-am putut ajuta căci eram încăierat cu alţii. După ce i-am biruit pe vrăjmaşi, m-am întors pe locul măcelului. Ilie stătea lungit la pământ, istovit, cu suliţa petrecută prin trupul lui, mai jos de furca pieptului. Încercase s-o scoată din trupul lui; dar puterile i se slăbiseră. Tătarul era mort lângă el. Se vede că-l ucisese unul din ai noştri. Mi-a spus atunci Ilie, mai mult în şoaptă, atât era de slăbit.

— Scoate parul aista din mine, să nu mor cu ruşinea aceasta tătăraşcă înfiptă în trupul meu. Te leg cu jurământ să spui numai tatii că eu am murit. Mama are să mă aştepte iar aşteptarea are să-i lungească viaţa. Doamne, cât aş fi dorit să-mi fac casă în poiana de la Răscruci!

— Aşa am să fac Ilie, cum ne-am legat între noi, i-am răspuns. Pe urmă Ilie n-a mai vorbit, căci şi-a dat duhul în braţele mele. Suliţa i-am scos-o din trup după ce a murit, să nu-i mai fi sporit durerile. L-am îngropat în groapă mare, în care au încăput toţi cei ucişi, vreo zece la număr. Să se simtă fraţi şi dincolo de moarte. Asta-i povestea, moş Grămadă, să nu-l mai aştepţi pe Ilie.

Moş Grămadă oftă, se uită în urmă, casa lui nu se vedea. Se lovi cu pumnul în piept, să-l spargă nu altceva, apoi slobozi cuvinte de blăstăm.

— Doamne, de ce eşti nedrept? De ce n-am murit eu să scape fiul meu, să se fi bucurat şi el de viaţă. Câtă nedreptate este în lumea asta, tinerii să moară iar bătrânii să trăiască!

Ochii bătrânului îşi pierduseră culoarea seninului şi se tulburară ca mâlul. Lacrimilor li se secase izvoarele. Din gâtlej ieşea un şuier sec şi ascuţit, ca la bolnavii toropiţi de

oftică.

— Merg cu dumneata până la poiana de la Răscruci, acolo îşi alesese locul pe unde era trecătoarea sălbătăciunilor. N-a avut noroc el să-şi ridice casă în poiană, atunci acolo îmi voi săpa eu bordei. Să-mi petrec restul zilelor acolo unde şi-ar fi desfătat sufletul unicul meu fiu.

Străinul, care nu mai era străin pentru moş Grămadă, era mut de durere. Bătrânul mergea înainte ca atras de o forţă nevăzută vorbind singur.

Trecuse mai mult de un ceas de vreme, când apăru în faţa lor un drumeag, ce le întretăia calea. Moş Grămadă apucă pe acel drumeag, făcând semn cu mâna străinului să-l urmeze. Într-un luminiş apăru o fântână cu cumpănă.

— Nu aici, mai departe, spuse bătrânul, mai mult pentru sine.

La fântână bătrânul se opri.

— Să scoatem o ciutură de apă. De multe ori a băut fiul meu apă de aici. E o apă cum nu se află aiurea, atât de rece şi gustoasă. Doftorie nu alta!

Moşul scoborî ciutura, o umplu cu apă şi o trase afară, punând-o pe colacul de piatră, cu rosături de lanţ.

— Ia şi bea, să vezi ce gusturi avea fiul meu!

Drumeţul bău, înclinând ciutura pe marginea colacului acoperit cu muşchi.

— E o apă întăritoare. Păcat că nu este prin apropiere o aşezare omenească.

— Aici este locul la Răscruci. Poiana e mai departe, în inima pădurii, şi moşul făcu semn cu mâna înspre miazănoapte. Apoi continuă:

— Dumneata îţi cauţi de drum, tot înainte, pe sub poala codrului, spre asfinţit. N-ai să rătăceşti. Ca să nu te apuce noaptea în codru, să te opreşti la o aşezare de om. Noaptea în codru începe viaţa sălbătăciunilor. Ostenit cum eşti poţi cădea într-o primejdie de moarte. Şi-atunci nu-ţi mai poţi vedea părinţii. Drum bun, tinere să te bucuri de dragostea celor ce te aşteaptă acasă!

Moş Grămadă strânse capul drumeţului la piept, îl

sărută pe creştet, apoi spuse: Îţi mulţămesc că i-ai arătat prietenie fiului meu. Rămâne ca eu să-i îndeplinesc dorinţa. Dacă vreodată paşii dumitale vor mai călca pe aceste locuri, întipăreşte-ţi fântâna cu cumpănă în minte. De aici, de la Răscruci, o iei spre miazănoapte şi ai să dai de poiana atât de mult râvnită de fiul meu. Mă vei găsi pe mine în locul lui. Drum bun, dragul meu!

Cei doi bărbaţi se despărţiră ferindu-se să se privească în ochi. Moş Grămadă apucă spre miazănoapte iar străinul spre asfinţit, fiecare zorind paşii să se îndepărteze cât mai repede unul de altul. Unul se uşura de un legământ mărturisit, celălalt se înjuga la poveri strivitoare de suflet.

Tocmai către seară se întoarse acasă moş Grămadă. Părea ostenit, însă nu trăda altă schimbare la chip.

— Am întârziat Ruxandă, dar am făcut două treburi. Întâi i-am ţinut de urât, la drum, călătorului ce ne-a cinstit casa şi apoi am dat o raită pe locurile îndrăgite de mine, în tinereţă. M-am abătut şi prin, cale cam lungă şi obositoare.

poiana de la Răscruci
Însă m-am simţit tare

mulţumit. Nu mai fusesem de ani de zile pe acele locuri.

— De când te duceai cu Ilie, la vânătoare, îi aminti soţia.

— Tare aş dori să-mi ridic acolo, în poiană, o căsuţă sau un bordei. Să fim numai noi amândoi, într-un rai de frumuseţe.

— A trecut vremea pentru închipuiri, bărbate. Omul spre bătrâneţă se retrage spre sat sau târg, nu se afundă în pădure, ca o sălbătăciune. De-o fi să ne mutăm de aici, atunci ne-om duce unde se va aşeza Ilie al nostru, când se va elibera din oştire.

— Aşa vom face, Ruxandă. Ne vom muta acolo unde va fi dorinţa fiului nostru, aprobă moş Grămadă părerea nutrită de soţia lui.

De la plecarea străinului, mătuşa Ruxanda mereu lua vorba de apropiata întoarcere acasă a fiului ei. Moşul, însă, se ferea să adâncească discuţia lăsându-şi soţia să facă fel

defel de presupuneri. În felul acesta, socotea el, pregătea terenul pentru a-i spune vestea rea ce o ţinea tăinuită. Cum timpul se scurgea fără să vină vreo ştire despre fiul ei, mătuşa Ruxanda deveni tristă, gânditoare şi tăcută. Acum parcă ea ascundea o taină şi se ferea să i-o spună soţului ei. Într-o seară, înainte de culcare, mătuşa Ruxanda nu mai putu răbda apăsarea ce o înnăduşea şi izbucni în plâns.

— Tare mă tem să nu i se fi întâmplat o nenorocire lui Ilie. Mereu îl visez vesel, fie venind de la vânătoare, fie fluierând cum îi era obiceiul. Visele aceste nu-s semne bune.

— Câte nu visează omul şi nu se întâmplă nimic. Se culcă cu mintea încărcată de gânduri ce se încurcă şi în timpul somnului. Omul doarme, dar gândurile se învălmăşesc anapoda şi apar visele. Iaca şi eu m-am visat că mergeam călare. Dimineaţa m-am dat jos de pe pat şi nu de pe cal.

— Sunt vise şi vise, omule. Eu am o presimţire rea nu numai din vise ci aşa îmi spune inima.

— Şi ce-ţi spune inima, Ruxandă?

— Îmi spune rău. Ilie al nostru nu se va mai întoarce acasă.

— Doar nu s-o însurat cu oştirea sau l-o fi prins vreo fată în mrejele ei şi nu-i mai dă drumul. S-au întâmplat şi lucruri dealde astea.

— Îţi spun eu, omule, Ilie a murit. Degeaba îl mai aşteptăm.

— Cum n-ai să visezi fel de fel de bazaconii, când tu te culci cu astfel de gânduri… Dacă Ilie ar fi plecat la război, atuncea bănuiala ta ar cântări ceva. Or el a plecat la oştire, nu la război. S-a dus să înveţe meşteşugul armelor şi felul cum să-şi apere ţara.

— A murit Ilie, asta ţi-o spun eu. Să nu-l mai aşteptăm.

— Taci femeie cu astfel de prăpăstii! Ce, vrei să visez şi eu cine ştie ce bazaconii?

Mătuşa Ruxanda s-a culcat fără să mai schimbe

vreun cuvânt. I se păruse că bănuiala ei l-a tulburat pe moş Grămadă până să-l scoată din sărite.

Au urmat zile şi săptămâni şi de la Ilie nu venea nicio veste. Mătuşa Ruxanda, tot tăcută, îl urmărea pe soţul ei mereu îngândurat. Odată îl surprinse cum şedea cu capul sprijinit în coate pe masa de sub nuc. Parcă era prins în cuie, aşa nu se mişca bătrânul.

— La ce te gândeşti, omule? îl întrebă ea trecând pe lângă dânsul.

— La ceea ce îmi spuneai tu mai dăunăzi. Mă apasă o greutate pe inimă, se plânse moşneagul.

— Nu-ţi mai face inimă rea, omule. S-a întâmplat cu Ilie al nostru aşa cum ţi-am spus eu. N-a rămas decât să-i facem pomenile. Om viu nu s-a văzut să mai iasă din groapă.

— Fă tu, Ruxandă, cum socoţi tu.

Moşul s-a sculat şi a plecat afară din ogradă ca un năuc.

— L-a copleşit durerea. Dacă îl mai aţâţ şi eu, mă tem că-şi va ieşi din minţi, gândi mătuşa ţinându-şi firea.

Femeia i-a făcut pomenile după obiceiul pământului: fără zarvă, împăcându-se cu ideea nenorocului în viaţă. Bătrânul nu se împotrivi, dar spuse amărât:

— Mai bine ne făcea Ilie pomenile, decât sa de fi făcut noi Ruxandă.

— Aşa i-a fost soarta, omule! Să n-aibă parte de bucuria vieţii.

După o bună bucată de vreme, tot la vreme de seară, mătuşa Ruxanda aminti de popasul făcut de drumeţul acela străin, care-l cunoscuse în treacăt pe Ilie.

Atunci moş Grămadă socoti nimerit să descopere taina ce-o ţine ascunsă.

— Şi eu, Ruxandă, nu l-am crezut pe acel om. Când l-am însoţit până mai departe, să-i arăt oarecum drumul lui spre casă, el mi-a povestit cum a căzut într-o încăierare cu tătarii Ilie al nostru. A murit străpuns de-o suliţă, apoi îngropat cu alţi tovarăşi de-ai lui, de-a-valma în aceeaşi groapă. Aşa este obiceiul ostăşesc; cei căzuţi să fie

îngropaţi pe locul unde au murit. Cum era să cred eu o veste ca aceasta, femeie? Era de necrezut.

— A trebuit s-o cred eu din presimţirile mele. O mamă nu se înşală despre soarta fiilor ei. Ţi-a mai spus altceva, omule?

— Mi-a spus că Ilie tare ar fi dorit să-şi ridice casa lui în poiana de la Răscruci.

— Unde-o fi acea poiană, omule?

— Ştiu eu locul, Ruxandă. E o poiană pe unde este hăţaşul sălbătăciunilor. Acolo mergea Ilie la vânat.

— Ce-ar fi, omule, dacă acum la bătrâneţă ne-am ridica noi un sălaş acolo. Măcar în parte i-am îndeplini dorinţa lui Ilie al nostru.

— Ne-am simţi mai aproape de el, Ruxandă. Pentru noi aşezarea asta, casa cu toată gospodăria ei, nu mai are niciun preţ. Mai mult ne apasă decât ne uşurează. Duhul lui Ilie este în poiana de la Răscruci nu sub streaşina casei în care s-a născut.

— Atunci, omule, să mergem să ne facem un bordei în poiana lui Ilie. Vom simţi sufletul lui Ilie în preajma noastră.

— Ne vom ridica acolo sălaş de odihnă, aşa cum spui tu, Ruxandă. Dacă ne-ar fi trăit feciorul, noi tot după el am fi mers. Acum, ce folosesc toate îndemânările gospodăriei noastre, dacă am pierdut ceea ce am avut mai scump pe lume?

— La nimic nu foloseşte. Ne schimbăm locul şi ne uşurăm sufletele, hotărî mătuşa Ruxanda.

— Aşa vom face, nevastă.

În primăvara următoare moş Grămadă, săpă în malul râului Stavnic, în marginea unei poieni, groapa în care avea să instaleze bordeiul, noua lui locuinţă. Lucra cu râvnă şi spor, ca în tinereţa lui. Material de construcţie avea la îndemână, lemn şi pământ, numai putere i se cerea. Or, gândul că el îndeplinea o dorinţă a fiului său, îi dădea puterea pe care n-ar fi bănuit că o are în mădularele trupului său, îmbătrânit.

Mătuşa Ruxanda căra mâncare şi-l ajuta cu braţele ei

slabe mai mult la lipit. Vara încăperile bordeiului s-au uscat ca toaca, încât spre toamnă bătrânii aveau locuinţă uscată, liniştită şi sănătoasă. Gospodăria de la ocol au lăsat-o s-o folosească un pădurar ce avea o droaie de copii. Mătuşa Ruxanda nu şi-a luat din lucruri decât ceea ce îi era absolut trebuitor, iar moş Grămadă caprele şi câteva găini.

— Bătrânii aiştea erau buni de schimnici, spunea lumea ce-i cunoştea. Să lase ei o aşa gospodărie pentru un bordei? se întrebau unii. Însă taina ce stătea la temelia bordeiului n-o ştia nimeni decât moş Grămadă şi soţia lui.

De când moş Grămadă îşi săpase bordeiul în malul Stavnicului, soţia lui, mătuşa Ruxanda, nu mai ieşea în lume. Nici la fosta gospodărie, încărcată cu de toate, nu se mai gândea. Dacă cumva îi apărea în minte, atunci ea o socotea ca un blestem. Acolo trăise zile şi nopţi de-a rândul aşteptând întoarcerea fiului ei de la oştire, topindu-se ca o floare de sulfină lovită de secetă. Aşteptarea nu numai că i-a fost zădarnică dar îi împietrise inima ca şi cum ar fi căzut pe ea o lespede de piatră. Aici, în poiană, mătuşa Ruxanda îşi recăpătase liniştea, se simţea în preajma fiului ei, Ilie. Începuse o nouă viaţă, timp pe care-l socotea ca o ispaşă. Veştile din lume i le aducea moş Grămadă de la fântâna cu cumpănă de la Răscruci, acolo unde-şi adăpau cărăuşii boii de la jug. Cât despre mărunţişurile trebuitoare casei, acelea le aduceau, cu prisosinţă, vânătorii ce făceau goană mare în pădurea Valea Carului. Bordeiul era luminat de opaiţ, căci grăsime de porc sălbatic, pusă în budurci, era berechet. Sarea o arvunise moş Grămadă la un cărăuş care îi aducea doi bolovani, cât nişte pietre de hotar. Sfărâma din bolovan atât cât îi trebuia, restul îl ţinea la întuneric şi la uscăciune, să nu se topească. Cele două capro, cu pulpele până-n pământ, dădeau lapte gros şi gras, din care mătuşa Ruxanda îşi punea brânză la putină pentru iarnă. Borşul proaspăt nu lipsea niciodată din chiupul de lut nears, cu gust de floare de soc şi frunze de vişin. Verdeţurile şi le cultiva mătuşa Ruxanda în straturi, iar alte buruieni sălbatice bune pentru sălături, măcriş, susai,

păpădie, baraboi, acestea inundau poiana şi ierburile ce rămâneau necosite.

— Avem de toate, omule, numai de-ar fi sănătate, linişte şi pace. Ioan Botezătorul trăia numai cu rădăcini şi miere sălbatică, umbla încălţat cu nişte târlici de piele, îmbrăcat cu o blană nedubită şi niciodată nu s-a plâns de sărăcie. Cum am putea să ne plângem de lipsuri când belşugul ne înăbuşă. Am păcătui dacă ne-am arăta nemulţumiţi, spunea arareori mătuşa Ruxanda.

Totuşi le lipsea ceea ce se numeşte mângâierea bătrâneţelor. Le lipsea Ilie, despre care nu se vorbea în ascunzătoarea bordeiului. Atât se spunea când unul din soţi voia să plece pentru treburi în poiană.

— Mă duc Ruxandă în poiana lui Ilie, să văd dacă n-au făcut vreo stricăciune sălbătăciunile codrului, spunea bătrânul.

Poiana căpătase numele lui Ilie Grămadă, feciorul pădurarului bătrân. Uşa bordeiului, cu cele două ferestre, erau îndreptate spre poiană, încât cel care rămânea acasă îl putea urmări cu ochii, nestingherit, pe celălalt plecat la treburi. Niciunul dintre soţi nu ieşea din hotarele poienii înconjurată de copaci înalţi şi bogaţi în frunziş să se poată urmări unul pe altul din ochi sau din auz. Ei erau prevăzători, să nu-i pândească vreo primejdie. Cu cât pădurea îi mai mare şi neumblată cu atât ea ascunde răutăţi şi fărădelegi. Cine are pete pe suflet, acela ia calea codrului, să nu i se mai dea de urmă. Pădurea este sălaşul celor ce fug de lumina zilei, fie om, fie jivină. Aici este împărăţia celor ce fug de stăpânire şi de ruşine. Moş Grămadă ştia şi aceste părţi tainice ale pădurii şi se păzea să cadă în capcană din nebăgare de seamă.

Chiar când ieşea la prăşit sau la păscutul caprelor, el îşi lua puşca cu dânsul, cum spunea, „să nu-i trebuiască”. Când pleca în poiană, mătuşa Ruxanda îşi lua câinele după ea, tot din teama să nu i se întâmple ceva, neprevăzut. Odată i-a ieşit în cale, sărind dintr-un tufiş, un om între două vârste. Câinele a început să hamăie oprindu-l în loc pe necunoscut. Mătuşa a strigat cât a ţinut-o gura s-o audă

bărbatu-său. În câteva clipe, moş Grămadă a şi ajuns la locul încercării. Cu puşca la ochi, el l-a ţintuit locului pe necunoscut, neîngăduindu-i să facă un pas.

— N-am vrut să-i fac nimica, spuse străinul îngrozit de moarte. Am vrut să-i cer ceva de mâncare. Omul hăituit şi silit să trăiască în pădure nu poate să se hrănească numai cu poame şi rădăcini.

— Dacă eşti om de treabă, de ce nu te-ai abătut la casa mea să-ţi spui păsul şi nevoia? Cărarea prin poiană îţi arată că în această sihăstrie răsuflă suflet de om, nu de sălbătăciune, îi spuse moş Grămadă.

— Crede-mă, eu n-am avut gând vrăjmaş! şi străinul ridică mâinile în sus.

— O femeie când se află singură se teme mai mult de-un bărbat decât de-o jivină.

— Întâmplător am ajuns aici. Nu mi-am închipuit că în acest fund de pădure vieţuiesc oameni de omenie. Eu sunt un nenorocit. Lasă-mă să mă afund în întunecimea codrului. Încă n-am pierdut simţul ruşinii. Sunt îmbrăcat numai în flenduri şi nu mă pot înfăţişa la loc deschis.

— Foamea nu cunoaşte ruşinea, ea dă de-a dreptul, spuse moş Grămadă, lăsând ţeava puştii în jos. Hai la sălaşul nostru şi ţi-oi da de mâncare, îl pofti el cu bunăvoinţă.

— Dacă vrei să mă miluieşti, atunci pune-mi ceva de mâncare într-un loc mai departe de casă. Mă duc singur să ridic pomana. Îţi făgăduiesc că niciodată n-am să mă mai apropii de această poiană.

Moş Grămadă se apropie de necunoscut şi-l privi mai stăruitor. Era îmbrăcat ca o momâie, înfăşurat cu un suman, încins cu un capăt de frânghie de tei, desculţ iar pe cap purta un soi de căciulă tărcată.

— Aşa cum eşti îmbrăcat poţi băga în boli pe cel mai neînfricat bărbat, necum pe o femeie. Eu nu te întreb, omule, ce vânturi te-au mânat să ajungi în întunecimea codrului. Fiecare om îşi poartă desaga păcatelor lui. Uită-te, colo spre răsărit, la marginea poienii, se vede un paltin, cu frunzele mai şterse la culoare. Acolo să te duci peste

câteva ceasuri. Ai să găseşti atârnat de-o creangă milostenia mea pusă într-un sac. Pe urmă, caută-ţi de drum şi de necazurile tale. Dacă cumva mai ieşi la luminiş, aşa ca o arătare, s-ar putea ca un glonţ să-ţi curme viaţa, pentru totdeauna. Dacă ieşeai din tufiş înaintea mea, nu a nevestei mele, acum ascultai cu urechea ţâncul pământului.

— Să mă iertaţi că v-am făcut supărare şi nu m-aţi umilit sau pedepsit. Vă făgăduiesc că nu voi mai hălădui prin aceste locuri. Nădăjduiesc să mă întorc la casa mea, căci sorocul rătăcirii mele se apropie de sfârşit.

— Ai avut vreun blăstăm, omule? îl întrebă mătuşa Ruxanda, înduioşată.

8 – Movila lui Faur

— Blesteme cad pe oameni într-un fel sau altul. Unii se blestemă singuri. Eu singur m-am blestemat să-mi părăsesc casa. Până acum mi-am ispăşit blestemul.

Omul rufos făcu o plecăciune, apoi dispăru iarăşi în tufăriş. Moş Grămadă spuse îngândurat:

— Noi, Ruxandă, ne-am părăsit casa pentru un temei pe care numai noi îl ştim. Cine ştie ce apasă pe inima acestui nenorocit? Hai acasă. I-am făgăduit milostenie şi trebuie să i-o duc la locul arătat. Când ajuţi pe un om lipsit, atunci nu trebuie să-l umileşti prin iscodiri.

Nu peste multă vreme de creanga paltinului rotat, atârna un sac legat la gură. În el, mătuşa Ruxanda pusese cu mina ei un rând de haine mai vechi, schimburi, opinci şi obiele, căciulă şi o bârneaţă, toate din zestrea lui moş Grămadă. Peste rufărie, tocmai la gura sacului, ea adăugă o legătură cu merinde, pâine, două hălci de slănină, ceapă, sare şi usturoi, hrană pentru drum lung.

— Nu mă aşteptam să-mi facă atâta bucurie omul acesta care m-a speriat, spuse ea când moş Grămadă lega sacul la gură.

— Cine ştie ce fel de bucurie ai fi avut dalcă străinul acesta era un răufăcător iar tu nu mă chemai în ajutor? Nu este mai mare blestem pe lume, decât acela când omul trăieşte singur. Căsnicia de asta-i lăsată pe lume, ca soţii

să se îndemâneze unul pe altul. Ce se va întâmpla atunci când unul din noi va rămâne singur? zise moş Grămadă şi umflă sacul plin cu bunătăţi, în spate, îndreptându-se spre copacul din marginea poienii.

Întrebarea pe care şi-o pusese moş Grămadă, despre singurătate, se înfipse ca un ghimpe în inima mătuşii Ruxanda.

— Ce m-aş fi făcut eu în poiană, cu străinul acela, dacă bărbatul meu n-ar trăi? Oare nu ne aşteaptă şi pe noi vreun blestem din acelea amintite de omul acela fără căpătâi?

Întrebările acestea n-au fost scoase niciodată din tainiţa sufletului mătuşii Ruxanda, de teamă să nu deschidă o rană alăturea de aceea lăsată de pierderea fiului ei.

Nici n-a ajuns bine acasă, la bordei, şi din drum moş Grămadă văzu cum un chip de om dezlega sacul de creanga paltinului. Străinul se dosise prin apropiere şi aştepta, cu nerăbdare, darul din care să-şi împrospăteze puterile pentru pribegia lui chinuitoare.

— O întâmplare nedorită dar plină de învăţăminte, Ruxandă! spuse moşul căutând un capăt de treabă mai departe de uşa bordeiului pentru a nu mai începe vorba despre un fapt tulburător, abătut peste liniştea căsniciei lui. Tot din acest temei nemărturisit, mătuşa Ruxanda îşi găsi şi ea alte treburi în casă, ferindu-se să mai ia vorba despre întâmplarea ce-o vârâse în sperieţi. Acum o rodea la inimă problema singurătăţii, deschisă de apariţia străinului.

Parcă erau înţeleşi, din ziua aceea bătrânii n-au mai vorbit despre întâmplarea din poiană. Numai că mătuşa Ruxanda nu s-a mai dus singură mai departe de vatra din faţa bordeiului. Treburile în poiană le făceau împreună ori numai moş Grămadă singur. Ea singură niciodată.

Începuse să cadă bruma şi odată cu ea se ofileau frunzele, cădeau şi ele la pământ, fluturând jucăuşe în văzduh. Toamna nu lasă urmele tristeţii mai adânci decât pe haina înverzită a pădurii. Vântul nu mai foşneşte printre

frunze ci şuieră printre crengile goale, lipsite de frumuseţe şi viaţă.

— Se apropie sorocul când vom avea oaspeţi, îi aminti moş Grămadă nevestei sale de goana vânătorească ce se apropie.

— Să vină sănătoşi, vânătorii! Cum i-am primit altă dată vom fi în stare să-i primim şi acuma, cu voie bună şi cu ceea ce avem. Mămăligă şi topitură avem din belşug, sănătate să fie. Dărnicia e a lor nu a noastră. Noi ne alegem cu folosul, căci ei vin încărcaţi cu de toate şi ne copleşesc cu felurite daruri. Nici nu le-am putea întoarce o răsplată pentru dărnicia lor.

— Numai dacă ar fi vreme bună, să mâie o noapte aici în vatra bordeiului în jurul unui morman de jar, cum le este obiceiul, spuse bătrânul, îngrijorat.

— Vremea îşi are crugul ei, nu se schimbă după vrerea omului. S-or uita şi dânşii pe cer. să nu încingă luna ţărcălanii, căci atuncea se zburleşte vremea. Nu-i timp bun pentru goană, îi răspunse mătuşa Ruxanda ca una ce presimţea unele semne în schimbarea vremii.

— Cum o fi, cum n-o fi, dar de oaspeţi nu scăpăm. Vom mai afla şi noi veşti din larga lume pe care am părăsit-o, spuse moş Grămadă, înviorat.

— Veştile pentru noi sunt poveşti, omule. Să ne amăgim zilele căci sfârşitul nostru singuri ni l-am hotărât. Noi am împlinit o dorinţă a lui Ilie, feciorul nostru, şi nu ne mai gândim la lume. Pentru noi toate au un singur capăt.

— Aşa este, nevastă, cum spui tu. Totuşi, noi îi vom primi cu voie bună.

— Cum i-am primit şi altă dată. Aleanul nostru nu-l vom descoperi altora. La veselia oaspeţilor vom răspunde şi noi cu veselie. Oaspeţii noştri vin să se veselească, nu să asculte bocete şi văicăreli.

Într-o seară poposi un pădurar în faţa bordeiului. El aducea vestea că a doua zi calabalâcul vânătorilor se va opri la fântâna de la Răscruci. Acolo se vor opri căruţele cu căruţaşii, iar vânătorii cu gonacii vor fi oaspeţii lui Gavril Grămadă. Crainicul avea poruncă să-i spună lui moş

Grămadă, ca dânsul să aleagă locul de hăituială, fiind cunoscător al vadului sălbătăciunilor şi meşter în ale vânatului.

— Planul îl am eu în minte numai să văd pe oaspeţi în bătătură. Lanţul gonacilor îl întindem din creasta dinspre Iazul Porcului şi-o ia la vale, spre Stavnic. Aici, jos la marginea pădurii va sta lanţul vânătorilor, să aibă câmp deschis. Ce scapă cu viaţă din pădure nu scapă din bătaia puştii, când ochiul nu-i stingher de oprelişte, schiţă moş Grămadă planul pentru a doua zi.

— Omul meu doar de sfaturi mai este bun, se amestecă mătuşa în vorbă.

— La urmă se va vedea dacă sfatul meu a fost bun ori ba. Nu-i voi, femeie, să alerg şi eu, băutind prin pădure, ca un gonaci? Tinereţea s-a dus pe apa Sâmbetei. Cu sfatul mă mai mângâi şi eu, îi răspunse moş Grămadă, fără supărare.

Crainicul rămase peste noapte în bordeiul lui moş Grămadă mai mult stând de vorbă în jurul vetrei cu jar mocnit din încăperea din faţă decât să închidă ochii. Asculta din păţaniile lui moş Grămadă de pe vremea când era el pădurar tânăr.

— Mai lasă cu polojeniile tale, Gavril! Omul are nevoie de odihnă, noaptea trece şi el n-a închis un ochi.

Mâine va umbla tehui din pricina ta, strigă mătuşa Ruxanda din cealaltă încăpere a bordeiului.

— Cu un bărbat ca al dumitale eu nu cred să mă mai întâlnesc. De la el am de învăţat multe lucruri din meseria noastră. Pădurea are multe taine pe care nu orice pădurar le poate pricepe şi dezvălui. Cu somnul mă întâlnesc când vreau, pun capul jos şi ajung pe cealaltă lume. Cu un om ca moş Grămadă nici în vis nu mă întâlnesc, îi răspundea oaspetele treaz de vraja povestirilor depănate de gazda sa.

Odată cu răsăritul soarelui începură să curgă spre bordei şiruri, şiruri de oameni încărcaţi cu fel de fel de hamalâcuri în spate. Erau vânătorii însoţiţi de hăitaşi şi câinii lor. Parcă erau bejenari ce-şi schimbau locul pentru totdeauna din pricina năvălirii tătarilor. Vatra din faţa

bordeiului se umplu de lume pestriţă ca la iarmaroc. Poiana răsuna de larma şi vânzoleala oaspeţilor plini de veselie. Unii din vânători îşi descărcau poverile din spate, alţii îşi potoleau câinii ţinându-i de zgardă iar gonacii se strângeau pâlcuri, pâlcuri şoşotind între ei despre frumuseţea priveliştii ce le desfăta ochii.

— Noroc, moş Grămadă! Ţi-au venit ostenitorii să-ţi mănânce mălaiul din buduroi. Bucuroşi de oaspeţi flămânzi şi însetaţi? strigă un vânător să potolească larma dimprejur.

— Întreab-o pe mătuşa Ruxanda, căci lăcustele pe capul ei au căzut, îi răspundea altul din grămadă.

— La mine în casă cântă cocoşul nu găina. Bine venit este în palatul meu săpat în pământ tot omul flămând şi însetat de gânduri bune. Unde n-om putea sta înainte cu fapta, acolo vom sta cu inima. La nişte bătrâni, aşa cum suntem noi, numai inima ne-a rămas fierbinte. Drept mărturie a bucuriei noastre, a gazdelor, pentru cinstea ce ne-o faceţi cu veselia dumneavoastră, eu ridic căciula în sus şi o bufnesc de pământ, să huiască ca o bombardă. Fiţi bineveniţi, dragi oaspeţi, şi mult belşug vânătoresc în fapte şi poveşti! şi moş Grămadă trânti căciula în bătătură de i se croi dosul din piele de ied.

Mătuşa Ruxanda nu mai pridídea cu primirea feluritelor daruri pe care le căra şi le aşeza în încăperea din fund a bordeiului. Acolo era cămara de alimente, într-un cotlon săpat în peretele bordeiului, uscat şi feţuit cu lut.

— Veselia îi mai bună să fie la urmă decât la început. Dacă sfârşitul este – bun atunci toată lucrarea este bună. Eu am tocmit planul cum să se desfăşoare goana de azi. Nu e vreme de pierdut cu zarva şi şăguiala. Hodiniţi-vă şi vă ospătaţi din uşurel timp de-un ceas, pe urmă la treabă. Puşcaşii vor rămânea aici, să meargă cu mine la câmp deschis, dincolo de Stavnic, sub poala pădurii. Eu voi arăta locul fiecărui vânător după bătaia puştii lui. Gonacii vor pleca cu pădurarul ce ni l-aţi trimis aseară, să cuprindă pădurea dinspre Iazul Porcului, ca un lanţ în coardă, să nu scape vânatul îndărăt. Gonacii, hăulind, vor pogorî la vale,

hăituind sălbătăciunile; puşcaşii vor aştepta să le cadă norocul în palmă dacă ştiu să ochească şi să tragă când sălbătăciunea a intrat în bătaia puştii. Aista-i planul meu, spuse moş Grămadă în gura mare.

— Aista rămâne şi al nostru. Cine cunoaşte pădurea şi meşteşugul vânătoresc numai acela are cuvântul şi hotărârea. Gonacii să plece acum cu caimacamul lor în frunte spre coama de la Iazul Porcului iar noi vom rămânea aici la porunca lui moş Grămadă. îmbucă fiecare din ce are, ospăţul pe-ndelete se va face la sfârşit, după datina vânătorească. De odihnit nu-i vorbă, căci ne-am odihnit venind în căruţe. Întâi la treabă şi pe urmă la îndestulare, porunci un vânător cu mustaţa sură şi glas de clopot.

Porunca a pus capăt larmei, gonacii strecurându-se şiruri, şiruri, ca furnicile, spre coama de la Iazul Porcului.

— Cei patru de la coadă rămâneţi aici, porunci iarăşi vânătorul cu mustaţa surie ultimilor gonaci din şirurile celor afundaţi în pădure. Voi veţi sta la îndemâna mătuşii Ruxanda la adus lemne, la cărat apă, la pregătirea ospăţului pentru sfârşitul goanei. Un ospăţ vânătoresc este mai îmbelşugat decât „o masă împărătească. Aici se cere pricepere şi muncă.

— Las’ că le arăt eu rostul fiecăruia. Numai să asculte de sfaturile nevestei mele şi toate celea vor merge ca pe roate. Nevastă-mea nu are pereche la fripturi pe jar sau la crăcană. Doar eu am dăscălit-o şi acum ea m-a întrecut. Nici noi, puşcaşii, nu vom zăbovi mult la uşa bordeiului, căci sălbătăciunile mai sprintene au şi început să se tulbure. Cum începe a hui pădurea, ele o şi iau spre luminişuri, să scape de primejdie…

— Câteva clipe tot mai rămânem locului, să cinstim câte un gât de băuturică. N-am purtat degeaba ploştile la şold, îl opri un vânător pe moş Grămadă din sfat.

— Vom cinsti, de bună seamă, că aşa este obiceiul, însă, băutura ameţitoare slăbeşte puterea ochiului şi moleşeşte mâna, ca o cârpă. Un vânător afumat de băutură împrăştie alicele în vânt. Câte-o duşcă şi atât, porunci moş Grămadă, apropiindu-se de nevastă-sa, să pună amândoi la

cale treburile cu pregătirea ospăţului.

În vreme ce vânătorii îşi cercetau uneltele şi se sprinteneau de poveri, Moş Grămadă rândui pe cei patru oameni de serviciu la rosturile lor. Ciocni şi cu ei un păhăruţ de rachiu, îşi luă puşca la umăr şi ledunca la şold, apoi ridică mâna dreaptă şi arătă direcţia încotro avea să-l urmeze ceata de vânători. Larma din jurul bordeiului dispăru ca şi cum n-ar fi fost. Se auzea numai schelălăit de câine ţinut în zgardă. După vreun ceas de vreme, moş Grămadă hotăra locul fiecărui vânător sub poala pădurii. Pe câţiva din ei îi împrăştie mai departe, în câmp, să ucidă vânatul scăpat din lanţul puşcaşilor din prima linie. Moş Grămadă se aşează şi el printre aceştia mai îndepărtaţi, să aibă priveliştea mai largă pentru ochii lui obosiţi de mulţimea anilor. Îşi alesese o viroagă săpată în pământ de viituri de ape, ce se întindea ca o covată pe întinsul şesului de pe valea Stavnicului.

Vremea era liniştită, cu soare molatec, nicio umbră de nor nu zbura în văzduh, aşa cum sunt zilele de toamnă după ce se topeşte bruma. Totuşi, în văzduh părea că pluteşte o nelinişte tulburătoare, ca la apropierea unei furtuni. Era neliniştea produsă de aşteptare şi de nerăbdare, o stare de încordare sufletească pentru lucrări neprevăzute.

Porunca era dată şi acceptată. Niciun vânător nu-şi părăseşte locul. Vânatul lovit rămâne acolo unde a căzut. Adunarea vânatului se va face numai când se sfârşeşte goana, atunci când nu mai este primejdie ca omul să împuşte pe om din greşeală.

După vreo două ceasuri de aşteptare se sloboziră primele pocnituri. Începuse să cadă în cursă vânatul mic, iepurii şi vulpile. Hăulitul gonacilor încă nu se auzea de urechile vânătorilor; dar sălbătăciunile simţiseră apropierea primejdiei. Cum se auzea pocnitura se şi vedea cum iepurele sau vulpea făcea saltul morţii în văzduh ca să nu se mai ridice de la pământ, unde cădea ca un bolovan aruncat. Care scăpa şoldit din linia întâia de trăgători, îşi găsea sfârşitul pe câmp deschis, doborât de focurile

puştilor vânătorilor împrăştiaţi în depărtare.

Abia pe la amiază a început să se audă huietul produs de gonaci prin chiuituri, strigături şi loviri cu pari în trunchiurile copacilor. Părea că fierbe pădurea Valea Carului, aşa forfotea un zgomot surd şi neîntrerupt. Şi totuşi vânatul mare nu se dădea scos din întunecimea codrului bătrân, iar vânatul mic nu se arăta prea bogat.

— Nădejdea este la porci sălbatici. Ei vin în cârduri tocmai la urmă, îşi spunea moş Grămadă potolindu-şi neliniştea.

Împuşcase şi dânsul doi iepuri şi o vulpe, sălbătăciuni ce căutau să scape cu viaţă copcând pe găvanul viroagei.

Cum de la locul lui avea cea mai largă privelişte, moş Grămadă îşi putea da seama de recolta vânatului. El nu era mulţumit. Deodată auzi o pocnitură şi apoi alta în dreapta lui. Îşi îndreptă privirea într-acolo. Văzu o matahală ce se ridica de la pământ, apoi iar se lăsa în jos, ca un om beat. Mai auzi o pocnitură şi matahala nu se mai ridică. Scăpase din bătaia puştii unui vânător dar intrase în bătaia altuia, de unde nu mai avuse scăpare.

— Numai că urs a fost dihania aceea, îşi spuse moş Grămadă, bucuros că roadele goanei începeau să se vadă aievea.

Altă pocnitură urmată de un muget şi moşul văzu cum un cerb, cu coarnele pe spate, făcu câteva salturi apoi se prăbuşi la pământ, mişcându-şi picioarele subţiri ca nişte fofeze.

— Merge bine vânătoarea. N-am să mă fac de râs cu planul meu, îşi vorbea sieşi moşul, încărcându-şi şi el puşca cu poşte pentru vânat mare.

Acum pocniturile se îndesau odată cu mărirea zgomotului în pădure şi coborârea soarelui pe cer. Moşul îşi concentra atenţia numai pe porţiunea cât bătea puşca lui, renunţând să mai urmărească lucrul celorlalţi tovarăşi de vânătoare.

— Poate îmi cade şi mie ceva mai de soi, să am şi eu cu ce mă mândri. Iepuri, la o adică, împuşcă şi femeile. Să duci acasă doi-trei iepuri în tolbă, asta nu-i mare scofală.

Cum cântărea în minte preţul vânatului, numai că văzu cum scăpase la drum întins, pe vadul viroagei, un lup de toată frumuseţea. Copcele lui erau bine şi una cu pământul. Moşul lăsă fiara să-i treacă pe la coastă şi o lovi din spate să nu-i strice frumuseţea de cap. O singură pocnitură şi fiara făcu o tumbă peste cap, întorcându-şi chipul spre vânător cu trupul înţepenit şi dinţii înfipţi în pământ.

— Pentru obrazul meu, eu sunt mulţumit cu atâta. Să nu să zică că sunt un cheag neputincios. Fiara împuşcată îmi va sta ca mărturie ce fel de vânător am fost eu în tinereţă. Oh! dacă ar fi trăit Ilie al meu? şi moş Grămadă simţi o apăsare pe inimă.

Pocniturile se înteţeau încât nu mai puteau fi urmărite cu auzul. Părea că s-a început o luptă pe viaţă şi pe moarte, un adevărat război. Năvăleau sălbătăciunile, mari şi mici, de-a-valma, parcă ar fi fost mânate de potop. Până şi văzduhul era plin de lumea zburătoarelor. Vocile răguşite ale gonacilor produceau un zgomot sălbatic, înfiorător chiar şi pentru aceia ce cunoşteau rostul hăituielii.

Acuma venise şi rândul vânătorilor pitulaţi în câmp deschis. împuşcau pe nerăsuflate în vânatul bezmetic şi uluit. Vânatul mărunt era lăsat să le scape, doborând numai sălbătăciuni mari, capre, lupi şi porci sălbatici.

Când valul de sălbătăciuni a trecut peste lanţul vânătorilor, ca un puhoi nestăvilit, iar vânatul s-a rărit, moş Grămadă puse la gură cornul lui de pădurar şi sună prelung, în răstimpuri. Era semnalul de încetarea împuşcăturilor căci pe sub poala pădurii se iţeau gonacii obosiţi. Liniştea se pogorî mai grea, peste tot întinsul înconjurător, ca după o furtună năprasnică. Vânători şi gonaci erau sleiţi de oboseală, veseli însă, ca după o mare izbândă. Gonacii mai tineri, îmboldiţi de simţul curiozităţii, au început să alerge pe câmpul cu iarba uscată de brumă, cercetând, cu privirea lacomă, sălbătăciunile ucise de alicele şi poştele vânătorilor.

Moş Grămadă se urcă pe un tăpşan, sună iarăşi din

corn semnale scurte, ţinând mâna stângă ridicată în sus. Era semnalul de adunare. În câteva clipe toată lumea era adunată pe tăpşan.

— Nu-i vreme de pierdut, căci soarele nu stă ţintuit pe cer. Seara se apropie când întunericul pune stavilă ochilor. Toată lumea merge să culeagă vânatul împrăştiat pe câmp. Multe sălbătăciuni au căzut mult mai departe decât bătaia unei puşti. Vânătorii cu câinii lor să descopere mortăciunile iar gonacii să le aducă, aici, la grămadă. Numai vânatul mare să se ştie de cine a fost împuşcat. Încolo, totul se strânge la hurtă. Eu, unul, nu mă pot făli decât cu un lup. Ciurucul nu-l iau în seamă.

— De unde-o luăm, moş Grămadă? întrebă tot vânătorul cu mustaţa sură.

— De la poala pădurii, de unde este grosul, spre câmp deschis. Mergeţi tot în lanţ, cât mai apropiaţi, cercetaţi tufele şi gropile, căci sălbătăciunea chiar când o loveşte moartea se ascunde. Tot vânatul să fie rânduit pe mărime şi soiuri. Poate va fi nevoie să se aducă câteva căinţe de la Răscruci pentru încărcatul vânatului mare.

— Înapoi, la poala pădurii! Fiecare vânător să meargă pe postata lui, căci numai el ştie ce i-a trecut pe sub ochi, ce anume a împuşcat şi ce i-a scăpat din puşcă, porunci tot cel însemnat cu mustaţa sură.

Porunca fu ascultată, fără împotrivire şi culesul vânatului începu cu de-amănuntul. La vânatul mare, porci sălbatici, capre şi lupi se opinteau mai mulţi gonaci târâind, ca pe buşteni, leşurile grele. Fiecare leş era pus la rând după mărime. Numai iepurii şi vulpile erau aruncate la grămadă, ca bostanii. Cele mai frumoase bucăţi în tot vânatul erau doi cerbi şi o ursoaică.

— Să se ducă cineva la Răscruci, să cheme cinci căruţe cu pomoştină şi loitre. Nu-i chip să se ducă până la bordeiul meu atâta amar de vânat numai cu spatele şi mâinile, spuse moş Grămadă, mândru că planul lui de hăituială nu dăduse greş.

Până să vină căruţele, câmpia a fost cercetată până hăt departe, găsindu-se şi sălbătăciuni încă vii, numai

rănite. Acelora li se ridica viaţa cu jungherul. Oboseala lucrătorilor morţii dispăruse din trupurile lor vlăguite numai la vederea belşugului adunat în urma muncii şi priceperii în meşteşugul vânătoresc. Fiecare vânător începu să-şi arate destoinicia înflorindu-şi isprăvile cu zorzoanele închipuirii, izvor nesecat al poveştilor vânătoreşti.

Odată cu lăsarea întunericului, cele cinci căruţe, încărcate cu vânat şi calabalâc, se opreau pe aria bătătorită din faţa bordeiului lui moş Grămadă.

O lumină roşietică, odihnitoare, se răspândea peste aria poienii lui Ilie de la rugurile aprinse cu lemne şi cioate aşezate clit pe mormane de jar dogoritor.

Două mămăligi răsturnate pe pânză de cânepă şi acoperite cu şervete groase din buci răspândeau un miros de mălai din popuşoi ciocantini, răscolitor al poftelor aţâţate. Mătuşa Ruxanda probăluise vremea sosirii ostenitorilor şi pregătise mâncarea mult dorită, mămăligă caldă cu topitură şi jumări. Alte două ceaune cu apă clocotită aşteptau să fie pus mălaiul dacă gurile flămânde nu se lăsau săturate cu ceea ce era pregătit.

Căruţele au fost descărcate şi vânatul împrăştiat să se răcorească.

— N-are să ajungă la atâtea guri ceea ce ai pregătit, Ruxandă, spuse moş Grămadă ca un cunoscător al lăcomiei gonacilor.

— Apă clocotită este, mălai berechet iar focul arde nestins. Tot omul ştie să facă o mămăligă după gustul său. Îngăduit este fiecăruia să-şi facă mămăliga şi topitură după poftă şi gust. Noaptea asta-i hărăzită pentru mâncare şi poveşti, mai puţin pentru odihnă. Să se simtă tot omul descărcat de griji, măcar aici în inima pădurii îi răspunse mătuşa acoperită în glas de larma ce se înteţea.

— Am să stau eu de strajă, să fie mulţumită gloata. Tu să-ţi cauţi de-ale tale, nevastă, să te culci devreme. La cisla vânătorească gura multe vorbeşte, multe şi nevrute, mai mult cuvinte de ponos decât de folos. Unele vorbe aruncate în vânt zgârie auzul de femeie, îi mai nimerit să ţi

le închipui decât să le auzi. Până dimineaţă mă descurc eu cu primirea oaspeţilor noştri.

Mătuşa Ruxanda se depărtă de uşă până unde se descărca vânatul.

— Prăpăd s-a făcut în sălbătăciuni, bărbate! Nomol de vânat, nu altceva. Asta nu-i semn bun. O să ne ocolească jivinele de frica morţii, şi mătuşa intră în bordei, să-şi vadă de rostul ei.

Acum intră în joc vânătorul cel cu mustaţa sură, poruncind:

— Până ce noi vom cinsti din băuturica ce ne-am adus-o, zece gonaci să vină să mănânce, pe săturate. Pe urmă aceştia să treacă la jupoiat vânatul pentru fript la crăcană sau pe cărbuni fără spuză. În noaptea asta somnul ne va fi iepureşte. Vom ospăta cu rândul şi pe aşezate. Vrednic este muncitorul de munca sa!

Zece gonaci s-au aşezat roată în jurul unui ceaun cu buza ruptă în care pluteau în grăsime jumări şi bucăţi de carne de porc. Cu dărâbul de mămăligă în mână, toţi se îndemnau să golească ceaunul de topitură şi să plece la treaba hotărâtă. Ceilalţi tovarăşi aşteptau să le vină rândul, uitându-se cum se turna în ceaune mălaiul pentru alte mămăligi. Vânătorii, obraze mai subţiri, adunaţi ciotcă, se cinsteau din clondire şi ploşte cu băutură tare. Ospăţul lor adevărat avea să-l înceapă cu vânat fript la crăcană, godac sălbatic şi carne de capră. Până atunci se dezlănţui o vânzoleală în jurul rugurilor aprinse aşa cum se întâmplă la nunţile de ţigani corturari. Umbre mari şi deformate se proiectau pe fundalul negru ai copacilor, ca a unor urieşi din basme. Larma gurilor flămânde răsuna învălmăşit, fiecare ostenitor căutând să-şi ¿pregătească un locşor pentru petrecere şi odihnă. Unii cărau frunziş să-şi facă culcuş moale aproape de bătaia dogoritoare a focului, alţii povesteau cu haz din cele păţite în desfăşurarea goanei. Numai după ce gonacii au fost potoliţi şi caprele jupuite iar leşurile lor străpunse de grindei şi puse pe crăcăni, vânzoleala se domoli. Toată lumea se aşează roată în jurul vetrelor pe care jarul dogorea carnea proaspătă, fiecare

aşteptând să se înfrupte cu o halcă rumenă şi cât mai mare.

Ospăţul începu după ce vânătorul cu mustaţa sură sună din corn, trecând printre cetele chinuite de poftă.

— S-a dat dezlegare pentru ospăţ, oameni buni. Luaţi-o domol, să nu vă betej îţi stomacurile. N-aş vrea să vă amintiţi, cu părere de rău, de baieramul vânătoresc ce l-aţi făcut la bordeiul meu. Nu vă alungă nimeni, nu vă sileşte nimeni, luaţi-o domol căci graba scurtează viaţa omului, spuse moş Grămadă celor ce aveau urechi de auzit.

— Goană ca aceasta nici am mai văzut vreodată, spuse unul din mulţime.

— Când este belşug, atunci este şi voie bună, răspunse un altul.

După miezul nopţii larma se potoli, unii povesteau în şoaptă alţii dormeau. Îndestularea îi mulţumise pe toţi, vânători, gonaci şi căruţaşi.

Moş Grămadă se retrase în bordeiul său mulţumit şi el de felul cum se desfăşurase tipicul vânătoresc. În bordei, cum deschise uşa, auzi vocea mătuşii Ruxanda.

— Omule, tu eşti?

— Eu nevastă. Am venit să mă lungesc oleacă pe pat. Nu mă simt prea bine.

— Te-i fi dat la mâncare de-a-valma cu ceilalţi, fără să ţii socoteală că baierile nu te mai ţin, îl învinui mătuşa.

— Lacom n-am fost eu în tinereţă, acuma nici atâta. Însă altceva mă roade la inimă, Ruxandă.

— O fi scăpat vreunul cuvânt de ocară şi n-ai putut să-i răspunzi căci erai gazdă. Se întâmplă astfel de lucruri când băutura se ridică la cap şi omul nu-şi mai dă socoteală de ce vorbeşte. Noaptea, în pădure, omul n-are cum se ruşina, căci întunericul îi ascunde obrajii. Lumea îi umplută cu fel de fel de oameni, mai mult neobrăzaţi decât cu obraze cinstite.

— Glume au zburat multe, ca între vânători, dar cuvinte nesăbuite eu n-am auzit. Oamenii au fost cuviincioşi şi veseli. Altă ceva mă roade la inimă, Ruxandă.

Oh! dacă ar fi trăit Ilie al nostru, să fi luat şi el parte la această goană, atunci le-ar fi arătat el probă de vânător. Lipsa lui Ilie mă doboară, nu vorbele de clacă aruncate în dodii.

— Culcă-te, omule, să aţipeşti puţin. Te-a ajuns oboseala încât nu mai poţi stăpâni gândurile, spuse mătuşa Ruxanda, ferindu-se să amintească de fiul ei.

Moş Grămadă se lungi pe pat şi adormi. În schimb, mătuşa Ruxanda nu mai putea închide ochii, căci soţul ei, fără să vrea, îi deschisese rana sufletului pururea sângerândă. O stare de moleşeală îi cuprinse tot trupul, ca o toropeală de febră, încât nu se sculă din pat decât după ce se trezi moş Grămadă.

Ce s-a mai întâmplat în lunca vânătorilor şi a gonacilor până la răsăritul soarelui, lucrul acesta rămânea fără urme. Oamenii aveau să plece din poiana lui Ilie purtând fiecare amintirea unei nopţi de pomină.

Când moş Grămadă a ieşit din bordei, văzu că era aşteptat. Rămăseseră numai vânătorii, sprinteni de poveri. Gonacii şi căruţaşii plecaseră la fântâna de la Răscruci, locul lor de adunare. Pe locul unde se ridicau decuseară mormane de jar, acum nu mai erau decât urme de cenuşă împrăştiată. Se făcuse curăţenie ca în palmă. Nu se cunoştea de fel că acolo fusese în timpul nopţii limoste de oameni.

— Te-ai dat cu somnul, moş Grămadă? îl întâmpină tot vânătorul cu mustaţa sură. N-am vrut să te trezim, destul că ţi-am făcut părăduială. Vom fi iertaţi. Cine ştie dacă vom mai veni curând la casa dumitale!

— M-am dat pradă somnului, asta o văd şi eu, spuse moş Grămadă liniştit, încercând să pară înviorat, deşi gânduri grele îl frământaseră, chinuindu-l. Chipul falnic al lui Ilie, fecioru-său, îl ţinuse treaz.

Altă dată somnul nu se prindea de mine. Se vede că bătrâneţa îşi cere dreptul la odihnă, chiar fără voia mea. Aşa este alcătuită firea omului să nu le poată cuprinde pe toate. Mintea zboară pe unde nu te aştepţi, trupul rămâne pe loc. chilug, greu ca plumbul. M-aş simţi umilit dacă

lipsa mea din mijlocul vânătorilor ar fi socotită ca necuviinţă.

— Nici gând de astfel de veyrbe, moş Grămadă. Şi noi am fost doborâţi de oboseală. Cine s-a simţit în stare s-a înveselit, cine nu s-a odihnit. Atâta pot să spun, goană ca aceasta, cu atât belşug de vânat, eu n-am mai întâlnit. Noi îţi mulţumim, moş Grămadă pentru bunăvoinţă şi ospitalitate. Dacă v-am pus pe zdruncin, mai cu seamă pe mătuşa Ruxanda, noi vă cerem iertare amândurora. Acum la plecare, noi, vânătorii, v-am dăruit unele mărunţişuri, adunate în două lăzi. Tot lucruri de folos casnic. În pădure omul nu se poate gospodări cu de toate, ca acela ce trăieşte între vecini.

— Omul împăcat cu sine nu ţine la răsfăţ. Se mulţumeşte cu puţin, cu cât îi este trebuitor la amăgitul zilelor zburătoare. Totuşi, inima mea nu rămâne rece la grija vânătorilor faţă de casa mea. Eu le mulţumesc tuturor şi le cer iertare că nu le-am putut sta înainte cum s-ar fi cuvenit. Nici în viitor nu le-aş putea făgădui o primire mai aleasă, căci nu am îndemânări în singurătatea în care trăiesc. Eu şi cu nevastă-mea trăim la fel cu sălbătăciunile pădurii, mulţumiţi cu ce avem.

— Acum rămâne să ne vedem în lume, acasă la unul din noi, îl pofti căimacanul vânătorilor.

— La aşa ceva să nu vă aşteptaţi. Cel mai lung drum al meu este până la fântâna de la Răscruci. Nu mă pot despărţi de poiana lui Ilie, spuse moş Grămadă cu voce mai mult în şoaptă.

Mătuşa Ruxanda se apropie şi ea de soţul ei, spunându-i:

— De ce atâta grabă pe oaspeţii noştri? Obişnuit gonacii plecau iar vânătorii mai rămâneau la noi. De bună seamă, nu s-au simţit omeniţi, bărbate?

— Nici eu nu-mi pot da seamă, nevastă.

— Nu vă puneţi astfel de întrebări. Plecarea în zorii zilei de la casa dumneavoastră am hotărât-o mai dinainte. Noi vă mulţumim pentru ospitalitate şi omenie. Aşteptăm să ne întoarceţi vizita, şi vânătorul cu mustaţa sură făcu o

plecăciune gazdelor, apoi se îndreptă spre ceata celor ce-l aşteptau să pornească la drum.

Moş Grămadă şi soţia lui îl petrecu cu privirea până când şirul de vânători dispăru în ascunzişul desişului copacilor îmbrăcaţi în zale de aramă.

În depărtare se auzea chiuitul gonacilor şi al căruţaşilor ce dădeau semnalul vânătorilor că s-au pornit la drum întins.

— Rămânem singuri, Ruxandă.

— Singuri, bărbate. Singurătatea este fericirea noastră. În lume dacă rămâneam, noi de mult nu mai eram printre cei vii. Aici duhul lui Ilie, feciorul nostru, ne întăreşte. Părinţii nu trăiesc decât din dragostea pentru copiii lor. Ori dragostea noastră o vom înmormânta în poiana lui Ilie. Ce este cu lăzile acestea, omule? întrebă mătuşa Ruxanda, arătând sprei lăzile lăsate lângă colţul bordeiului.

— Daruri, femeie. Ai uitat de dărnicia vânătorească?

Ca să nu mai adâncească vorba despre feciorul lor, adâncioi găsiră prilejul nimerit să scotocească prin lăzi. Fel de fel de lucruri le trecură prin mâini, unele mai atrăgătoare decât altele.

— Bune sunt toate, Ruxandă. Cui să folosească? Oh! dacă ar fi trăit Ilie.

— Vezi, omule, de caprele noastre. De când cu oaspeţii noi le-am cam uitat.

Moş Grămadă apucă spre poiata caprelor iar mătuşa Ruxanda intră în bordei, fiecare căutând să nu-şi mai amintească de durerea ce le seca inimile.

Trecuseră vreo două săptămâni de la goana din pădurea Valea Carului. Bruma nu se lăsa alungată de razele neputincioase ale soarelui de toamnă târzie. Vântul şuiera printre crengile văduvite de frunze, prevestind apropierea viscolului. Caprele nu se mai îndepărtau de ţarcul în care era adunat fânul, decât mânate din urmă. Găinile nu se coborau de pe stinghiile din poiată decât la mâncare. Numai câinele era mai harnic, hămăind şi alergând după zborul păsărilor sălbatice ce roiau prin

preajma bordeiului. Pe vatra cuptorului din prima încăpere a bordeiului focul aprins cu cioate ardea necontenit.

— Nu ţi se pare, bărbate, că iarna ce vine va fi grea? spuse mătuşa Ruxanda trecând pe lângă moş Grămadă în drum spre poiată.

— În pădure, la dos, toate iernile sunt la fel. Iarna aici nu e grea decât atunci când se ridică troienele cât casa. Gerului i se taie tăria. Pentru noi orice fel de iarnă va veni tot iarnă are să fie. Hrană avem, pentru noi şi dobitoace, lemne de foc berechet, sănătoşi să fim, de scos tot o scoatem noi la capăt, spre primăvară. Musafiri n-o să mai avem decât atunci când vor răsări ghioceii şi vor apărea urechiuşele pe cioate.

— Chiar dacă s-ar răzleţi cineva pe aici, noi avem cu ce-l omeni. Nevoia alungă pe om pe unde nu-i este voia. Câteodată cei necăjiţi găsesc adăpost în liniştea codrului, spuse mătuşa Ruxanda gândindu-se la eroii din poveştile plănuite de Moş Grămadă la vatra cu jar încins, în nopţile lungi de iarnă.

Chiar în seara aceea începu să vremuiască. Luna înconjurată de ţărcălani fu acoperită de un strat de nouri negri-fumurii, ce se lăsau în jos, să înăbuşe pădurea. Fumul de pe vatră se ridica cu anevoie pe hornul priponit pe ţăruşi. Câinele se vânzolea prin faţa bordeiului, hămăind fără rost iar cocoşul din poiată cânta întruna, ca un bezmetic.

— Noaptea asta cade omătul, spuse moş Grămadă, mai mult pentru sine.

— Să cadă. N-am să mai simt dureri în coate şi la genunchi, aprobă mătuşa Ruxanda, bucuroasă. Vremea uscată răscoace ciolanele.

După o bucată de vreme nu se mai auzi nici hămăitul de câine, nici cântec de cocoş. Nu se auzeau decât trosniturile nodurilor din cioate dezbinate de flăcările ce-şi ridicau limbile albăstrui de pe vatră spre gârliciul hornului. Mătuşa Ruxanda vârâtă sub cerga miţoasă, de lână ţurcană, privea la chipul lui moş Grămadă ce părea îmbujorat în jocul limbilor de flăcări de pe vatră. Ea

adormi privind acel chip ce-i fermecase tinereţa, acum încadrat cu plete colilii, revărsate peste umeri. Amintirile o transpuse pe tărâmuri unde visele întineresc închipuirile şi somnul alungă gândurile grele şi viclene.

Într-un târziu, moş Grămadă se strecură şi dânsul în culcuşul moale, pe mindirul din frunze de fag, cu miros de jir. Numai focul de pe vatră stătea de veghe, mistuind mocnit o cioată cu rădăcinile încâlcite. În bordei sălăşluia lumea viselor amăgitoare ce întineresc bătrâneţele cele şubrede.

Dimineaţa, când moş Grămadă împinse uşa bordeiului să iasă afară, stratul de omăt era de două palme. Un val de aburi năvăli înăuntru, minat de o răcoare înviorătoare.

— Ei, Ruxandă, iată a venit şi iarna! strigă moşul bucuros, ca la primirea unui musafir, de mult aşteptat.

— Să fie într-un ceas bun! îi răspunse femeia trăgându-şi cerga peste pieptul dezgolit. Închide uşa, omule, şi du-te de vezi ce-i cu caprele şi cobăile! Să vadă şi ele că are cineva grijă de soarta lor. Până una-alta, mă scol şi eu.

Moş Grămadă închise uşa, se-ntoarse înăuntru şi luă sumanul peste cojocel, trase căciula peste urechi, apoi ieşi afară. Paşii lui mărunţi lăsau în urmă două brazde pe podina de omăt înfoiat. Pădurea toată părea de argint, cu crengile acoperite cu beteală strălucitoare, pregătită de nunta cosânzenelor fără nume.

Moş Grămadă luă gânjul şi dădu la o parte portiţa de la ţarcul caprelor. Dobitoacele ieşiră afară, zburdând prin omăt, oprindu-se la stogul de fân. Alături, găinile încă chicoteau pe stinghii.

— Voi sunteţi cucoane, aşteptaţi să vi se aducă grăunţele pe tavă. Huşi! spuse moşul să trezească păsările din chiroteală.

Cocoşul îi răspunse printr-o bătaie din aripi şi un cucurigu răsfăţat.

— Aşteptaţi oleacă, vă aduc eu grăunţe. De-acuma înainte s-a dus cu verdeaţa, vorbi moşul fără să aştepte

răspuns.

— Unde-o fi câinele? se întrebă bătrânul îngrijorat, uitându-se la locul unde animalul avea obicei să se covrigească. Câinele nu era acolo, şi nici nu lăsase vreo urmă lămuritoare. Se vedea cât de colo că-şi găsise culcuş înainte ca omătul să-şi întindă blana peste pământul uscat. Aruncându-şi ochii spre stogul de fân moş Grămadă văzu ţapul cum îşi încorda grumazul şi lua poziţie de luptă împotriva unui vrăjmaş ce nu-şi arăta făptura.

Se apropie de stog şi urmări mişcările nervoase ale ţapului. Cornuta zăpsise ceva ce se ascundea chiar la rădăcina stogului, într-o bortă făcută în fân. Din bortă rânjea câinele, cu colţii ascuţiţi şi strălucitori, dându-i ţapului să înţeleagă că o apropiere nechibzuită de culcuş i-ar aduce neplăceri.

— De unde această vrăjmăşie între câine şi ţap? se întrebă mirat moş Grămadă.

Până atunci nu se întâmplaseră certuri între vietăţile domestice din gospodăria atât de restrânsă din jurul bordeiului din poiana lui Ilie. Moş Grămadă alungă ţapul cu o bătaie din palme, apoi se apropie de gura culcuşului păzit de câine, cu mare străşnicie. Mare îi fu uimirea când văzu lângă câine, mai în fund, un căpşor al altui animal ce nu se dezlipia de trupul lăţos al protectorului său.

— Ce înseamnă drăcovenia asta? Lăbuş, ieşi afară, porunci moş Grămadă.

Câinele se supuse poruncii, spăsit, ieşind din ascunzătoare cu coada între picioare. După el ieşi şi cealaltă vietate, cu ochii vioi, nesinchisindu-se de ceea ce vedea în faţa ei. Era un pui de urs, un ursuleţ de toată frumuseţea. Înota în omăt, ca un mototol, mereu mirosind blana lui Lăbuş de care nu se dezlipea.

Câinele se uita când la moş Grămadă, când la ursuleţ, parcă ar fi voit să spună: „Este singur pe lume şi are nevoie de sprijinul meu. Câine sunt eu, dar şi câinii au inimă pentru cei ce se află la grea ananghie!”

— Lăbuş, eu nu m-am aşteptat la una ca asta! şi moşul mângâie câinele pe spate.

Câinele, ca să-şi arate mulţumirea, începu să facă copce în jurul lui moş Grămadă, scuturându-şi urechile pline de omăt. În urma lui alerga ursuleţul, mai mult înotând prin blana moale de zăpadă. Nu i se vedeau picioarele boante iar botişorul îl ţinea ridicat în sus, cum îl ţin ţistarii când trec apa unui pârâu. Ursuleţul se mişca greoi, de-abia reuşind să facă un ocol în timp ce Lăbuş făcea patru. Priveliştea asta, cu totul neaşteptată, îl înveselea pe moş Grămadă.

— Ce are să zică Ruxanda mea când va vedea dihania aceasta? gândi moşul uitând de mâncarea găinilor ce făgăduise s-o aducă.

Mătuşa, nerăbdătoare, se sculase şi ea să vadă linţoliul alb ce acoperea pământul. Deschise uşa când tocmai soţul ei râdea de ostenelile ursuleţului ce nu se lăsa nicidecum să-şi ajungă protectorul.

— Ce-i cu vânzoleala câinelui, măi bărbate? întrebă femeia crezând că Lăbuş fugărea altă jiganie.

— Ce să fie, Ruxandă, iarmaroc femeie! S-a pripăşit la noi un pui de urs. Lăbuş face instrucţie cu el, ca la circ.

— Doamne, măi omule, astea nu-s semne bune. Dacă s-o pripăşit puiul, n-ai tu grijă, vine în curând şi mama lui. Atunci să vezi ce are să se aleagă de caprele noastre.

— Nu te tulbura nevastă. Dacă ursoaica trăia puiul ei nu ajungea pe aici. Numai că mama sa a căzut în hăituiala ce a golit pădurea de sălbătăciuni. Puiul de urs, rămas singur, s-a aciuit la stogul de fân, găsind culcuş primitor alăturea de Lăbuş. La necaz şi sălbătăciunile se înfrăţesc.

— Nu cumva ai de gând să-l laşi în preajma casei noastre? întrebă mătuşa neslăbind din ochi mişcările ursuleţului ce da semne de oboseală.

— Doar n-am să-mi pun mintea cu el. A venit la Lăbuş, s-a împrietenit cu el, eu n-am să mă vâr în socotelile lor. De va vrea să rămână pe lângă bordeiul nostru, eu n-am să-l alung. De s-o pierde iarăşi în larga pădure, să-i fie de bine. Ursul când se apropie de un sălaş omenesc, semn bun înseamnă. Numai lupul e fiară crudă şi prădalnică, în cuminţenia lui nu poţi să te încrezi.

Lăbuş, când îşi văzu stăpâna, părăsi cercul din jurul lui moş Grămadă, sări în faţa ei gudurându-se şi tăvălindu-se prin omăt. Ursuleţul nu se lăsă mai prejos, stătu o clipă pe gânduri, apoi începu şi el să se rostogolească ca un tăvălug. Strănuta şi depăna din picioarele lui boante, ca un copil în scăldătoare.

— Măi, omule, dihania asta este de toată minunea! Uită-te, ce de giumbuşlucuri face, mai să-l întreacă pe Lăbuş al nostru.

— Vrea să se pună bine cu tine, să nu-l oropseşti. Rămas fără mamă pe vreme de iarnă, caută şi dânsul să se lipească de cineva cu inimă caldă pentru durerea lui. Şi puii de sălbătăciune tânjesc după mamele lor nu numai copiii de oameni. Pe mătuşa Ruxanda o străfulgeră un simţământ de milă. Ochişorii ursuleţului păreau înecaţi în lacrimi.

— Dacă aşa i-a fost scris să rămână fără mamă, atunci se va găsi un boţ de mămăligă şi pentru el la casa noastră. N-o să fiu eu mai puţin înţelegătoare decât Lăbuş.

Mătuşa Ruxanda intră în bordei şi se întoarse cu două bucăţi de mămăligă rece şi le împărţi celor doi prieteni. Ursuleţul mirosi mămăliga, ţinând-o cu lăbuţele picioarelor dinainte, şi nu înfulecă din ea până ce Lăbuş nu-şi începu porţia, cu lăcomie. Din câteva hăpăituri câinele îşi sfârşi porţia, în timp ce ursuleţul muşcă cu băgare de seamă din merindea ce nu-i cunoscuse gustul până atunci. Până la urmă Lăbuş îl ajută să nu rămână cu mămăliga între lăbuţe, să se facă de râs în faţa stăpânilor lui. Ursuleţul îl privi cu dragoste pe prietenul lui atât de săritor la bine ca şi la rău.

— Câinele tot îşi dă în petec, el nu-şi poate stăpâni lăcomia, spuse mătuşa Ruxanda luând apărarea ursuleţului, care căuta joacă cu Lăbuş.

— Marş la locul tău, Lăbuş! porunci moş Grămadă, bătând din palme, vrând să arate că şi dânsul era supărat de nedreptatea făcută ursuleţului.

Câinele spăsit, o luă agale prin omătul moale către stog unde dispăru, cu tot cu ursuleţ, în culcuşul făurit de

el.

— Uită-te, omul meu, cum se simte vinovat, glăsui mătuşa neslăbind pe câine din ochi până ce acesta nu-şi mai arătă făptura.

Moş Grămadă lasă cele două vietăţi în voia sorţii iar el îşi văzu de alte treburi, începând cu hrănirea cobăilor ce aşteptau grăunţele făgăduite.

Din acea zi, ursuleţul începu să fie obiectul principal al discuţiilor ce se înfierbântau sub acoperişul bordeiului din poiana lui Ilie. Cum poposirea ursuleţului la stogul cu fân se întâmplase să fie în preajma zilei de Sfântul Andrei, se iscă o ciorovăială asupra numelui jivinei.

— Cine ştie, tot prea ţineam noi, Ruxandă, să ungem uşorii la uşă şi cercevelele de la ferestre cu usturoi cum este obiceiul în seara de Sfântul Andrei. De când ne-am mutat aici în pădure am stricat obiceiurile.

— Nu le-am stricat, omul meu, dar nu ai pentru cine le păstra. Lăbuş şi caprele noastre nu ştiu ce sunt acele obiceiuri. Dacă-i vorba să ne amintim de obiceiurile ce le ţineam când noi trăiam între oameni, atunci, iată, eu am să împlinesc un obicei. Am să pun numele Andrei ursuleţului. Să se ştie că el a poposit la noi în preajma lui Sfântu Andrei.

— Andrei să-i fie numele! consimţi moş Grămadă.

Din acel moment cei doi prieteni erau strigaţi la mâncare fiecare pe numele său. Deosebirea aceasta îl punea pe Lăbuş în umbră mai cu seamă că Andrei, ursuleţul, dădea semne vădite de o cuminţenie aparte. Nu era lacom, nu hămăia la stele şi nici nu dădea buzna în bordei. Când Andrei era chemat înăuntru, el nu căuta prin oale ci se aşeza, cuminte, lângă vatră sau într-un ungher, să nu împiedice pe cei ce trebăluiau prin casă. Pe deasupra Andrei era curat, îşi scutura lăbuţele cum trecea pragul, deşi nu erau murdare. Nu se urca pe laiţe şi se purica cu grijă, nu cumva să aducă necaz mătuşii Ruxanda.

— Niciun copil n-ar face ceea ce face Andrei, spunea mătuşa Ruxanda uimită de cuminţenia ursuleţului. Unde-i spui, acolo stă, nu ca Lăbuş, care de-abia aşteaptă să-şi

vâre botul prin oale, spunea mătuşa Ruxanda luând partea ursuleţului.

— Andrei are altă fire, nevastă. Se spune că şi ursul se trage din acelaşi neam ca şi omul. Nu vezi, ursuleţul merge şi în două picioare, când vrea el. Asta n-o poate face Lăbuş chiar dacă el ar voi să încerce, spunea moş Grămadă, să-şi arate unele observaţii proprii din domeniul vieţii animalelor.

Fapt era că ursuleţul prindea cheag în sufletele noilor lui stăpâni. Totuşi prietenia dintre Lăbuş şi Andrei nu arăta semne de răcire, dimpotrivă se părea că unul fără celălalt nu puteau trăi.

Iarna aceea n-a fost prea blândă, ceea ce a strâns mai mult prietenia între cele două vietăţi cu blană. Gerul aspru îi silea să stea în culcuşul cald de la poala stogului. Câte o dată le era lehamite să mai iasă afară, mai ales ursuleţul care era rău de frig. Atunci moş Grămadă le ducea porţia de mâncare la gura culcuşului.

— Mi-a căzut belea pe cap, am ajuns slugă la dârloagă, să le duc mâncare ca la nişte coconaşi, spunea moş Grămadă când se întorcea de la stog cu mustăţile numai ţurţuri.

— Fă binele şi-l aruncă în baltă, odată şi odată tot are să iasă el ca undelemnul deasupra apei. Nici nu ştii de unde-ţi va veni răsplata pentru osteneala ta, îl domolea mătuşa Ruxanda.

Moş Grămadă obişnui să facă pârtii prin omăt de la uşa bordeiului până la şipotul din malul Stavnicului, la stog şi la poieţile cu capre şi cu cobăi. Într-o noapte de cleştar, cioatele de pe vatră trosneau şi aruncau scântei, smocuri-smocuri, semne că afară gerul se întrecuse pe sine.

Moş Grămadă trăsese un somn, acum se trezise şi privea la jocul scânteilor de pe vatră. Fel de fel de amintiri îi treceau prin cap, mai mult din cele ale tinereţii ce nu-şi pierd niciodată mirozna ademenitoare. Nu se mişca de pe laiţă de teamă să nu-şi trezească nevasta. La un moment i se păru că aude un fel de scâncet. Stărui cu auzul să prindă zgomotul de unde vine, însă scâncetul dispăru.

— Aşa i se năzare omului noaptea că vorbesc şi pereţii, îşi spuse moşul în gând, să alunge duhul închipuirii.

După câteva clipe iarăşi auzi scâncetul, de data asta mai lămurit. Zgomotul venea de-afară. Scâncetul era însoţit de zgrepţănături în pragul uşii. Aceasta nu mai era închipuire, ci se întâmpla ceva neobişnuit. Moş Grămadă sări din pat, îşi trase ciobotele în picioare, luă toporul de sub laiţă să-l aibă la îndemână, trase zăvorul şi deschise uşa. Mare îi fu mirarea când dădu cu ochii de Andrei, ursuleţul, care voia să intre înăuntru.

— Te-o fi dat afară Lăbuş din culcuşul lui. Măi Andrei, pe un aşa ger nu-i de stat afară oricât ţi-ar fi blana de groasă şi moale. Hai, poftim în casă!

Ursuleţul se rostogoli peste prag, ca un mototol, să-şi îmbuneze stăpânul.

— Vârî-te şi tu în cotlonul de sub vatră, şi moşul îl prinse de ceafă şi-l instală în noua locuinţă.

— Ce tot moşmoleşti, omule, în miez de noapte? Nu poţi să dormi dar nici pe altul nu-l laşi să se odihnească, grăi mătuşa Ruxanda cam oţărâtă.

— Nu te prinde somnul pentru că stai la prea mare căldurică sub oghial. Ia să fii în pielea lui Andrei, să dârdâi de frig afară, să vezi, tu nevastă, cum te-ai mulţumi să dormi în cotlonul de sub vatră. Omul face nazuri când zburdă de bine.

— Nu-i fi adus pe Andrei în casă?

— A venit el singur, doar nu era să îngheţe de frig. L-o dat Lăbuş afară din culcuşul de la stog.

— Într-o bună zi tu ai să-mi vâri în casă şi alte sălbătăciuni. Doamne, măi omule, cauţi gâlceavă cu luminarea.

— N-o caut eu, Ruxandă. Ce era să fac cu ursuleţul, să-l obijduiesc când şi aşa el este destul de obijduit. Trăim noi în pădure însă nu trebuie să ucidem omenia din noi. Când vom scăpa din iarnă poate va pleca şi Andrei în lumea lui. Până atunci trebuie să-l ocrotim.

— Fie aşa cum spui tu, omule, şi mătuşa Ruxanda nu

mai făcu vreo împotrivire.

Toată iarna ursuleţul a petrecut când în cotlonul de sub vatră, când în culcuşul de la poala stogului. Lăbuş se resemnase, lăsând întâietatea animalului de pripas. Acum el se ţinea după Andrei, ca după cel alintat de stăpâni. Mai era încă ceva de care Lăbuş trebuia să ţină socoteala. Ursuleţul creştea şi se încăla nemaipomenit de repede, încât la trântele ce se iscau între ei, Lăbuş era totdeauna dedesubt. Numai colţii lui Lăbuş îl mai astâmpărau pe ursuleţ. Nepotrivirea puterilor celor două animale a fost observată de moş Grămadă aşa că el a fost silit să ţină balanţa între ele. Într-o zi, fără să prindă de veste nevastă-sa, moş Grămadă a scos cu cleştele colţii ursuleţului, să nu se nărăvească la muşcături cu sânge. La o ciudă mai mare, ursuleţul l-ar fi sugrumat pe Lăbuş. Fără colţi în gură, ursuleţul era tare la trântă; Lăbuş, în schimb dovedea cu înţepăturile în blana moale şi catifelată a prietenului său.

Când a venit primăvara şi pădurea şi-a încheiat podoaba îmbrăcămintei, ursuleţul era încetăţenit în bordeiul lui moş Grămadă. Nici vorbă să se gândească la părăsirea bunilor lui stăpâni. Mai mult încă, Andrei se puse pe treabă, însoţind mai ales pe mătuşa Ruxanda nu numai să-i ţină de urât dar încerca, după priceperea lui, s-o ajute în muncă. Strângea şi dânsul găteje uscate, le punea la grămadă iar când se întorcea mătuşa acasă 1 cu braţul plin de uscături pentru foc, Andrei aducea şi dânsul câte un ciot. Mergea numai pe picioarele de dinapoi, ţinând în braţe sarcina de lemne întocmai ca stăpână-sa. Când caprele păşteau în poiană, ursuleţul le tot ocolea, ca un cioban, să nu se apropie vreun străin de ele. Nu le ţinea de urât, ci mai mult le păzea. Prietenia cu Lăbuş nu o stricase, însă nu mai era atât de strânsă ca la începutul cunoştinţei între ei. Andrei nu mai avea vreme de joacă, el era mereu ocupat cu treburi, însoţind când pe mătuşa Ruxanda, când pe moş Grămadă. Seara nu se mai culca la stog, ci îşi făcuse culcuş chiar lângă uşa bordeiului, o văgăună săpată în mal, între bordei şi poiata păsărilor. Acum îl primea el pe Lăbuş ca oaspete, de colţii căruia ştia de frică. Uneori

ar fi vrut şi Andrei să-l încolţească pe Lăbuş, însă încercările lui rămâneau zădarnice. Moş Grămadă nu numai că-i scosese colţii dar îi pilise şi ceilalţi dinţi, să nu poată rupe cu ei din ceea ce prindea în gură. Din această pricină gura lui Andrei era dată pe mămăligă şi fierturi ce le putea sorbi, nu pe carne crudă ce trebuia sfâşiată. Ursuleţul îşi avea porţia lui de mâncare la fel cu ale stăpânilor. Hrana aceasta îi pria de minime căci după un an, ursuleţul se încălase atât de tare încât se făcuse aproape urc în toată legea. Încercase să se joace cu moş Grămadă, să-şi încerce puterile cum făcea cu Lăbuş. Moşul nu-i îngădui să-şi ia nasul la purtare, croindu-l pe spate cu un ceatlău. Lecţia aceasta l-a lecuit pentru totdeauna de a se juca cu stăpânii lui.

— Nu trebuia să-l baţi, omule, îi lua apărarea mătuşa Ruxanda.

— Ce ştii tu, nevastă. Numai să simtă că eu sunt mai slab decât el ş-atunci să vezi tu, femeie, cum mi-ar pârâi coastele. Pe animale nu le poţi ţine la respect decât cu frică. Să se joace cu Lăbuş nu cu mine, spuse hotărât moş Grămadă, o dată pentru totdeauna.

Avea dreptate moş Grămadă în cele ce le spunea, căci Andrei cu cât creştea cu atât prindea mai tare în putere.

Treaba pe care o învăţase mai repede ursuleţul, era să aducă apă cu cofa. Şipotul era chiar în dosul bordeiului, un izvor prins şi îndrumat pe jgheab.

Jgheabul era ridicat sus încât se putea pune cofa sub el pe lespezi de piatră şi apa curgea în cofă de la sine. Zilnic se ducea la apă unul din soţii Grămadă, aşa că Andrei a deprins această muncă fără să-l fi dădăcit careva. Cum vedea că cofa era goală, Andrei o lua de toartă şi se ducea la şipot s-o umple cu apă. Se întorcea cu cofa plină, de multe ori o aducea strângând-o în braţe fără s-o mai ţină de toartă.

— Iar nu este apă în cofă! spunea mătuşa lui moş Grămadă.

— Să aducă cui îi este sete, răspundea moşul,

aşteptând să vadă ce are să facă ursuleţul.

Andrei se şi uita la cofă, apoi fără să-l îndemne careva, lua cofa şi pleca după apă.

— Vezi, tu Ruxandă, că Andrei al nostru ne înţelege ceea ce vorbim numai că el n-are glas să ne răspundă. Parcă ar fi om nu sălbătăciune.

Şi amândoi bătrânii se minunau de pricepera lui Andrei, ursuleţul.

După doi ani Andrei era de mărimea unui viţel, încât i se simţea mersul greoi când trecea prin faţa bordeiului. Lăbuş, în schimb, se ogârjea. nu se prindea carnea pe el, rămăsese surd încât hămăia aiurea, când nu trebuia.

Din pricina lui Andrei, poiana lui Ilie era ocolită de culegătorii de bureţi sau gozgoase sălbatice, mere pădureţe, fragi, zmeură şi mure. El fusese văzut în preajma caprelor şi faptul acesta se răspândi ca fiind un mare pericol pentru cei ce hălăduiau prin pădure.

Vremea se scurgea, cu amăgelile ei, vine vară, trece iarnă şi nimic nu părea că se schimbă. Şi, totuşi, se schimba în toată alcătuirea vieţii din jurul bordeiului lui moş Grămadă. Pecetea bătrâneţii îşi pusese semne adânci pe trupurile lui Lăbuş şi al mătuşii Ruxanda. Într-o bună zi Lebuş nu mai apăru la mâncare.

— L-o fi sfâşiat vreun lup. De auzit nu auzea, de văzut vedea ca prin sită, şi nici nu stătea locului, colea lângă prag. Căuta moartea cu luminarea, spuse mătuşa Ruxanda după ce îl strigase cu boţul de mămăligă-n poală.

— De venit vine el acasă, s-o fi luat cu mirosul după vreo urmă de iepure. Tare îi mai plăcea să alerge după iepuri. Auzul şi vederea l-au cam părăsit însă mirosul îi era tare, ca în tinereţă. Vine acasă Lăbuş, nu-i duce tu grijă Ruxandă, îşi încredinţa moşul nevasta.

La vreo patru zile după ce teama muşcase din inima mătuşii Ruxanda, apăru şi Lăbuş. Teama mătuşii se adeverise într-alt fel. Lăbuş murise de moarte bună. Se ascunsese undeva să nu fie văzut cum îşi dădea obştescul sfârşit. Andrei, ursuleţul, îl descoperise şi acum îi adusese leşul aproape uscat, cu blana jărcăită şi ochii duşi în fundul

capului. Dacă n-ar fi avut pata albă pe blană, deasupra umerilor, Lăbuş nu ar fi fost recunoscut. Andrei lungi leşul lângă trunchiul de stejar ce ţinea loc de prispă în faţa bordeiului. Mormăi la uşă, parcă ar fi voit să spună:

— Nu mai fiţi îngrijoraţi, iată l-am adus pe Lăbuş acasă!

Mătuşa Ruxanda nu-şi putu stăpâni plânsul, acoperindu-şi ochii cu poala pestelcei.

— Nu te-i prăpădi cu firea, Ruxandă, din pricină că a murit Lăbuş. Doar nu era să trăiască cât Ceahlăul. Să fii mulţămită că nu l-a mâncat vreun lup, atunci era mai rău căci l-ar fi chinuit. Moartea bună nu trebuie jelită căci ea este firească la toată făptura. Mor oamenii, mor animalele, mor copacii, asta să se ştie că totul este pieritor.

Moş Grămadă nu mai stărui să-şi mângâie nevasta, care intră în bordei închizând uşa. Luă un sac, vârî leşul câinelui într-însul, aburca sacul în spate şi cu hârleţul în cealaltă mână se făcu nevăzut în pădure. Andrei îl însoţi din urmă, mormăind.

— Poate şi tu îi fi plângând în legea ta? îl întrebă moşul din mers. Se cade să-l plângi pe Lăbuş, căci el te-a adăpostit în culcuşul lui când erai la ananghie. Asta înseamnă prietenie, Andrei, să fii alături de prietenul tău atât la bucurie cât şi la amărăciune.

Ursul tot mormăia parcă i-ar fi cântat prohodul fostului lui tovarăş în necazuri. La rădăcina unui fag, într-un luminiş, moş Grămadă săpă o groapă, răsturnă leşul schilav apoi îl acoperi cu ţărână.

— Aici ai scăpat Lăbuş de orice grijă, n-ai nevoie de hrană, nu-ţi va fi frig şi nici zăpuşeală nu te va cuprinde, să cauţi umbra cu limba scoasă. Ai sfârşit-o şi cu slugăritul, toate le-ai dat pe una, pe odihna veşnică.

Tu n-ai să simţi lipsa noastră, în schimb, eu şi cu nevastă-mea ne vom aminti mereu de tine. Ai dreptul la odihnă, Lăbuş!

Moş Grămadă puse hârleţul pe umăr şi luă calea-ntoarsă spre bordei, în timp ce Andrei, ursuleţul, se tăvăli de câteva ori peste mormanul de ţărână jilavă.

— Îţi va veni şi ţie sorocul, Andrei! spuse moş Grămadă trăgând cu coada ochiului la fapta ce-o săvârşise dihania îmblânzită.

Moartea lui Lăbuş lăsase un gol în gospodăria sărăcăcioasă din poiana lui Ilie. Nu se mai auzea hămăit de câine, nimeni nu mai vestea apropierea unui chip străin. Mătuşa Ruxanda se ducea cu mâncarea în poala pestelcii, acolo unde ştia că o aşteaptă Lăbuş, dar se întorcea înapoi tristă, vorbind singură, în dodi. \ Arunca mâncarea tot lui Andrei, îndemnându-l cu vocea ei stinsă:

— Mănâncă tu, Andrei, şi pentru Lăbuş. Ai rămas singur să duci greul.

De la o vreme mătuşii Ruxanda nu-i mai era de treabă. Pregătea o fiertură, dimineaţa, pentru toată ziua, să aibă o mâncare caldă soţul ei. Ea se sătura numai cu gustatul. Stătea mai mult afară pe trunchiul de stejar şi privea în zare, mereu pe gânduri. Moş Grămadă n-o tulbura, el robotind ici şi colo cu ursul după el. Observase o mare schimbare în felişagul nevestei sale, mai ales prin tăcerea ei. Noaptea el simţea că ea nu dormea şi se prefăcea, simulând respiraţia somnului. Totdeauna se scula înaintea lui moş Grămadă şi umbla uşurel ca o umbră. Se spăla afară cum îi era obiceiul turnându-şi apă din cană în scocul palmelor, lăsând uşa bordeiului întredeschisă să intre aer curat şi rece. De cele mai multe ori stătea de vorbă cu Andrei care, până dădea omătul, dormea lungit lângă prag.

— Ai să rămâi singur stăpân în gospodăria asta, o auzi moş Grămadă spunându-i ursului într-o dimineaţă.

Ursul căsca şi se lungea, apoi îşi punea o labă sub cap, semn că el nu-şi săturase somnul.

Odată i-a spus lui moş Grămadă, ca la spovadă:

— Ştii, omule, că nopţi la şir eu l-am visat pe Ilie al nostru?

— Visele sunt năluciri, femeie, li fi adormit întoarsă pe partea inimii. Eu mă feresc să apăs inima, mă culc cu mâinile sub cap şi cu faţa în sus. Aşa m-a învăţat mama de când eram copil în covăţică, tot cu faţa în sus.

Mătuşa se lăsa păgubaşă de lămurirea moşneagului şi nu-i mai spunea nimic. Altă dată ea se plânse că o apucă un fel de slăbiciune cu împăienjenirea ochilor.

— Te cred, femeie. Cine nu doarme aşa păţeşte. Trupul are nevoie de odihnă. Ia încearcă şi trage un pui de somn după amiază şi ai să vezi cum fuge slăbiciunea ca fumul de vânt. Ia-te după mine, dormi zdravăn şi n-ai să te mai plângi de slăbiciune.

Îndemnurile lui moş Grămadă nu foloseau la nimic. Mătuşa se usca ca toaca încât prin pâlnia urechilor se vedea ca prin sticlă. Cu toate acestea ea simţea o înviorare în tot trupul.

— Omule, spuse ea, se apropie toamna. Ar fi bine să spoim cu humă încăperile noastre, să intrăm pe iarnă în curăţenie. Când dau ploile mocnite ţi-i lehamite să ieşi din casă. Scoate tu boclucurile din casă, laiţele, scaunele şi boarfele, ca să mă apuc de spoit. Într-o zi am sfârşit cu spoitul.

— Chiar mâine, dis-de-dimineaţă, ne apucăm de treabă, se oferi moşul cu tot sufletul numai să facă pe gustul soţiei sale.

A doua zi, moş Grămadă a scos din bordei toate ciuveele, mereu bodogănind pe Andrei, care ar fi voit şi dânsul să ajute la treabă. Până la amiază cele două încăperi erau spoite cu humă iar pe jos feţuit cu lut. Brâie de lutişor, de culoarea şofranului, au fost trase jur-împrejur la încheieturile pereţilor cu podeaua, la tocurile ferestrelor şi a uşilor, încât cele două încăperi păreau două cutii de carton vineţiu şi nu odăi de locuit.

— Nu ştiu cum se face, omule, dar casa curată îţi înveseleşte sufletul, spunea mătuşa Ruxanda aşezându-şi lucruşoarele la locul lor.

— Aşa este, femeie. Zilele senine însenineză pe om, cele întunecate îl posomorâse. Eu mă tulbur în zilele învăluite de nouri, fără nicio pricină. Poate din pricină că odăile erau afumate şi cu iz de mucegai îţi făceau ţie rău. Uită-te cum te-ai schimbat la faţă, parcă ar fi toată lumea a ta, aşa eşti de voioasă. De acuma înainte au să se prindă

de tine şi somnul şi mâncarea.

În adevăr mătuşa Ruxanda era veselă ca în zilele cele mai bune din viaţa ei. Seara ea a băut o căniţă de lapte şi după ce s-a culcat a povestit unele întâmplări hazlii până ce a fost furată de somn. O poveste a rămas neterminată, glasul fiind înlocuit cu un sforăit uşor.

— De-acuma se linişteşte. Oboseala cere odihnă. Nevastă-mea nu mai are vreme de visat. S-a dus cu slăbiciunea ei, gândi moş Grămadă doborât şi el de somn.

Dimineaţa moşul s-a sculat cu noaptea-n cap ieşind din bordei călcând pe vârful picioarelor, să nu-şi trezească nevasta. A deschis ţarcul la capre, a dat drumul la găini, să plece fiecare în căutarea hranei atât de îmbelşugată în poiana lui Ilie. Ursul se ţinea scai în urma lui moş Grămadă, aruncând din cale pietre, cioate şi găteje, să se afle şi el în treabă. Ba a prins în braţe tulpina unui măr pădureţ tânăr ce purta pe crengi câteva poame. A zgâlţâit pădureţul până când toate poamele au căzut la pământ.

— Acum după ce le-ai dat jos, mănâncă-le Andrei! porunci moş Grămadă. Ursul luă un măr-pădureţ, muşcă din el, scutură din cap apoi aruncă cât colo fructul încolţit. Acreala îi strepezea dinţii tociţi.

— Acum faci nazuri, Andrei? Să vezi tu la iarnă cum ai să le mănânci putrede şi o să ţi se pară că sunt stafide, glăsui moş Grămadă râzând.

Ursul dădea din cap, strănutând, a silă şi dezgust. Soarele se ridicase la înălţimea unei suliţe şi mătuşa Ruxanda nu ieşea în faţa bordeiului cu poala plină de grăunţe cum îi era obiceiul.

— Mă duc s-o scol, nici somnul prea mult nu-i bun. Toată ziua va umbla tehuie de toropeală, îşi spuse moşul în gând îndreptându-se spre casă. Deschise uşa mai cu zgomot şi tuşi sec, anume să-şi trezească nevasta, în încăperea din fund nu auzi nicio mişcare.

— Hai Ruxandă scoală-te! Cocoşul s-a urcat pe coama bordeiului şi cântă de răsună pădurea. Te cheamă să-ţi vadă cinstita-ţi faţă nespălată.

La acest îndemn, moşul nu căpătă niciun răspuns.

Intrigat oarecum intră în a doua încăpere şi zgâlţâi uşor de umăr pe nevastă-sa. Ea nu deschise ochii ci se cutremură ca un lemn. Un fior rece îl străpunse pe moş Grămadă din cap până-n picioare. La ceea ce se aştepta pentru mult mai târziu, se întâmplase atuncea. Mătuşa Ruxanda murise în timpul somnului.

— Am rămas singur în această pustietate! şi moşul căzu în genunchi lângă l-ai ţa pe care dormea somnul de veci credincioasa lui soţie. Stătu aşa, ca încremenit, o bună bucată de vreme. Gândurile lui zburau în urmă cu ani şi ani depănând amintiri după amintiri, toate legate de o căsnicie în care bunăânţelegerea fusese statornică.

— Până la urmă toate au un capăt, cum are şi viaţa omului. De moarte nu scapă nimeni, spuse tare moşneagul, ridicându-se în picioare şi sărutând fruntea rece a soţiei sale. Îşi păstră firea, nu vărsă nicio lacrimă şi se apucă să grijească trupul răposatei după datină. Îi spălă corpul cu apă neîncepută, îl îmbrăcă cu straiele noi ce se păstrau în ladă, îi împleti părul suriu şi-i petrecu gâţele în jurul frunţii, ca o cunună. Schimbă aşternutul cu prostiri dantelate lucrate de mâna răposatei, aşezând trupul uscăţiv pe perne moi, încât părea că doarme. Strânse un braţ de flori de câmp, de-a-valma cu crengi de cal apăr şi busuioc, pe care-l puse într-un cofăel cu apă la capul răposatei.

— Mult i-au mai plăcut florile! spuse moşul resfirând ramurile florilor vârâte în cofăel. Închise uşa cu zăvorul, lăsând numai ferestrele deschise să intre aer şi să iasă mireasma de calapăr, apoi moşul luă sapa, lopata şi hârleţul şi se duse pe tăpşanul pe care creşteau fragi, nu departe de şipotul cu apă. Aici stătea el tolănit cu capul în poalele mătuşii Ruxanda, ea căutându-i în cap să-l dezmierde iar el privea în înaltul cerului la fâşiile de nouri ce se fugăreau, destrămându-se în imensitatea fără de sfârşit. Acum îşi dezbrăcă surtucul, croi groapa de statura unui om mijlociu şi se apucă de săpat. Săpa o pană de hârleţ în adâncime, apoi arunca ţărâna cu lopata afară, în lături. Andrei, la capătul gropii, privea mirat la munca

istovitoare a stăpânului său. Din când în când îndepărta şi el bolovanii de pământ să nu cadă iarăşi în groapă. Moş Grămadă îşi ştergea sudorile de pe frunte, se odihnea puţin şi iarăşi îşi continua lucrul cu oftaturi din rărunchi. Tocmai pe la toacă groapa se adâncise cu un braţ deasupra înălţimii groparului, când moş Grămadă ieşi la iveală din pământ.

— Bine că mă simt sănătos şi am făcut lucru temeinic. Va fi mai rău de mine, căci nu va avea cine să mă îngroape, spuse moşneagul îndreptându-se spre bordei. De-abia acum îşi aminti că ursul şi găinile nu căpătaseră niciun pic de hrană. Aruncă o sită de grăunţe la găini şi un dărâb de mămăligă rece lui Andrei. Ursul nu se atinse de merinde ci sta întins pe burtă cu botul între labe, trist şi cu privirea tulbure. Părea cuprins de boala căpiatului. Moşul bău nişte chişleag dintr-un urcior prins, mai mult să-şi răcorească trupul înfierbântat. Atâta îi fuse hrana pentru toată ziua. Noaptea o petrecu moşul în genunchi, priveghid lângă patul răposatei. Odată cu zorile, moşneagul iar îşi luă uneltele şi se duse la groapă, cu ursul după el. Lăsă uneltele jos, adună frunzar de stejar şi fag şi făcu o podină în jurul gropii. Adună flori de câmp, mai multe braţuri şi le făcu vraf la căpătâiul gropii. Se întoarse la bordei, intră înăuntru şi, cu capul dezgolit, luă în braţe trupul mătuşii Ruxanda şi-l aduse la groapă. Ursul rămas în urmă intră şi el în bordei şi înşfăcă cofăelul cu flori în braţe şi alerga, mormăind, după stăpânul său. Îşi închipuise că moşul uitase cofăelul cu flori.

Moşneagul aşează trupul moartei pe marginea gropii, apoi se vârî înăuntru. Cu mare grijă trase trupul mort în groapă şi-l aşează pe podina de frunzar. Ieşi iarăşi afară şi presără florile peste trup, acoperindu-l cu cu strat de grosimea unui snop înfoiat.

— Acum poţi. să-mi ajuţi şi tu Andrei! spuse moşneagul începând să astupe groapa cu ţărână reavănă. Bulgării lucioşi căzeau înăuntru fără zgomot, ca pe o saltea de otavă. Din când în când, ursul arunca şi el bulgării mai mari pe care îi cuprindea cu labele lui moi şi

păroase. Când groapa fu acoperită iar mormanul de ţărână căpătă chipul unei moviliţe cu coamă, moş Grămadă porunci ursului ce se uita nedumerit:

— Pune şi tu, Andrei, cofăelul cu flori sus pe creastă. Tare mult i-au plăcut florile stăpâni-ta!

Ursul mormăi, luă cofăelul şi-i înţepeni fundul în creasta moale a mormântului. Mirosul de calapăr se amesteca cu cel de pământ proaspăt, ca un tonic pentru trupul lui moş Grămadă ostenit de trudă şi amărăciune.

La întoarcere Andrei aduse el hârleţul, purtându-l pe umăr ca un gropar de meserie. Voia să-i arate stăpânului său nu numai că era alăturea de el la greaua încercare dar că ştia cum să mânuiască hârleţul.

Odată cu părăsirea bordeiului de către mătuşa Ruxanda, parcă un trăsnet lovise în inima gospodăriei din poiana lui Ilie. Moş Grămadă nu a mai închis ţarcul la capre şi nici uşa la poiata cu găini.

— Să se înveţe să trăiască de capul lor, ca sălbătăciunile. Să nu tânjească după mine când eu nu voi mai fi în viaţă, hotărî moşul.

Chiar şi uşa de la bordei, moşul n-a mai închis-o. În tindă s-a instalat ursul Andrei iar în fund moş Grămadă, ursul făcând paza casei, viitorul lui bârlog.

Moş Grămadă care până la moartea soţiei sale nu se plânsese de vreo slăbiciune, acum nu avea poftă de nimica. Somnul nu se prindea de dânsul deşi stătea lungit pe laiţă zi şi noapte, cum se nimerea. N-avea poftă de mâncare iar picioarele parcă nu erau ale lui, aşa erau de grele. Nu mai mulgea caprele şi nici ouăle de la găini nu le mai ridica din cuibar. Făcea o mămăligă mare pentru urs iar lui îşi oprea o strachină de terci. Aceasta îi era hrana, care îi ţinea de foame şi de sete. Ziua o petrecea mai mult lângă mormântul răposatei cu ursul lângă el.

Trecuseră vreo două săptămâni de la îngroparea soţiei şi lui moş Grămadă i se părea un veac. Nu se mai arăta niciun pădurar pe la uşa bordeiului, niciun culegător de bureţi nu mai cerceta împrejurimile. La fântâna de la Răscruci uitase să se mai ducă. Nici nu-l mai interesau

veştile ce le-ar fi auzit de la cărăuşii ce-şi adăpau dobitoacele în jgheabul zdrelit şi înverzit de apă stătută şi bureţi de lemn. Acum trăia numai cu amintirile din trecut. Când aţipea atunci îl podideau visele. Mereu mintea îi era frământată şi tulburată de coşmaruri. Simţea cum i se scurge vlaga şi se înnăduşa ca un buratec rămas fără umbră în bătaia soarelui. Îşi închipuise că bătrâneţa este o grea povară, dar n-o crezuse atât de greu de suportat.

— De-aş fi uşurat de acest blestem, să nu-mi mai fiu însumi povară. M-am bucurat de-o viaţă frumoasă, la ce să mai încurc lumea cu şubrezenia mea? De s-ar sfârşi o dată şi cu mine, îşi spunea moşneagul abia târându-şi picioarele, altă dată vioaie ca ale cerbului.

Începuseră să cadă frunzele de paltin, zburând ca fluturii prin văzduh. Erau cele dintâi semne că toamna se strecoară pe furiş în codru. Moş Grămadă simţi un cârcel cum îi strânge inima. Se sculă de pe trunchiul de stejar din faţa bordeiului, intră înăuntru şi se întinse pe laiţă. Stătu aşa, cu braţele sub cap, cum îi era obiceiul şi urmărea ticăitul inimii, pe care n-o simţise până atunci că este în coşul pieptului. Atenţia încordată îl obosi şi nici nu se gândise să adoarmă, când somnul îl doborî. Cu gândul strunit numai la bătăile inimii, moş Grămadă adormi şi el somnul de veci.

Andrei, ursul, era pe-afară. L-a tot aşteptat pe stăpân să-şi arate chipul în prag, să-i spună vreun cuvânt de mângâiere, dar moşul nu s-a arătat. Când s-a întunecat, ursul a intrat în tinda bordeiului şi s-a întins lângă vatra hornului, acolo unde i se arătase locul pentru odihnă. Andrei a adormit în sforăituri de animal obosit. Când s-a trezit, aştepta ca moş Grămadă să fiarbă mămăliga, dar moşneagul nu se dădea jos din pat. Cu mirosul lui ascuţit, ursul simţi că stăpânul lui nu mai era în viaţă. Păşi încet în încăperea din fund de unde luase cofăelul cu flori, zgâlţâi pe moş Grămadă să se trezească.

Moşul nu-i dădu niciun răspuns. Mormăind, ursul luă hârleţul şi se duse la mormântul mătuşii Ruxanda şi croi şi el un şanţ alăturea de movila de pământ. Cât cu hârleţul,

dar mai mult cu labele, ursul adânci şanţul cam de înălţimea lui. Se întoarse şi-l luă pe moş Grămadă cu tot cu plapomă de pe laiţă şi-l duse înapoi pe tăpşan, lungind trupul în şanţul lung şi strâmb, săpat fără nicio pricepere. Acoperi trupul cu ţărână, ridicând o movilă cu creastă iar deasupra înfipse hârleţul, unealta pe care ursul o socotise cea mai de preţ pentru stăpânul său. Hârleţul şi cofăelul înfipte pe morminte arătau preferinţele ce le avuseseră răposaţii în viaţă.

După această ceremonie, ursul se instală definitiv în bordeiul lui moş Grămadă. Tinda o folosea tot ca sufragerie, aici îşi aducea hrana pe care singur şi-o agonisea, nemaiaşteptând mila şi grija stăpânilor. În fund, acolo unde era dormitorul bătrânilor îşi instală şi el dormitorul. Scoase afară scândurile de la laiţe, scăunele şi dulapul, adună toate lăicerele şi boarfele din casă şi le îngrămădi în colţul cel mai întunecat. Acolo îşi făcu culcuşul. Cotrobăi prin ştiubeie şi puţini şi mâncă tot ce era adunat de mâna harnică a mătuşii Ruxanda. Sparse uşa de la zămnic unde se păstrau puţinele cu grăsime şi jumări, brânza şi cartofii. Descoperi două cofăele noi umplute cu miere pe care le aduse în bordei, să-i fie mai la îndemână. Merinde avea berechet numai chibzuinţă nu era. Andrei se îndopă cu miere şi grăsime până se îmbolnăvi de stomac. A trebuit să bolească stând mai mult culcat. Mânca numai cartofi cruzi atât îl înspăimântase boala. Vremea se răcea, brumele nu se mai topeau încât ursul nu ieşea bucuros din bârlog. Găinile rămase de izbelişte au fost răpite de vulpi şi un Numai caprele se mai întorceau seara la ţarcul lor. Cum ţapul zbiera a pustiu, ursul îl găbji în ţarc şi-l strânse în braţe până îi trosniră coastele. Apoi îi aruncă leşul la pământ, mototolit. Caprele speriate au scăpat cu fuga nemaiîntorcându-se niciodată la sălaşul lor, luând calea sălbătăcirii. Andrei nu mai era ursul îmblânzit, ci îşi dădea în petec. Strica tot ce îi ieşea în cale, dezbârnă ostreţele de la ţarc, scoase uşa din ţâţâni de la intrare în bordei. Numai troinele l-au oprit de la dărâmarea zămnicului, în care el nu mai putea intra. Gerul

îl sili să se înfunde în culcuşul lui de boarfe. Andrei se puse pe somn adânc, sugându-şi labele în neştire. Când se trezea umbla bobletic, ca un bolnav, căutând prin puţinele răsturnate de ale mâncării. Cum nimeni nu avea grijă să pună la loc din hrana părăduită, ursul se culca iarăşi, între boarfe, ursuz şi mormăind. Afară, aşternutul alb de omăt acoperea ruina şi paragina, blestem ce căzuse asupra bordeiului lui moş Grămadă. Totul căzuse sub stăpânirea neîndurătoare a morţii.

— Ce-ar fi să mergem la moş Grămadă pe vremea asta tare, dar frumoasă, tocmai când el nu se aşteaptă la oaspeţi? spuse omul cu mustaţă sură în mijlocul unei cete de vânători.

— Ne-am desfăta mai mult decât s-ar bucura moşneagul. Pe o astfel de vreme, la o mică hăituială, ar ieşi numai vânat mare. Câteva ceasuri nu ne-ar strica să ne punem la probă ochiul şi puşca, îi răspunse unul dintre vânători.

— Nu mergem cu gloată mare, ci numai noi, câţi suntem aici. Încăpem în patru sănii cu oplene. Două ceasuri dusul, două ceasuri întorsul, ne rămâne vreme şi pentru vânătoare. Aşa de-un gust. Putem pleca chiar mâine dis-de-dimineaţă, să ajungem la poiana lui Ilie odată cu geana zilei, adăugă altul.

— Hotărâm acum, plecăm de aici după cântatul cocoşilor de miezul nopţii. Odată cu seara săniile să fie aici, pregătite, să nu umblăm unul după celălalt, strigă omul cu mustaţă sură.

— Aşa rămâne. Diseară suntem aici cu patru sănii, cu tacâmul lor de drum. Omătul îi tare ca sticla, nu-i nevoie de pârtie, sania zboară ca suveica. Vom fi numai cu tavhatul vânătoresc.

f

— Vom lua cu noi şi cele ce n-au la îndemână oamenii care trăiesc în pădure. Măcar cât de cât. Ca de obraz subţire. Să nu cădem lipcă în casa unor oameni strâmtoraţi de înghesuiala iernii. Ceva pentru mătuşa Ruxanda, un dar pentru moş Grămadă. Măcar praf de puşcă şi alice, indică

felul darurilor omul cu mustaţă sură.

Seara, caii cu cergile pe spinări, ronţăiau orzoaică din conovăţ. La capătul şopronului înfundat cu lozbe de plop, vânătorii şedeau în jurul unui foc mocnit tolăniţi pe o coastă. Unul povestea despre isprava unor haiduci, adăugând înfloriturі la întâmplările ce nu se petrecuseră, iar ceilalţi ascultau mai mult dormitând. Afară, promoroaca pusese mustăţi argintii la streşini şi la crengile văduvite de frunze. Părea o noapte de basm.

Cântaseră cocoşii de miezul nopţii şi alt povestitor revedea pânza plăsmuirilor.

— A venit sorocul plecării, spuse unul dintre vânătorii tolăniţi în jurul focului mocnit.

— Încă nu, este prea devreme. Să potrivim sosirea noastră la moş Grămadă când el va trebălui prin ogradă. Bătrânii mai aţipesc spre zorii zilei; ca pruncii. N-aş vrea să le tulbur tabietul, hotărî tot caimacamul cu mustaţă sură.

Povestitorul tăcu ca un altul să înceapă alt capăt de vorbă pentru amăgirea nopţii ce se da dusă anevoie pe alte meleaguri. Când un nechezat de cal străpunse liniştea nopţii tot caimacamul vânătorilor sări cel dintâi în picioare.

— De acuma s-au deschis drumurile cărăuşilor. Caii au simţul străjilor de noapte, ei presimt când lumea începe să se foiască la treburi: Luaţi calabalâcul, înhămaţi şi la drum!

Cele patru sănii se strecurară, fără zgomot, pe poarta ocolului silvic, ca albinele pe urdiniş. Se auzea numai strănutul cailor şi un fâşâit ca de coasă lăsat de tălpile late ce lunecau pe stratul de omăt îngheţat şi fără grunzuri. În depărtări, ici şi colo, licăreau lumini palide, tremurânde, indicând căsuţele acoperite cu omăt, în care viaţa omenească se desfăşura între somn şi trezire. Vânătorii, îmbrăcaţi în cojoace albe cu marginile garnisite cu vipuşti de piele arămie, istoriseau păţanii mai mult din închipuire, unele mai anapoda decât altele. Vălul fumuriu al nopţii în agonie se destrămă pe nesimţite încât cumpăna fântânii de

la Răscruci se profila ca un indicator statornic pentru drumeţii în nedumerire.

— Ajungem la vreme potrivită, odată cu ziua. Facem un popas la Răscruci, punem ţoalele pe cai să nu-i cuprindă răceala, îmbucăm câte ceva, dăm şi la dobitoace un braţ de fân, pe urmă cădem în faţa bordeiului tocmai când moş Grămadă dă bună dimineaţa soarelui şi caprelor. El va rămânea uluit când ne va vedea întâmpinându-l cu apă neîncepută, spuse omul cu mustaţă sură, încrucişându-şi braţele înfofolite în cojoc.

— Pe o aşa vreme aspră, mătuşa Ruxanda nu se dezlipeşte de lângă vatră. Îi va fi greu să ne primească înăuntru, îşi dădu cu părerea cel ce mâna caii.

— Nici nu intrăm în bordei. Îi dăm lui moş Grămadă ceea ce îi avem de dat, deshămăm caii şi-i legăm la ţepuşele săniilor iar noi ne vedem de treabă. Facem un lanţ de trăgători, înconjurăm o postată de pădure şi ce ne va cădea la bătaia puştilor aceea vom împuşca. Ar fi de ajuns să dăm la pământ câteva bucăţi mari şi osteneala ne va fi răsplătită cu vârf şi îndesat. Către toacă o luăm înapoi, să nu ne prindă întunericul pe drum.

Întorsătura saniei spre jgheabul de la fântână, mai să se răstoarne, tăie firul vorbirii omului cu mustaţa sură.

— Ţine strâns hăţurile, Ioane, că ne arunci din sanie ca pe nişte netrebnici! tună omul ce se sprijinea cu pieptul de o ţepuşă.

— De cojoc ar fi păcat să fie spintecat, încolo nu-i mare pagubă, şugui vizitiul.

Cei mai veseli erau caii, care strănutau şi răscoleau omătul frământându-l din copite.

— Niciun strop de apă la cai! Aruncaţi ţoalele pe spatele lor şi daţi-le câte un braţ de fân. Apă le daţi la plecare, hotărî caimacamul.

Popasul a fost de scurtă durată, de îmbucat ceva din picioare. Printre copacii văduviţi de podoaba frunzelor se vedea în marginea poienii lui Ilie o coamă de bordei, mai mult din presupus. Stogul de fân, altă dată înălţat ca o clopotniţă, nu se arăta de loc iar bulumacii de la ţarc erau

acoperiţi cu omăt.

— S-o fi săturat moş Grămadă de gospodărie întinsă? se întrebă unul din vânători privind spre locul de destinaţie.

— Omătul acoperă munca omului şi înşală ochiul. Ne va spune moş Grămadă cum şi-a adunat gospodăria să n-o vadă ochii iscoditori, glăsui altă voce întreruptă de nechezatul unui cal.

— Nu-i de zăbovit, ne îndeamnă caii să ne căutăm de treburi.

Vânătorii au lăsat vorba, îndemnându-se cu îmbucatul, fiecare îndestulându-se din cele ce îşi pusese la traistă. Ceva plutea în jurul fântânii de la Răscruci, mai mult a pustiu. Nu se vedea nicio urmă de sanie, toate viroagele drumurilor de ţară erau acoperite de linţoliul nesfârşit şi neprihănit de vreo urmă de drumeţ.

După ce caii au fost buciumaţi cu ogrinjii rămaşi de la fân, li s-au pus hamurile şi vânătorii s-au aşezat în sănii îndreptându-se spre bordeiul din poiana lui Ilie. Caii se strecurau pe sub copacii încărcaţi de chiciură, ca pe sub nişte policandre înfipte în pământ. La cotul pârâului Stavnic au cotit cu săniile să iasă de-a dreptul la bordei.

O tăcere de cimitir stăruia în văzduh peste boştina lui moş Grămadă. Numai acoperişul, ca o covată răsturnată, indica oarecum că acolo era o aşezare omenească Nu ieşea nicio dâră de fum pe hogeagul fără căciula, nicio vietate nu se mişca în jurul bordeiului părăginit. Intrarea în bordei, fără uşă, părea o gură de peşteră. Din ţarcul caprelor şi din poiata găinilor rămăseseră câţiva căpriori sprijinindu-se într-o rână. Nu mai era îndoială că se întâmplase ceva neobişnuit în gospodăria lui moş Grămadă. Nici caii n-au voit să se apropie de bordei şi s-au oprit în marginea poienii, acolo unde un drug sprijinit de două crăcăni hotărnicea ograda de marginea poienii.

— Ce s-o fi întâmplat oare? se întrebă omul cu mustaţa sură, neliniştit, sărind din sanie drept în picioare.

N-aşteptă răspuns ci înaintă, afundat până-n genunchi în omăt, spre uşa bordeiului. Mergea cu puşca în

cumpănă, apăsat de presimţiri rele. Păşi pragul întroienit a.1 tinzii, acolo unde mătuşa Ruxanda avea bucătăria şi odaia de primire. Pe vatră cenuşa era spulberată, hornul spart iar pe jos numai puţini răsturnate şi dogite, vase sparte, gunoi şi miros rânced şi puturos de blană putrezită. Uşa de la cealaltă încăpere se sprijinea numai într-o ţâţână şi dată la o parte. Se vedea o laiţă despuiată de învelitoare, numai caprele cioplite din toaipă şi scândurile goale. Nu se simţea nicio mişcare în aceste odăi dărăpănate.

— Au fost prădaţi şi ucişi bătrânii. Li s-a furat ce a fost mai de seamă, pe urmă li s-a pus capătul şi lor, undeva la loc tăinuit, să nu li se mai dea de urmă, gândi omul cu mustaţa sură, zdrobit sufleteşte.

Ar fi voit să găsească vreo urmă din care, pe calea închipuirii, să-şi fixeze un punct de sprijin la alcătuirea edificiului celor întâmplate. Totul era răvăşit, anapoda. Un răufăcător tot are un pic de respect pentru munca altuia, măcar pentru folosul propriu. Aici

11 – Movila lui Fau nu se întrezărea acest simţământ de interes. Păşi mai departe în fostul dormitor al bătrânilor, altă dată curat şi dichisit ca o odaie de nuntă. Acum era o hrubă, cu pereţii jupuiţi, bârnele dezgolite iar pământul pe jos numai dâmburi. În fund, în colţul cel mai întunecat, stăteau îngrămădite un vraf de boarfe. I se păru că vraful se mişcă.

— O fi careva dintre ei doborât de boală şi mizerie. Bătrânii fără copii se sfârşesc în chin şi dureri fără alean. Cine va fi rămas fără mângâiere, la sfârşitul vieţii, moşul sau mătuşa? se întrebă în sine oaspetele înmărmurit.

Un zgomot nearticulat se auzi în ungherul întunecat, ca al unei făpturi ce nu voia să fie tulburată în toropeala ei. Oaspetele nu putea să-şi dea seama cine se mişcă sub mormanul de boarfe. Deodată observă că făptura se ridică alene, îşi scutură trupul mătăhălos, şi morocănoasă începu să mormăie.

— Mătăluţă îmi erai, moş Martine! spuse oaspetele retrăgându-se spre ieşire, cu puşca aţintită spre urs.

Omul cu mustaţa sură ieşi afară şi se depărtă de uşa

bordeiului cât era bătaia puştii. Se opri, cercetă petiţele şi trăgaciul şi aşteptă încordat cu puşca la ochi.

Ursul apăru între uşorii uşii cu un cofăel între labe pregătit să-l arunce în cap musafirului nepoftit. Albeaţa omătului îl enervă încât începu să mormăie fără întrerupere, ca un motoraş.

— Ieşi afară, dihanie! O faci pe supăratul pentru că ţi-am stricat somnul? strigă vânătorul cu degetul pe trăgaci.

Doi paşi înaintă ursul peste pragul întroienit şi pădurea răsună, prelung, de două focuri trase aproape în acelaşi timp. Matahala se prăbuşi cu cofăelul între labe, ca un trunchi de salcie bătrână, fără zgomot.

De-abia atunci şi-au dat seama ceilalţi vânători că în bordeiul lui moş Grămadă se instalase alt stăpân, tocmai un duşman al vânătorilor.

— Nicio bucurie pentru aşa vânat, spuse omul cu mustaţa sură scăpând şi un cuvânt de ponos asupra leşului prăbuşit în faţa bordeiului.

Caii începură să sforăie şi să se frământe în legători, iar pe chipurile vânătorilor rumenite de ger se pogon o tristeţe grea. S-au adunat toţi, afară de vizitii, în jurul sălbătăciunii doborâte cu cofăelul în braţe. Fel de fel de presupuneri au început să zboare din gură în gură. Nimeni însă nu bănuia care era adevărul. Andrei, ursul, nu putea să dea mărturie nici despre el, nici despre foştii lui stăpâni.

Unul dintre vânători, din curiozitate, a vrut să afle ce vârstă avea dihania. Descleştându-i fălcile a observat că colţii îi erau scoşi, iar tăietorii din faţă erau piliţi.

— Ursul acesta nu-i bătrân deşi are dinţii tociţi. Cineva a umblat în gura lui. Numai că a fost îmblânzit, spuse dânsul ca un medic după consultarea unui bolnav.

— Sălbătăciunea tot sălbătăciune rămâne, nu-i mai acoperi păcatele. A găsit în bordei doi bătrâni neputincioşi şi el le-a făcut felul, asta-i povestea acestui urs, îi răspunse omul cu mustaţa sură.

Bună dispoziţie pentru vânătoare nu mai avea

nimeni. Fiecare căuta să găsească o urmă cu care să dezlege taina soţilor Grămadă.

Înfruntând zăpada groasă până la şipot, acolo, pe tăpşan, unul din vânători a descoperit două moviliţe, marcate, una cu un hârleţ iar cealaltă cu un cofăel, amândouă îngropate în omăt.

— Hei! veniţi încoace: strigă descoperitorul arătând cu mâna spre cele două morminte. Vedeţi, bătrânii au murit de moarte bună. Ursul n-are nicio vină. A găsit bordeiul gol şi s-a făcut singur stăpân pe un bârlog ai nimănui.

— Poate să fie şi altfel. Ursul a fost îmblânzit de moş Grămadă şi după moartea lui l-a lăsat urmaş, să-i stăpânească bordeiul. Acuma el căuta să-şi apere moştenirea. A căzut răpus de glonţ, făcându-şi datoria.

— Cum a fost, cum n-a fost, atâta vedem, din tot ceea ce a fost a lui moş Grămadă, o ruină. De acum înainte nu mai avem pentru cine veni în poiana lui Ilie. Eu unul nu mai am chef să mai umblu după vânat, tocmai în preajma celor două morminte. Mă întorc acasă, spuse omul cu mustaţa sură.

— Ne întoarcem împreună aşa cum am şi venit. Vom face hăituială în altă parte, să nu tulburăm somnul foştilor noştri prieteni.

— Ba nu! se împotrivi cel mai bătrân dintre vânători. Dacă a murit moşneagul Grămadă nu s-a oprit soarele pe cer, cum n-are să se oprească luna în loc când voi muri eu. Lumea merge înainte, morţii cu morţii, viii cu viii, roata mereu se învârteşte. Se ţine de cârd cine poate şi cât poate, de unde nu nicio pagubă. Nu cumva are să jelească pădurea pe baba Ruxanda? Au închis ochii nişte cheaguri, cum am să-i închid şi eu. Pagubă-n ciuperci! Eu am pornit-o la drum să nu mă întorc acasă cu mâna goală. Am hotărât să facem hăituială, măcar aşa de-o saftea, atunci s-o facem. N-o faceţi pe plângăreţii că vă râd şi ciorile dacă v-or auzi. Mergem la treabă, de asta am şi venit atâta cale şi pe o vreme atât de aspră.

— Are şi moşul nostru dreptate. Pe moş Grămadă

nimeni nu-l poate învia. Cine l-a preţuit, acela îi va păstra pomenirea în inima lui. Poate îi mai bine să facem hăituiala în cinstea lui moş Grămadă, aducându-i astfel prinos de recunoştinţă amintirii lui, ca unul ce a fost cel mai dibaci vânător.

— Mergem să brăcuim pădurea! şi omul cu mustaţa sură îşi cerceta tacâmul de vânătoare, aruncând cojocul să fie sprinten la umblat. Nimeni nu s-a mai împotrivit, vizitiii au rămas lângă cai, la sănii, iar vânătorii s-au împrăştiat în lanţ pe malul Pârâului Stavnic. Cele câteva ceasuri s-au scurs numai cu împuşcături răzleţe, fără zgomot şi hăulit. împuşca fiecare ceea ce îi cădea în cătarea puştii, mai mult vânat mic, uşor de purtat în tolbă. Vânat mare n-avea cum să iasă la iveală, căci n-avea cine să-l încercuiască. Totuşi doi porci sălbatici şi un lup au căzut platcă morţii, mai mult din întâmplare. Unul dintre vânători se făIea cu un bursuc, gras ca un pepene, pe care-l împuşcase chiar la gura vizuinii lui.

— Am scăpat de gura soţiei mele, femeie ce-mi face capul călindar. De mâine încolo ea va avea grăsime pentru opaiţ până în primăvară când lumina soarelui intră pe uşă în casă.

La bordeiul dărăpănat aşteptau vizitiii cu tarhatul pregătit pentru plecare. Soarele, spre asfinţit, părea un balon fără viaţă scăpat din mâna unui copil rătăcind în văzduh, la întâmplare. Gerul se înăsprea iar omătul scârţâia sub tălpile vânătorilor.

— Nu zăbovim, ne urcăm în sănii şi plecăm spre casele noastre. Eu sunt asudat şi nu vreau să mă pătrundă frigul, să dau ortul popii, spuse tot bătrânul vânător, care nu se lăsase îndurerat de cele găsite în gospodăria soţilor Grămadă.

— Cu ursul ce să facem? întrebă omul cu mustaţa sură.

— Ce să faci? Urcă-l în sanie, du-l acasă, să aibă şi soţia dumitale untură pentru opaiţ. Blana lui nu face două parale atât este de flocăită.

Doi vizitii au şi înşfăcat ursul de picioare, mai mult l-

au târâit pe spate, aruncându-l în sanie, de-acurmezişul, proptindu-l între ţepuşi.

— Tot înseamnă ceva, să te întorci de la vânătoare cu un urs împuşcat, îşi dădu cu părerea unul dintre vizitii, pipăind blana sălbătăciunii.

— Ai dreptate. Oricât de nearătoasă i-ar fi blana, ursul urs rămâne şi nu bursuc, răspunse altă voce din sanie.

Convoiul de sănii s-a pus în mişcare în fâşâit de coasă. Nimeni nu vorbea, doar caii strănutau iuţindu-şi picioarele ca orice animal ce trage spre sălaşul lui.

La fântâna de la Răscruci, un om cu traista în spate se mişca încoace şi încolo, ca o sentinelă în post de pază. Se vedea că aştepta pe cineva. Când sania din frunte coti pe lângă jgheabul învăluit în gheaţă îndreptându-se spre drum întins, omul ridică căciula şi făcu semn de oprire. Vizitiul de la sania din mijloc încetini caii şi întrebă prin semne, clătinând capul, ce anume voia necunoscutul.

— Mă luaţi şi pe mine până mai încolo, să nu mă apuce noaptea pe locuri neumblate? glăsui străinul.

— Urcă-te la spate doar n-or să cadă cozile cailor pentru un suflet ce se trage în sanie, îi răspunse vizitiul arătându-i locul unde să se aşeze cu codirişca de la biciuşcă.

— Hii! cum s-a nimerit să stau chiar lângă Andrei al lui moş Grămadă! Acu i-a venit şi lui sorocul, să fie tras în sanie.

— Ce vorbeşti omule, cine este Andrei? întrebă omul cu mustaţa sură.

— Andrei este ursul ce stă răstignit între ţepuşi. El este ursul crescut de moş Grămadă, să aibă nu mai mult de trei ani. îl cunosc eu după arsura ce o are pe coapsă. Andrei i-a fost mângâierea lui moş Grămadă în necazul şi singurătatea lui.

— Cum mai zboară anii, ca rândunelele, numai că anii nu se mai întorc se tot duc şi se destramă. Cu patru ani în urmă ce viaţă frumoasă era la bordeiul lui moş Grămadă, să nu te mai desparţi de ea. Acum totul este

ruină iar pustiul te-nfioară. Numai sălbătăciunea asta mai trebuia să se acineze în bordei, să pună vârf uriciunii pustiirii.

— Andrei, ursul, nu mai era sălbatic. îl îmblânzise moş Grămadă de mergea ca un copil după mătuşa Ruxanda. Le ţinea de urât şi-i ajuta la treburi. Aducea apă de la şipot cu cofa, căra lemne în braţe, ocolea caprele ca un cioban iar noaptea stătea de strajă culcat lângă pragul uşii. Îşi câştiga mâncarea muncind cinstit şi cu credinţă. Ultima dată când am fost la moş Grămadă, eu l-am găsit singur. Îmi spunea că Andrei l-a ajutat să înmormânteze pe mătuşa Ruxanda săpând la groapă şi acoperind mormântul. Moşul nu era bolnav dar se gândea că i se apropie sfârşitul.

— Andrei va rămâne stăpânul bordeiului în locul meu. Cum se va descurca el, asta îl vor învăţa nevoia şi norocul. Andrei este urs dar are inimă mai caldă şi mai înţelegătoare decât a unui om. Îmi pare rău că mă voi despărţi de dânsul şi el va da peste oameni răi care îl vor socoti tot sălbatic. Moartea lui va fi tot ca a unei sălbătăciuni.

Omul cu mustaţa sură asculta în tăcere povestea vieţii ursului Andrei. N-a mai scos o vorbă până a ajuns la locul de despărţire al vânătorilor. Înnoptase. Miile de stele sclipeau din înaltul cerului bucurându-se de liniştea valurilor lumii pururea frământată.

Vânătorii coborâseră din sănii fiecare cu vânatul lui în tolbă. Numai ursul, Andrei, rămăsese răstignit între ţepuşe, parcă ar fi fost al nimănui.

— Dar cu ursul ce facem? întrebă o voce groasă din grămada umbrelor ce mişunau pe imensul cearşaf de omăt luminat de lună.

— Mie nu-mi trebuie. Să-l ia cine vrea, destul că mi-am osândit sufletul când l-am împuşcat. Simt că mi se strânge inima, parcă eu l-aş fi ucis pe moş Grămadă.

Şi omul cu mustaţa sură, cel mai apropiat prieten al lui moş Grămadă, pădurarul, plecă acasă cu tolba goală, tăcut şi îngândurat, de parcă se întorcea de la

înmormântare, nu de la vânătoare.

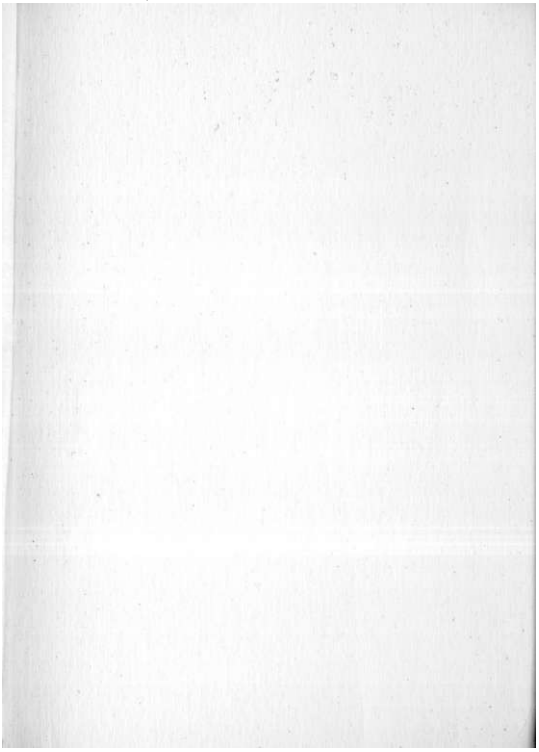

EDITURA
„JUNIMEA"
Lei 4,50